

Kahdenlaisia käsityksiä eriytyvästä kaupungista

TAPAUSTUTKIMUS PANSIO-PERNO

KAHDENLAISIA KÄSITYKSIÄ
ERIITYVÄSTÄ KAUPUNGISTA

TAPAUSTUTKIMUS PANSIO-PERNO

TIIVISTELMÄ

Eriytymisestä on kasvanut 2020-luvun Suomessa yksi kaupunkien ominaispiirre. Alueellinen eriytyminen tarkoittaa sitä, että erilaiset väestöryhmät asuvat yhä selkeämmin erillään toisistaan. Muutos voimistuu yksilöiden muuttoliikkeen seurauksena. Eriytyminen voi olla sosiaalista, taloudellista ja etnistä. Eriytyminen on erityisesti kaupungeissa esiintyvä ongelma. Ilmiö nähdään epätoivottuna, sillä se aiheuttaa yksilöiden ja väestöryhmien eriarvoisuutta.

Tämä diplomityö käsittelee alueellisen eriytymisen ilmiötä kaupunkisuunnittelun näkökulmasta ja kysyy, miten asukkaiden ja asiantuntijoiden käsitykset eriytyneestä asuinalueesta eroavat toisistaan. Diplomityö muodostuu kahdesta pääosasta, kirjallisuuskatsauksesta ja tapaustutkimuksesta. Kirjallisuuskatsauksessa esitellään lähiöiden ja alueellisen eriytymisen teoriaa, jota sovelletaan myöhemmin työn toisessa osassa. Kirjallisuuskatsaus koostuu aihepiirin kirjallisuudesta, tutkimusraporteista ja uutisista. Tapaustutkimus sijoittuu turkulaiseen Pansio-Pernon lähiöön. Tutkimusalueella toteutettiin asukas- ja asiantuntijahaastatteluita, jotka muodostavat työn aineiston. Pansio-Pernon historiatiedot, kartat ja tilastotiedot täydentävät aineistoa. Haastatteluaineisto analysoidaan aineistolähtöisellä analyysitavalla luokittelemalla.

Aineistoanalyysi osoittaa, että asukkailla ja asiantuntijoilla on eriytyneestä lähiöstä sekä yhdenmukaisia että eriäviä käsityksiä. Luokittelun perusteella asukkaat ja asiantuntijat kuvailevat aluetta vetovoimatekijöiden, työntävien tekijöiden ja muiden tekijöiden kautta. Tulokset kertovat, että suurin osa käsityksistä on alueelle myönteisiä, vetovoimatekijöinä nähtäviä piirteitä. Erityisesti Pansio-Pernon monipuolista luontoa, merta ja metsiä, ja asuinväljyyttä kehutaan. Aluetta kuvailtiin aineistossa myös kielteisten, työntävien tekijöiden kautta. Alueella on huono maine ja irrallinen sijainti. Alueen maine ei kuitenkaan asukkaiden mukaan vastaa todellisuutta. Lisäksi osa kuvauksesta oli ristiriitaista tai ei selkeästi hyvää tai huonoa. Tulokset lisäävät ymmärrystä eriytyvästä lähiöstä ja siitä, miten alueen asukkaat ja suunnittelijat sen käsittävät.

Avainsanat: Lähiö, eriytyminen, segregaatio, kaupunkisuunnittelu

Sofia Korte

Kahdenlaisia käsityksiä eriytyvästä kaupungista - Tapaustutkimus Pansio-Perno

Tampereen yliopisto

Rakennetun ympäristön tiedekunta

Arkkitehtuurin tutkinto-ohjelma

Diplomityö

Huhtikuu 2023

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

Valokuvat ja illustraatiot tekijältä Sofia Korte, ellei toisin mainita. Muokkaukset karttoihin tekijän.

ABSTRACT

Segregation has grown to be one of the characteristics of Finnish cities of the 2020's. Areal segregation means different groups of the population are living in clearly separated areas. Individual household's moving decisions strengthen the phenomenon. Segregation can be social, economic or racial, and often manifests as a mix of these. In the context of cities, segregation is widely thought of as something negative and unwanted since it creates social inequality.

This diploma consists of two main parts, literary survey and case study. The literary survey presents the theory of suburbs and segregation. The literary survey contains literature, scientific reports and articles on the subject. The theory from the literary survey is later applied in the case study. The case study takes place in the suburb of Pansio-Perno in Turku, Finland. This thesis's material has been collected through interviews with the residents and urban planners of the area. These interviews took place in the Pansio-Perno area. In addition to the interviews, the thesis also looks at the history of Pansio-Perno, as well as relevant maps and statistical data. The interviews are analyzed through a material-based analysis.

The analysis points out that the residents and the people who work on urban planning of the area have both similar and differing conceptions of the suburb. Based on the classification of the interview material the residents describe the area through pull factors, push factors and other factors. The result is most of the conceptions are positive and can be seen as pulling actors for the win of the area. Especially the nature and spacious living conditions were recurring themes in the conducted interviews. The area is also being described through a more negative lens by depictions that can be seen as pushing factors. The area of Pansio-Perno has a bad reputation from the outside, even though it rarely meets the reality perceived by the residents in their daily life. Lastly, some of the findings are contradictory by not being clearly positive or negative. Altogether these results widen the understanding of the segregating Finnish suburban housing estates and how the residents and planners perceive or experience these areas.

Keywords: Suburb, segregation, urban planning

Sofia Korte
Two kinds of perceptions of segregated city - Case Pansio-Perno
Tampere University
Faculty of Built Environment
Master's Degree Programme in Architecture
Master's Thesis
April 2023

The originality of this thesis has been checked using the Turnitin Originality Check -service.
Photos and illustrations by author Sofia Korte unless mentioned otherwise. Map edits by author.

ALUKSI

Tämän arkkitehtuurin diplomityön myötä sain syventyä suomalaisten lähiöiden historian ja eriytymiskehityksen lisäksi yhteen lounaissuomalaiseen lähiöön. Työssä tarkasteltava turkulainen Pansio-Perno on teollisen historiansa ja merellisen sijaintinsa ansiosta monella tapaa erityinen lähiö. Maastossa suoritettujen haastattelujen aikana sain tietooni tärkeitä kokemuksia Pansio-Pernon asukkailta ja suunnittelijoilta. Näiden kävelyhaastattelujen mukana pääsin kuulemaan ja näkemään asioita, jotka eivät olisi mahdollistuneet ilman ihmiskohtaamista. Kiitos haastatteluihin osallistuneille.

Kiitos kaksoissiskolleni Henriikalle, jonka kanssa sain lopputöidemme kautta jakaa mielenkiinnon lähiöitä ja kaupunkikehitystä kohtaan. Vertaistuki ja keskustelut aiheen ympärillä ovat kehittäneet työtäni eteenpäin.

Kiitän ohjaajaani Juho Rajaniemeä mielenkiinnosta, tarkkanäköisestä ohjauksesta ja lukuisista lähdevinkeistä kuluneen vuoden aikana.

Lopuksi vielä kiitos lähipiirille kaikesta avusta.

Ørstassa 3.4.2023

Sofia Korte

SISÄLLYS

1	Johdanto	1
2	Kirjallisuuskatsaus eriytyvään lähiöön	7
2.1	Lähiö	11
2.2	Alueellinen eriytyminen	21
3	Tapaustutkimus Pansio-Perno	33
3.1	Tutkimuskohde	37
3.2	Aineisto ja menetelmät	51
3.3	Analyysi	59
3.4	Yhteenvedo ja pohdinta	67
4	Johtopäätökset	71
	Lähteet	77
	Liitteet	89

1 JOHDANTO

Tavoitteet ja rajaus

Tutkielman keskeisimpänä tavoitteena on lisätä ymmärrystä lähiöistä ja niiden eriytymisestä. Työ etsii vastauksia siihen, millä keinoilla kaupunkisuunnittelulla voidaan vaikuttaa alueellisen eriytymisen ilmiöön. Minua myös kiinnostaa, millä tavalla tilastoissa näkyvä epätoivottu eriytyminen kuuluu asukkaiden ja suunnittelijoiden kokemuksissa ja käsityksissä alueesta. Työn hypoteesina on, että asukkaiden ja suunnittelijoiden käsitykset eriytyneestä alueesta saattavat erota toisistaan.

Työn aihepiirin eli lähiöiden ja epätoivotun eriytymisen tarkastelu on rajattu Suomen kontekstiin. Kirjallisuuskatsauksessa on lisäksi kuvattu suomalaisten lähiöiden ja eriytymiskehityksen suhdetta kansainväliseen tilanteeseen. Kirjallisuuskatsauksen pääpaino on kuitenkin selkeästi Suomen olosuhteissa olevissa lähiöissä ja niissä tapahtuvassa eriytymisessä, sillä jokaisella valtiolla on erilaiset hyvinvointimallit, talousmuodot ja historiat. Yleistyksiä tai vertailuja on haastava tehdä jopa Euroopan sisällä, saati esimerkiksi Yhdysvaltoihin. (Musterd 2005, 332, 345.)

Päädyin rajaamaan aiheen tapaustarkastelun yhteen lähiöön, turkulaiseen Pansio-Pernoon. Turun kaupunkiseudulla esiintyy kasvavaa sosiaalista eriytymistä, jossa alueelliset erot kasvavat (Rasinkangas 2013, 10–11, 108–111). Olin töissä Turun kaupungin kaavoituksessa kesällä 2019 ja uudelleen maisteriopintojen ohella vuosina 2022–2023, joten diplomityön tapauskohteen löytäminen Turun kaupunkialueelta tuntui luontevalta. Työtä ei ole tehty toimeksiantona Turun kaupungille, mutta kaupunki mahdollisti pääsyn kartta-aineistoihin ja tilastotietoihin. Pansio-Pernon lähiö valikoitui tapaustutkimuksen kohteeksi, sillä alue on noussut esiin useissa tutkimuksissa. Eriytyminen näkyy Pansio-Pernon alueella, jossa korostuu pienituloisten maahanmuuttajien osuus, vuokra-asuntojen määrä, syrjäytyneisyys ja työttömyys (Saikkonen ym. 2018, 59; Akkila ym. 2016, 122; Mälkki ym. 2016, 67–68).

Tutkimuksen toteutus

Tämä diplomityö on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Työn tutkimusmenetelmiksi valikoituivat kirjallisuuskatsaus ja tapaustutkimus. Työn aineisto on itse koottu haastatteluaineisto, joka sisältää kuusi asukashaastattelua sekä viisi asiantuntijahaastattelua. Olen koonnut haastatteluaineiston yhdessä Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijan Henriikka Kortteen kanssa. Tarkastelemme samaa eriytymisen ja lähiöiden aihepiiriä erillisissä lopputöissämme. Vaikka hyödynnämme pro gradussa ja diplomityössä osittain samaa haastatteluaineistoa, ovat työt erilliset ja tarkastelevat samaa ilmiötä eri tieteenalojen näkökulmasta. Toteutimme haastattelut kävelyhaastatteluina tapaustutkimuksen alueella. Haastattelut olivat vapaamuotoisia teemahaastatteluja. Työn analyysimenetelmä on sisällönanalyysi. Olen luokitellut haastatteluaineiston aineistolähtöisen analyysin keinoin.

Tutkimuskysymyksenasettelu lähti liikkeelle pohdinnoista, joissa mietin, miten kaupunkisuunnittelulla voidaan vaikuttaa epätoivottuun eriytymiskehitykseen ja miten kaupunkisuunnittelijoiden tietoisuutta aiheesta voisi lisätä. Eniten minua kuitenkin kiinnosti, miten eriytyminen näkyy lähiön arjessa ja miten alueen asukkaat sekä alueen parissa työskennelleet kuvaavat eriytyneitä aluetta. Työn tutkimuskysymykseksi muodostui lopulta seuraava: Miten asukkaiden ja asiantuntijoiden käsitykset eriytyneestä alueesta eroavat?

Työn rakenne

Tämän diplomityön ensimmäinen luku toimii johdantona tutkimuksen aihepiiriin. Toinen luku on kirjallisuuskatsaus, jossa esittelen teoriaa lähiöistä ja alueellisesta eriytymisestä Suomessa. Kirjallisuuskatsaus antaa teoreettisen taustan työn kolmannelle luvulle eli turkulaiseen Pansio-Pernon lähiöön sijoittuvalle tapaustutkimukselle. Kolmannessa luvussa esittelen tapaustutkimuksen kontekstin, aineiston, analyysin ja pohdinnat. Neljännessä luvussa kertaan työn merkittävimmät johtopäätökset.

2 KIRJALLISUUSKATSAUS ERIYTYVÄÄN LÄHIÖÖN

Paakarlan Asuntoalue

Kaupunki on hallinnollinen rakenne, joka on alun perin syntynyt tarpeesta päättää yhteisistä periaatteista, säännöistä ja toimijoiden välisistä suhteista (Vaattovaara ym. 2021, 69). Kaupungit ovat sosiaalisista tarpeista syntyviä ja aina aikansa tuotoksia (Mumford 1938, 4). Suomalaisten kaupunkien kehityskulku on selkeä. Alun perin kaupunkioikeudet tarkoittivat itsehallintoa, omaa oikeuslaitosta sekä yksinoikeutta kauppaan ja käsityöhön. Myöhempi kehityskulku on muovannut kaupunkien asemaa itsenäisistä ja keskenään erilaisista toimijoista kohti yhtenäisiä tavoitteita ja osaksi hyvinvointivalttioiden suurempaa kehitystarinaa. Pyrkimykset kaupunkien tasa-arvoon ja yhtenäistämiseen ovat osaltaan pyyhkineet pois alueellisia eroavaisuuksia, elämäntapoja ja identiteettejä (Vaattovaara ym. 2021, 69–70, 226.) Suomessa voimakas kaupungistuminen tapahtui 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin rakennetut lähiöt edustivat uudenlaista kaupunkiasumisen ja -elämisen muotoa (Hankonen 1994, 14, 468; Jalkanen ym. 2017, 37). Nykyisin kaupunkia muovaa epätoivottu eriytyminen, josta on kasvanut yksi suomalaisen kaupunkikehityksen ominaispiirteistä (em. 10). Alueellinen eriytyminen on selkeimmin juuri kaupungeissa tunnistettava ilmiö (Musterd 2020, 3–4).

Kirjallisuuskatsauksessa määrittelen tämän diplomityön kannalta olennaisimmat käsitteet. Kuvaan sekä lähiöiden rakentumista että epätoivottua eriytymiskehitystä eri näkökulmista, muun muassa taustoittamalla historiallista kehitystä. Yksi keskeisistä painopisteistä on yhdyskuntasuunnittelun diplomityössä tärkeä kaupunkisuunnittelun näkökulma.

2.1 LÄHIÖ

Meurman puhuu jo Asemakaavaopissaan (1947, 77–79) asunalähiöistä. Lähiöllä tarkoitetaan Suomen kontekstissa keskustan ulkopuolista asuinaluetta, jonka rakennuskanta muodostuu pääosin 1960–1970-luvuilla rakennetuista kerrostaloista. Lähiö viittaa sekä tiettyyn sijaintiin kaupunkirakenteessa että rakennetun ympäristön tiettyihin pirteisiin. (Stjernberg 2015, 551; Stjernberg 2019, 4.) Kielitoimiston sanakirjan (2022) mukaan lähiö on taajaman osa, jolla on oma liikekeskuksensa tärkeimpine palveluineen. Lähiökäsite kattaa monia erilaisia asuinalueita (Torikka 1997, 35).

Suomessa on nykyisin arviolta 200–400 lähiötä, ja lähiöt muodostavatkin huomattavan osan suomalaisesta rakennetusta ympäristöstä (Hagan 1996, 8; Jalkanen ym. 2017, 46). Arviolta noin viidesosa kaikista suomalaisista asuu 1960- ja 1970-luvuilla rakennetuissa lähiöissä (Stjernberg 2019, 1; Jalkanen ym. 2017, 46). Tyypillisesti suurikokoiset lähiöt koostuvat elementtirakenteisista monikerroksisista kerrostaloista, jotka sijaitsevat kaupunkien reunamilla. Jokaisella lähiöllä on yleensä oma tunnistettava yhtenäinen ilmeensä, sillä yhden lähiön rakentajana on usein toiminut aluerakennuttamisen mukaisesti vain yksi rakennuttaja. (Stjernberg 2019, 3.)

2.1.1 Lähiöiden historia

Suomessa lähiöiden rakentaminen alkoi 1950-luvulla. Lähiöiden synty ajoittui toisen maailmansodan jälkeiseen hyvinvointivaltion rakentamisen ja kaupungistumisen aikaan. (Hankonen 1994, 19; Jalkanen ym. 2017, 14.) Sisäinen muuttoliike, voimakas noususuhdanne ja suuri asuntopula aiheuttivat kaupungistuvan Suomen kasvukeskuksiin valtavan rakentamispaineen (Lehtovuori 2015, 9). Asuntotuotantoa oli kasvatettava merkittävästi, mikä johti lähiöille tyypilliseen kustannustehokkaan rakentamisen aikakauteen (Stjernberg 2019, 9). Lähiörakentamisen periaate oli taloudellisuus, toisin sanoen halvalla rakentaminen (Kortteinen 1982, 31). Korkeista rakentamisen kustannuksista ja asuntopulasta johtuen rakentaminen perustui standardisointiin ja massatuotantoon. Materiaali- ja kustannustehokkuuteen ohjasi myös Suomea sotien jälkeen rasittanut materiaalipula (Stjernberg 2019, 7, 10).

Suomen kaupungistuminen tapahtui ristiriitaisesti: suomalaiset muuttivat maalta kaupunkiin, mutta tilallisesti ja toiminnallisesti hajautettuina kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Kaupungistuminen tapahtui siis lähiöistymällä. (Hankonen 1994, 14, 468.) Kaupungit laajenivat erillisiksi yksiköiksi kauemmas keskustoista ja kaupunkirakenteen ulkopuolelle. Kaupunkien laajenemista selittävät kaupunkien omistamien maiden vähäisyys ja rakennusliikkeiden hankkimat alueet. (Jalkanen ym. 2017, 21–23.) Lähiöiden tarkoituksena oli jäsenellä kaupungit pienempiin, itsenäisiin yksikköihin (Mikkola 1972, 171).

Kiivain vaihe hyvinvointivaltion rakentamisessa alkoi 1960-luvulla ja jatkui 1990-luvun vaihteeseen (Vaattovaara ym. 2021, s. 79–80). Kaupungistumisen huippu ajoittui 1960–1970-lukujen taitteeseen. (Jalkanen ym.

2017, 21–23.) Valtavaa yhteiskunnallista muutosta kuvaa se, että suomalainen asuntokanta kaksinkertaistui vuoden 1950 lukemasta vuoden 1980 alkuun mennessä (Hagan 1996, 21). Suomessa teollistuminen tapahtui muuhun Eurooppaan nähden myöhään, mutta erityisesti lähiöiden rakentamisen huippuvuodet 1960–1970-luvuilla olivat nopean teollistumisen aikaa. Teollistumista seurasi nopea taloudellinen kasvu, joka heijastui koko yhteiskuntaan. (Stjernberg 2019, 8.) Suomalaisen hyvinvointivaltion rakentaminen alkoi 1960-luvulla, jolloin kunnat toteuttivat hyvinvointivaltion visiota rakentamalla infrastruktuuria (Vaattovaara ym. 2021, 79–80).

Lähiöillä oli suuri yhteiskunnallinen tehtävä maalta kaupunkiin muuttavan työvoiman asuntopulan ratkaisemisessa. Siksi lähiöiden työikäisten perheiden väestörakenne oli alkuun hyvin yhtenäinen. (Seppänen 2001, 59.) Lähiörakentamisen tavoitteena oli mahdollistaa kohtuuhintainen ja -tasoinen asuminen kaikille. Kohderyhmänä oli keskivertoperhe. Lähiöiden myötä arkipäivän toiminnot hajautuivat. (Torikka 1997, 37–38.) Lähiöön muuttoa on kuvattu jopa kulttuuriseksi talonpoikaisten perusarvojen murrokseksi tai kriisiksi, jossa uusi elämäntapa rakentui palkkatyön ja maalta periytyneen patriarkaalisen kulttuurin varaan (Kortteinen 1982, 117, 165). Toisaalta ydinperheelle suunnitellut kodit edistivät tasa-arvoa naisten ajankäytön vapautuessa työntekoon kotitaloustyön vähentyessä asuntojen korkeamman varustelutason ansiosta (Aalto & Laaksonen 2021, 328). Lähiöiden syntymisen aikaan muutto kaupunkiin nähtiin sosiaalisena arvonnousuna (Vesala 1997, 13). Modernien ja tehokkaasti rakennettujen kerrostalojen oli tarkoitus toimia houkuttelevana vaihtoehtona ahtaalle keskustalle ja sen asunnoille (Junnilainen 2019, 58; Dhalmann 2014, 12). Voimakas muuttoliike aiheutti kaupungeissa asunto- ja vuokrasäännöstelyä. Isojen asuntojen hallitsijoiden tuli jakaa osa asunnostaan tarvitsevalle ja vuokrien enimmäismäärää säädettiin. (Aalto & Laaksonen 2021, 17.)

Ensimmäiset lähiöt olivat yksilöllisesti suunniteltuja: talot poikkesivat toisistaan, sisäänkäynnit suunniteltiin huolella ja maastoon sijoittelu säästi luontoa. 1960-luvun elementtirakentamisen myötä eroavaisuudet vähenivät. (Aalto & Laaksonen 2021, 29.) Elementtirakentaminen kehittyi 1960-luvulla, ja teollinen rakennustapa vakiintui yleiseksi käytännöksi 1970- ja 1980-luvuilla. Koko rakennusala uudistui esivalmistettujen elementtien myötä. Veistokselliset, viihtyisät ja luonnonläheiset lähiöt väistyivät tehokkuuden ja yksilöttömyyden tieltä. Rakennusalan tavoitteiksi nousivat nopeus, tehokkuus ja korkeat tuotantomäärät. (Hagan 1996, 17–20.) Lähiöiden suunnittelua ohjasivat kustannustehokkuus, rakennusliikkeinen valmiit mallistot ja Arava-ohjeet (Aalto & Laaksonen 2021, 25). Elementtitekniikka päätti käsityövaltaisen kerrostalorakentamisen ajanjakson. Kun rakennusosia ryhdyttiin valmistamaan sarjatuotannolla sisätiloissa ja ne ainoastaan asennettiin työmaalla, rakennusaika lyheni ja työskentely oli mahdollista myös talvisin. Tehostaminen johti lopulta rakennus- ja asunosuunnittelun ohittamiseen valmiilla tyyppitaloilla. (Em. 82–83; Junnonen 2014, 16.) Teollistunut rakennustoiminta oli taloudellisesti kannattavaa, kun työtuntien ja rakennusmateriaalien menekki väheni (Hurme 1991, 73). Elementtirakentaminen laskikin asuntojen hintoja (Hankonen 1994, 151).

Lähiörakentamisen kaudelta voi nimetä kaksi tyyppillistä rakennustyyppiä. Niistä ensimmäinen on lamellitalo, yhdensuuntainen ja pohjamuodoltaan pitkä suorakaide. Lamellitalojen rakennustapa on usein avoin eli rakennus on irrotettu katulinjasta. Toista tyyppillistä rakennustyyppiä edustavat pistetalot eli tornitalot ovat usein neliömäisiä tai suorakaiteen mallisia, yhden porrashuoneen käsittäviä ja mahdollisimman korkeiksi rakennettuja rakennuksia. Pistetalojen alakerroksissa on tyyppillisesti yläkerroksia pienempiä asuntoja. (Meurman

1947, 186–187; Aalto & Laaksonen 2021, 35–37.) Suomeen 1960–1980-luvuilla rakennettu rakennuskanta on ennätyksellisen laaja ja samankaltainen. Lähiöt ovat keskimäärin jopa niin samankaltaisia keskenään, että ne nähdään anonymeinä toistensa kopioina. Lähiöympäristöillä on kuitenkin myös omaleimaisia ja laadukkaita piirteitä. (Hagan 1996, 8.) Lähiön kehitystä ovat ohjanneet paikalliset tekijät, kuten sen sijainti keskustasta, liikenneyhteydet, alueen asukasmäärä ja asuntokanta. Myös yhteiskunnalliset tekijät, kuten taloudellinen taantuma, yhteiskunnan rakennemuutokset ja maahanmuutto ovat vaikuttaneet lähiöiden kehitykseen. Lähiöissä on sittemmin koettu muun muassa 1990-luvun lama, maahanmuuton keskittyminen lähiöihin, kaupallisten palveluiden supistuminen, sarja erilaisia lähiöprojekteja ja 2010-luvulla alkanut korjausvaihe. (Halme ym. 2001, 65; Jalkanen ym. 2017, 46; Rasinkangas 2013, 259.)

Lähiöiden rakennuttamisen mahdollisti valtion takaama Arava-lainoitus, jolla oli rooli suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa. Arava-lainoja myönnettiin sekä yksityisille asunnonostajille että vuokratalojen rakennuttamiseen. (Stjernberg 2019, 8.) Lähiörakentamisen huipun, 1970-luvun puolivälin, jälkeen rakentaminen hiipui (Jalkanen ym. 2017, 25). Rakentamisen laadun parantaminen kasvoi tuotantomäärää suuremaksi tavoitteeksi 1980-luvulla. Samalla kerrostalorakentaminen hiipui pientalorakentamisen kasvattaessa suosiotaan. (Aalto & Laaksonen 2021, 28, 93).

Myös Euroopassa lähiöiden syntyminen kytkeytyy toisen maailman sodan jälkeiseen asuntopulaan, sodan aikaiseen vähäiseen asuntotuotantoon ja sodan jälkeisiin suurten ikäluokkien kasvavaan asuntotarpeeseen. Pohjois- ja Länsi-Euroopassa hyvinvointivaltioiden rakentaminen on yhteydessä kohtuuhintaiseen lähiörakentamiseen, joka toteutui usein tuetun tai julkisen vuokra-asuntokannan rakentamisella. Tekninen kehitys ja elementtirakentaminen tekivät lähiöiden rakentamisesta Euroopassa taloudellisesti houkuttelevaa. (Dekker & Van Kempen 2004, 572–573.)

2.1.2 Lähiöt kaupunkisuunnittelussa

Lähiöiden yhtenä kaupunkisuunnittelullisena esikuvana on pidetty Englannista lähtöisin olevaa 1900-luvun alun puutarhakaupunkia. Puutarhakaupunki (town-country) yhdistää kaupungin ja maaseudun parhaat puolet: kaupunkien korkean tulotason, työmahdollisuudet, sosiaaliset kontaktit ja viihdykkeet sekä maaseudun puistot ja metsät, raikkaan ilman ja matalat vuokrat. (Howard 1902, 15; Jalkanen ym. 2017, 10.) Kaupunkimuodossa puutarhakaupunki sijoittuu kaupungin laidalle, mistä löytyvät keskustaa edullisemmat tontit. Lähiöihin kuuluvat kotien lisäksi palvelut, kuten urheilukentät, koulut, kirjastot ja kerhotilat. (Meurman 1947, 59–60.) Kaupungit ovat perinteisesti syntyneet maantieteen ohjaamana vesistöjen ja jokien äärelle, mutta puutarhakaupungit ovat tietoisesti asemakaavatyön lopputulos (em. 18–24).

Suomessa lähiöiden rakentamista ohjasi yhdenlainen puutarhakaupungin sovellus, metsäkaupunki. Metsäkaupunki sijoitti uudet asuntoalueet kallioiseen metsämaastoon, jossa rakennukset ja kadut seurailivat luonnon muotoja. Piha- ja katutilaa ei rajattu, vaan rakennuksia ympäröivät metsiköt, tiet, niityt ja polut. (Jalkanen ym. 2017, 19.) Puutarhakaupungin aatetta ei hyväksytty kritiikittä. Yhdysvaltalainen journalisti, teoreetikko, kirjailija ja aktivisti Jane Jacobs (1961, 17–18) arvosteli jo 1960-luvun alussa Howardin ajatuksia puutarhakaupungin

pungista kommentoimalla niitä kaupungit tuhoavaksi utopiaksi, jossa välinpitämättömillä asukkaalla ei ole lainkaan omia suunnitelmia. Jacobsin (1961, 289) mukaan Howardin puutarhakaupunkiaate oli keskiaikainen ajatellessaan, että ihmiset ja valta ovat helposti ohjailtavaa, liikkumatonta massaa, jonka luokkaerot säilyvät muuttumattomina.

Suomalaiset lähiöt suunniteltiin usein olemassa olevan kaupunkirakenteen ulkopuolelle, lähelle luontoa ja metsämäisiin olosuhteisiin, mutta kuitenkin verrattain hyvien yhteyksien päähän kaupungista ja työpaikoista (Stjernberg 2019, 10). Kaupunkien rakentamisen perusohjeeksi vakiintui hajakeskitys, jonka mukaan kaupunki ei ole kiinteä massa, vaan itsenäiset pikkukaupungit muodostavat luonnon ympäröimiä lohkoja (Meurman 1947, 76). Kaupunkisuunnittelun tavoitteena oli tuoda luonnosta vieraantunut ihminen takaisin terveelliseen, luonnonläheiseen ympäristöön, lähiöön. Kaupunkialueet jaettiin toiminnallisiin vyöhykkeisiin eli asumiseen, työhön, virkistykseen ja liikenteeseen. (Jalkanen ym. 2017, 16.) Suunnittelu korosti 1960-luvulla luonnon ja rakennetun ympäristön eroa suunnittelemalla lähiöt suorakulmaiseen koordinaatistoon (em. 21–22). Asumisen, työn, liikenteen, hallinnon, huollon ja virkistykseen alueet eriytettiin toisistaan useimmiten viherkaistoilla. Eristyneisyys muista taajamista haluttiin taata kaupunkia ympäröivillä metsä-, niitty- ja viljelyalueilla. (Meurman 1947, 77–81.) Arkielämän päivittäiset toiminnot eriytyivät, ja harrastukset ja työt sijoituivat usein muualle kuin lähiöön. Suunnittelu loikin toiminnallisesti yksipuolisia ja eristyneitä lähiöitä, joissa oli vain vähän toivottua kaupunkielämää (Jalkanen ym. 2017, 24). Sittemmin yhdyskuntasuunnittelun ja pohjoismaisten kaupunkien kaupunkisuunnittelun tavoitteeksi on nostettu sekoittunut kaupunkirakenne (Hagan 1996, 51; Lilius 2016, 22).

Lähiöiden kaupunkirakenteen pohjalla on avoin tilakäsitys, jossa rakennukset sijoittuvat irti kadusta ja toisista rakennuksista. Koska pihat ovat avoimia, rakennusten väliin ei synny selkeitä tiloja, ja yksityisen ja julkisen tilan rajaa on vaikea määritellä. Lähiöympäristössä ulkotilat, kuten kadut, korttelipihat ja parkkipaikat, ovat keskenään samanarvoisia ja -luonteisia. (Wegelius 1996, 34.) Kaupunkisuunnittelun tavoitteena on jo vuosikymmeniä ollut yhteisöllisyys. Yhteisöllisyyteen liittyy ajatus hyvinvoinnin kasvusta osallisuuden ansiosta. Yhteisöllisyyden ihanteen mukaisesti asuinalue ja sosiaaliset suhteet ovat yksilölle merkityksellisiä. (Seppänen 2001, 53, 60–61.) Yhteisöllisyyden ihanne vaikuttaa edelleen paitsi uusien alueiden suunnitteluun, myös vanhojen lähiöiden parannusprojekteihin (Lilius 2016, 13, 25; Junnilainen 2019, 73).

Lähiöiden rakentamiseen vaikutti myös 1960-luvulla käynnistynyt aluerakennuttaminen (Hankonen 1994, 398). Aluerakentamisen perustuu pankkien, kunnan ja rakennusliikkeen yhteistyöhön. Aluerakentamissopimuksessa kunta kaavoittaa rakennusliikkeen omistaman alueen, ja rakennusliike sitoutuu rakentamaan ja kustantamaan kunnallistekniikan, asunnot ja palvelut. Rakennuttaja taas sisällyttää kustannukset asuntojen hintoihin, jolloin kunnallistekniikan maksoi käytännössä asukas. Aluerakentaminen mahdollisti laajojen kokonaisuuksien tehokkaan ja taloudellisen rakentamisen kerralla, jolloin rakentamisen mittakaava kasvoi. (Kortteinen 1982, 34; Stjernberg 2019, 10; Jalkanen ym. 2017, 23.) Aluerakentamisen teknistaloudellistehokas kerrostalorakentaminen oli asuntopoliittinen ratkaisu suureen asuntopulaan (Lehtovuori 2015, 9). Toisaalta, koska yhtä lähiötä suunnitteli vain yksi rakennusliike, aluerakentamisella onnistuttiin huomattavan asuntomäärän lisäksi tuottamaan yksipuolista rakennuskantaa, venyviä valmistumisaikoja ja kaupungin palvelukysynnän ruuhkautumista, kun lähiöitä rakennettiin samanaikaisesti moneen paikkaan (Aalto & Laaksonen 2021, 328).

Kaupunkisuunnittelun perusominaisuus on pitkäjänteisyys (Jalkanen ym. 2017, 25). Asemakaavoituksen tärkein tehtävä on Asemakaavaopin mukaan asuntokysymyksen ratkaisu (Meurman 1947, 14). Vastauksena asuntopulaan syntyivät lähiöt. Asemakaavan suunnittelu koskee enemmän kuin yksittäistä rakennusta tai rakennuspaikkaa: myös suhdetta naapureihin ja ympäristöön, jopa kokonaista yhdyskuntaa. Asemakaava joutaa yhdyskunnan kehittyessä ja sitä voidaan muuttaa. Sen tulee huomioida tilantarpeet esimerkiksi koululle, työpaikoille, huolto- ja hallintolaitoksille sekä asumiselle. Asemakaavoituksen tavoitteita ovat inhimillisuus, tarkoituksenmukaisuus, edulliset ja tyydyttävät elinympäristöt. (Meurman 1947, 9–14.) Näiden oppien pohjalta ryhdyttiin suunnittelemaan lähiöitä. Lähiöaatteen on kuitenkin sanottu Suomessa kariutuneen toteutuneiden lähiöiden sisällölliseen ja toiminnalliseen köyhyyteen sekä vanhentuneisiin ihanteisiin (Hurme 1991, 178).

2.1.3 Lähiökritiikki

Lähiörakentamisen alussa uusien asuinalueiden ajateltiin olevan moderneja lupauksia urbaanista kaupunki-elämäntavasta (Seppänen 2001, 42). Kritiikki lähiöitä kohtaan käynnistyi kuitenkin jo ensimmäisten lähiöiden valmistuttua 1960-luvulla. Lähiökritiikki kiihtyi vuosikymmenen lopulla, jolloin lähiöitä alettiin pitää esteettisesti, sosiaalisesti, toiminnallisesti ja teknillisesti puutteellisina (Hagan 1996, 17; Jalkanen ym. 2017, 22; Seppänen 2001, 59; Mikkola 1972, 129). Lähiöitä on kuvattu liki rakentamisestaan alkaen negatiivisessa valossa niin populaarikulttuurissa, kirjallisuudessa kuin mediassa (Stjernberg 2019, 1).

Lähiökritiikki kohdistuu ensinnäkin sosiaaliseen ympäristöön. Käsitys lähiöiden sosiaalisesta ongelmallisuudesta vahvistui jo 1970-luvulla (Junnilainen 2019, 64). Lähiöitä on kuvattu syrjäytyneiden ihmisten asuinpaikoiksi, joihin jo syrjäytyneet muuttavat ja joissa asuvat ihmiset syrjäytyvät. (Seppänen 2001, 22). Alkuvaiheen lähiöasukkailla ajateltiin olevan kaupungistumisesta johtuvia kipeitä ongelmia ja juurettomuuden tunteita (Kortteinen 1982, 23). 1980-luvulla lähiöiden ongelmien ajateltiin liittyvän erityisesti betonilähiöiden sosiaaliseen elämään, ei niinkään rakennettuun ympäristöön tai rakentamisen laatuun (Kortteinen 1982, 37). Ongelmia etsittiin ensin lähiöiden nopeasta rakentumisesta täysin tyhjästä, sitten 1990-luvun taloudellisen laman aiheuttamasta joukkotyöttömyydestä (Pekonen 1998, 37–45). Jälkikäteen on arvioitu, että kasvun ja tehokkuuteen keskittyvässä lähiörakentamisen ajassa ei kiinnitetty huomiota sosiaalisiin vaikutuksiin (Vaattovaara ym. 2021, 112).

Sittemmin on arvioitu, että myös rakennettu elinympäristö on vaikuttanut lähiöiden ongelmien muodostumiseen. Lähiöitä on julkisesti arvosteltu liian samankaltaisiksi, jolloin niissä ei muodostu yhteisöjä vaan sosiaalisia syrjäytymistä ja lähiöiden väheksyntää (Hagan 1996, 34; Stjernberg 2019, 1). Rakennusvaiheessa lähiöiden piha-alueiden suunnitteluun ja toteutukseen ei panostettu riittävästi (Hagan 1996, 21). Lähiöympäristön rakennettu jäykkyys ja köyhyys johtuvat vasta kehitteillä olleesta elementtitekniikasta, mikä ei enää vastaa nykyiseen joustavuuden ja yksilöllisyyden vaatimukseen asumisessa (Jalkanen ym. 2017, 20, 59).

Lähiöitä on kritisoitu myös heikosta toiminnallisuudesta. Vaikka odotukset olivat korkealla, lähiöihin rakennut palvelurakenne jäi kaavoitettuja toimintoja heikommaksi. Lähiöissä tapahtui asuminen ja töihin kul-

keminen, mutta muu arkielämä sijaitsi muualla. (Hagan 1996, 10; Seppänen 2001, 59.) Jos lähiöympäristö on toiminnallisesti köyhä, se luo heikot mahdollisuudet tehdä merkityksellisiä asioita vapaa-ajalla (Kortteinen 1982, 53). Toisaalta lähiöasukkaan elämänvaihe vaikuttaa siihen, miten merkittävänä ympäristön toiminnallisen köyhyyden arjessa kokee. Yksinasuville, eläkeläisille ja työttömille asia on tuntuvampi kuin lapsiperheissä. (Em. 55.) Kun keskenään samankaltaisia lähiöitä rakennettiin, valtaosa muuttajista oli nuoria lapsiperheitä, mikä johti lähiöissä asukkaiden perherakenteen yksipuolisuuteen. Käyttäjryhmän yhtenäisyys johti lähiöiden palvelutarpeen kasautumiseen, mikä on sekin saanut osakseen kritiikkiä. (Hagan 1996, 20.)

Vuosikymmeniä jatkunut kritisointi on leimannut lähiöihin huonon maineen. Mielikuvaa lähiöistä on muodostettu lähiökritiikillä 1960-luvulta lähtien. Lähiöiden leima on voimistunut ja muuttunut entistä negatiivisemmaksi. Kriittinen lähiökeskustelu käynnistyi työväenluokan asuinalueista, joissa oli riittämättömät palvelut ja joitain puutteita. Nykyisin kuvaukset kertovat ongelmalähiöistä, joiden asukkailla on puutteita ja kyvyttömyyttä elää kunnan kansalaisten tavoin. (Junnilainen 2019, 55.) Vuokratulovaltaiset alueet ovat keskustelussa muuttuneet työväenluokan säilytyspaikoista ongelmaväestön säilytyspaikoiksi. Edelleen vallalla on ajatus, jonka mukaan eriarvoisuuden tiivistymissä syntyy epätoivottua sosiaalista elämää. (Em. 74.) Leimautumisriskin vuoksi osa tutkijoista on ehdottanut jopa koko lähiösanana käytön rajoittamista. Lähiö sanana koetaan negatiivisväritteiseksi. (Hagan 1996, 39; Seppänen 2001, 41.) Lähiöiden huonoa mainetta ja stereotyyppioita ruokkivat uutiset häiriöistä ja yleinen lähiökielteisyys. Lähiöiden asukkaat kokevat asuinalueensa usein ulkopuolisia myönteisemmin. (Ilmonen 2016, 101.) Kuvaan lähiöitä leimaavien mielikuvien vaikutuksia tarkemmin tämän diplomityön alaluvussa 2.2.3.

2.1.4 Lähiökehittäminen

Lähiöihin on kohdistunut lähes niiden rakentamisesta lähtien projekteja, joiden tavoitteena on ollut lähiöiden vahvistaminen ja myönteinen kehitys. Lähiökehittämisen keinoja ovat olleet sosiaaliset ja fyysiset keinot, esimerkiksi peruskorjauksen edistäminen, rakennuskannan kunnostaminen, viihtyisyyden kasvattaminen, työpaikkojen lisääminen ja vetovoimaisuuden parantaminen. (Bäcklund & Schulman 2003, 13–14, 108, 185–190.) Lähiöuudistuksilla tavoitellaan lähiöiden sosiaalisen ja rakenteellisen sisällön kehittämistä, jolla voidaan vahvistaa lähiön identiteettiä, saavutettavuutta, toiminnallista ja palvelullista monipuolisuutta sekä ympäristöä (Hagan 1996, 39; Jalkanen ym. 2017, 40, 47). Projektilla tarkoitetaan kertaluontoista, ajallisesti rajattua tehtävää, jonka tavoitteet ja resurssit on määritelty. Monimuotoisien ongelmien ratkaisussa pyritään usein moniammatilliseen yhteistyöhön ja pitkäaikaiseen yhteistyöhön sitoutumiseen. (Heine 1999, 20–25.)

Lähiöiden kehitystä ohjaavat valtion ja kuntien rahoitus, ohjelmat ja visiot. Myös joulukuussa 2019 julkaistussa Sanna Marinin (sd.) hallitusohjelmassa lähiöiden kokonaisvaltainen kehittäminen sekä asukkaiden hyvinvoinnin, osallisuuden ja alueen elinvoiman edistäminen on nimetty tavoitteeksi (Valtioneuvosto 2019; Stjernberg 2019, 1). Kiinnostavaa on se, miten tavoitteet heijastavat usein lähiön nykytilaa (Bäcklund & Kanninen 1999, 108). Lähiökehittäminen voidaan nähdä vastatoimena edellisessä alaluvussa kuvaamilleni lähiökritiikin esiin nostamille ongelmallisuuksille.

Lähiöiden kehittämisessä tulee tunnistaa kohde ja sen ominaispiirteet, historia ja asukkaiden tekemä nykyisyys (Ilmonen 2016, 115). Lähiöiden rakennuskulttuuri ja historian moninaisuus ohenevat, jos nykypäivän arkkitehtuuri siirretään sellaisenaan vanhaan lähiöön. Yksittäiset lähiörakennukset ja -korttelitkin on siksi hahmotettava osana isompaa kokonaisuutta. (Hagan 1996, 12.) Hagan (1996, 52) näkee lisärakentamisen uudelleen kehittämisen mahdollisuutena. Täydennysrakentaminen tarkoittaa nykyisen yhdyskuntarakenteen osaksi tai sen läheisyyteen sijoitettavaa rakentamista. Täydennysrakentamisella voidaan saada uusia asuntoja edullisemmin kuin uudelle alueelle ja siten maan arvo nousemaan. (Jalkanen ym. 2017, 39, 47.) Täydennysrakentamisella voidaan myös vahvistaa jo olemassa olevien palvelujen asiakaspohjaa ja tasapainottaa sosiaalista asukasrakennetta (Halme ym. 2001, 76). Lähiön lisärakentamisen suunnitteluprosessi on kuitenkin usein haastava, ja lähiön nykyiset asukkaat voivat vastustaa suunnitelmia. Lisärakentaminen ei myöskään tarkoita automaattisesti alueen arvonnousua, vaan jos lähiön perusolemuksen kuuluvat väljyys ja luonnonläheisyys häiriintyvät, lähiön arvo voi myös laskea. (Hagan 1996, 53–55; Halme ym. 2001, 76.)

Lähiökorjaaminen voi parhaimmillaan korottaa alueiden ja rakennusten laatua (Hagan 1996, 8). Projektionistumisia on havaittu eriytyisesti konkreettisten ongelmien korjaamisessa (Heine 1999, 24). Jo 1990-luvulla nähtiin tulevien korjaustarpeiden liittyvän teknisiin ongelmiin ja toiminnallisiin puutteisiin (Hagan 1996, 12). Laaja korjausvaihe käynnistyi 2010-luvulla kohdistuen erityisesti toiminnallisiin puutteisiin, vesi- ja viemärijärjestelmiin, parvekkeisiin, julkisivuihin ja hisseihin. Lisäksi korjauskohteeksi nostettiin lähiöiden lähiympäristö eli pihat, julkiset tilat ja puistot. (Jalkanen ym. 2017, 46.) Koska monet lähiöt on toteutettu samoilla teknisillä menetelmillä, ajoittuvat niiden korjaustarpeet samaan ajankohtaan. Jos rakennukset ovat olleet pitkään hoitamattomina, voi syntyä ongelmallinen kehityskulku: kun resurssit kuluvat pakollisiin korjauksiin, ei asumisviihtyvyyden kohottamiseen riitä resursseja. Silloin lähiöiden haluttavuus heikkenee, kiinteistöjen arvo laskee, poismuutto kasvaa ja alueen resurssit alenevat entisestään. Näin alueen vetovoima hiipuu edelleen. (Hagan 1996, 40; Seppänen 2001, 37; Rasinkangas 2013, 52.) Siksi on tärkeä yhdistää aikataulullisesti lähiöiden kehittäminen, perusparannukset ja mahdollinen täydennysrakentaminen (Jalkanen ym. 2017, 48).

Väestörakenteen muutosten, esimerkiksi aiempaa pienempien ruokakuntien, vanhenevan ikärakenteen, maahanmuuton ja uusien elämänsenttien, tulisi heijastua myös talotyyppiratkaisuihin, asumismuotoihin ja kaavoitukseen (Lehtovuori 2015, 9). Alueen identiteetti on yksi niistä tekijöistä, joilla alue erottuu muista alueista. Alueellinen identiteetti perustuu tunteisiin, osallisuuteen ja paikkaan kuulumisen tunteeseen. (Seppänen 2001, 43.) Seppänen (2001, 58) on nostanut esiin lähiöiden identiteettiin liittyvän haasteen: on epämääräistä, ovatko lähiöt osa kaupunkia vai eivät. Lähiöt sijaitsevat usein irrallaan kaupunkirakenteesta, mutta eivät kuitenkaan maaseudulla. Samalla molempien elämäntapojen parhaita puolia yritetään tuoda yhteen. (Em. 58.) Länsimaisessa demokratiassa ihmisellä on oikeus ja mahdollisuus vaikuttaa oman lähiympäristönsä kehittämiseen (Vaattovaara ym. 2021, 126). Monipuoliset asumismuodot lisäävät asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa omaan asumiseensa (Lehtovuori 2015, 7). Asukkaiden kannalta jo pelkkä tieto oman alueen toiminnasta ja mahdollisuudesta osallistua siihen voi olla merkityksellistä (Bäcklund & Schulman 2003, 13–14, 185–190).

2.1.5 Lähiö 2020-luvulla

Lähiöillä on edelleen 2000-luvulla tärkeä tehtävä kohtuuhintaisten ja tilavien asuntojen mahdollistajina kaikille tuloluokille (Dekker & Van Kempen 2004, 573). Lähiöitä luokitellaan ja arvioidaan jatkuvasti erilaisissa tilastoissa, kartoissa, hankkeissa sekä raporteissa. Tilastot kertovat, että suomalaisten lähiöiden asukasmäärä on pienentynyt, väestörakenne yksipuolistunut, asukkaiden työttömyys kasvanut suhteessa muihin alueisiin ja asuntojen arvo laskenut aiemmasta (Jalkanen ym. 2017, 47, 59; Stjernberg 2015, 558). Tällä vuosituhannella lähiöiden haasteiksi on listattu muun muassa imago-ongelmat, asukkaiden passiivisuus oman alueen kehittämisessä, rakennuskannan heikko kunto, mielikuvien aiheuttama valikoiva muuttoliike ja seurannan puute (Halme ym. 2001, 85; Stjernberg 2015, 558). Samalla, kun maalaiskunnat kokevat haasteita muuttotappion edessä, kaupunkien asuntotuotannon ja infrastruktuurin tulee kaupungistumisen edessä joustaa kasvavan asukasmäärän tarpeisiin (Sánchez Gallen 2018, 32).

Kuten muun muassa Junnilainen (2019, 55, 270) on huomauttanut, tilastot eivät kuitenkaan yksin anna oikeaa kuvaa lähiöiden arjesta tai asukkaiden kokemuksesta. Nykylähiöissä on havaittavissa myös uudenlaista asukkaiden voimaantumista, joka pohjautuu lähiöiden vakiintumiselle. Ilmiössä alueen paikallista identiteettiä ja asukasylpeyttä vahvistetaan, mikä on omiaan lisäämään koko alueen vetovoimaisuutta. (Akkila ym. 2016, 126.) Kehitystä voidaan kutsua myös positiiviseksi lähiökulttuuriksi (Hagan 1996, 8). Jokaisella lähiöllä on omat sisäiset resurssinsa, kuten aktiiviset asukkaat, järjestöt ja paikallislehdet (Halme ym. 2001, 65). Lähiöiden hyvänä puolena on aina nähty luonnonläheisyys ja väljä rakennustapa. Lähiöasumisen valintaan vaikuttavat positiivisena tekijänä edelleen nämä samat piirteet. (Hagan 1996, 34; Jalkanen ym. 2017, 47; Pekonen 1998, 31.) Asukkaalle merkityksellistä on erityisesti asuinalueen viihtyisyys, turvallisuus ja yhteisöllisyys (Jalkanen ym. 2017, 47).

Useimmissa eurooppalaisissa lähiöissä arvostetaan laajoja viheralueita, asumisen kohtuuhintaisuutta ja aurinkoisia, tilavia asuntoja. Toisaalta lähiöitä kritisoidaan niiden rappeutumisen, asukkaiden korkean työttömyyden, suurien automäärien, pitkien etäisyyksien ja koetun turvattomuuden vuoksi. Monissa eurooppalaisissa lähiöissä on havaittu vähäisempää kehitystä verrattuna kaupungin muihin alueisiin. (Dekker & Van Kempen 2004, 574–575.) On huomattava, että jokainen lähiö on yleistyksistä huolimatta yksilö. Osa lähiöistä on arkkitehtonisesti selkeitä ja eheitä kokonaisuuksia, jolloin korjaukset ja täydennysrakentaminen tulee toteuttaa hienovaraisesti ja alkuperäistä arkkitehtuuria ja yksityiskohtia korostaen (Hagan 1996, 50). Kolmasosa suomalaisesta rakennuskannasta on rakennettu 1960–1970-luvuilla, joten korjaukset tapahtuvat samanaikaisesti ja ovat laajoja ja kalliita (Stjernberg 2019, 18). Kuten Suomessa, myös monet eurooppalaisista lähiöistä ovat peruskorjauksen tarpeessa, sillä rakentamisesta on useampi vuosikymmen ja rakennusmateriaalit eivät olleet rakennusaikana korkealaatuisia (Stjernberg 2019, 1; Dekker & Van Kempen 2004, 573). Toisaalta lähiöissä rakennettu ympäristö on erityisen vahvasti osa yhteisöllistä muistoa. Siksi rakennusperinnön säilyttäminen tuleville sukupolville on tärkeää ja kulttuurihistorian rakentumisen edellytys. (Hagan 1996, 8.)

Lähiöiden nykyiset palvelut ja palvelutarve vaihtelevat lähiöittäin. Palvelut voidaan jakaa karkeasti kolmeen: julkisiin, kaupallisiin ja kolmannen sektorin eli esimerkiksi yhdistysten ja seurakunnan tarjoamiin palveluihin. Useimmissa lähiöissä tärkeimmät ja eniten käytetyt palvelut ovat koulu, päiväkotit, kauppa, pubi, pankkiauto-

maatti, parturi, kioski ja terveysasema. (Halme ym. 2001, 3–8.) Asuntoalueen tärkein palvelu on hyvä asunto ja asuinympäristö palveluineen. Edellytykset hyvään asumiseen vaihtelevat kuitenkin elämäntilanteesta, tulotasosta ja asumispreferensseistä riippuen. (Em. 75.) Tärkeimmät lähiöiden peruspalvelut on turvattava jatkossakin: päivittäistavarakauppa, pankkiautomaatti, koulu, päiväkotit, terveysasema, joukkoliikenne ja luontoalueet virkistysalueina (em. 76).

Lähiöt syntyivät ajatuksella nukkumalähiöistä, joissa käydään lepäämässä työpäivän jälkeen. Lähiöiden elämä on monipuolistunut suunnitellusta ydinperhe-elämästä esimerkiksi vapaa-ajan lisääntymisen, osa-aikatyön ja etätyön, suurien eläkeläisikäluokkien, pienyrittämisen ja moninaistuneiden perhemuotojen myötä. Lisääntyneeltä vapaa-ajalta vaaditaan kasvavissa määrin palveluita ja mahdollisuuksia niiden käyttöön. (Hagan 1996, 32; Kokkonen ym. 2009, 2.) Kiinnostavaa lähiöiden kehityksessä on muutos niiden asukaskunnassa. Lähiöt rakennettiin työväenluokan ydinperheille, mutta sittemmin perhemuodot ovat moninaistuneet. Väestö ikääntyy Euroopassa ja erityisesti Pohjoismaissa (Sánchez Gassen 2018, 24, 28). Ikääntymisen myötä lähiöiden trendinä sekä Suomessa että Euroopassa on vanhusten yliedustus ja yksinasuvien määrän kasvu (Dekker & Van Kempen 2004, 573; Stjernberg 2019, 132–134, 244; Jalkanen ym. 2017, 59). Lähiöiden tulevaan kehitykseen vaikuttaa myös lähiön sijainti. Kasvavalla seudulla sijaitseva lähiö kehittyy paremmin kuin stabiilin tai taantuvan seudun lähiö. (Stjernberg 2015, 558.)

2.2 ALUEELLINEN ERIYTYMINEN

Alueellinen eriytyminen tarkoittaa kehitystä, jossa erilaiset ihmisryhmät asuvat erillään ja sijoittuvat kaupunkiseudulle epätasaisesti (Seppänen 2001, 30; Vilkama 2011, 24). Lopputuloksena tietyt ihmisryhmät ovat ylijä toiset aliedustettuina alueilla (Massey & Denton 1988, 284). Pohjoisamerikkalaisessa ja eurooppalaisessa kontekstissa alueellinen eriytyminen yhdistetään urbaaniin kaupunkiympäristöön, ja alueellinen eriytyminen onkin selkeimmin kaupunkien ilmiö (Musterd 2020, 3–4).

Alueellinen eriytyminen voidaan jaotella kolmeen eri tyyppiin: demografiseen, sosiaaliseen ja etniseen eriytymiseen. Demografinen eriytyminen perustuu ikään ja elämänvaiheeseen, sosiaalinen eriytyminen tulo- ja koulutustasoon sekä ammattiasemaan ja etninen eriytyminen ihmisen etniseen taustaan. (Vilkama 2011, 25; Seppänen 2001, 30; Musterd 2020, 411.) Täsmällisemmin sanottuna alueellinen eriytyminen voi siis perustua väestöryhmään, ikään, luokkaan, etnisyyteen, uskontoon tai taloudelliseen eriarvoisuuteen (Ilmonen 2016, 109; Akkila & Hirvonen 2016, 48). Eriytymistä voidaan mitata tilastollisesti erilaisilla mittareilla. Alueellisesta eriytymisestä kertovat muun muassa asukkaiden mediaanitulot, työttömyysaste, korkeakoulututkinnon suorittaneiden ja vieraskielisen väestön osuus (Vaattovaara ym. 2021, 567). Toisaalta tilastoja eriytyksen mittareina on kritisoitu. Muun muassa Kortteinen (1982, 23) on tuonut esiin tilastojen ongelmallisuuden, jos suunnittelijat ja päättäjät muodostavat käsityksensä asuinalueesta pelkästään tilastojen perusteella.

Alueellisen eriytyksen lisäksi kehityskulkua kuvataan päällekkäisillä erilaistumisen ja segregaatiossa käsitteillä (Vilkama 2011, 25). Käsitteistä segregatio on ristiriitaisin ja arvolatautunein. Segregatio koetaan sanana negatiivisempänä kuin eriytyminen ja erilaistuminen (Rasinkangas 2013, 35). Kielitoimiston sanakirjan (2022) mukaan segregatio on eriyttämistä, eriytymistä ja erilaistumista sekä jonkin ihmisryhmän, esimerkiksi vähemmistön, syrjintää muusta väestöstä. Segregatio voi olla sekä myönteistä että kielteistä. Segregaatiossa haitallisuus määrittyy kontekstista ja mittaustavasta riippuen. Usein segregatio kuitenkin nähdään lisääntyvänä eriarvoisuutena, syrjintänä ja uhkana yhteiskunnan järjestykselle. (Seppänen 2001, 30–31; Tunström ym. 2016, 7; Tunström & Wang, 2019, 6.) Negatiivisena kehityksenä segregatio voi rajoittaa ihmisten elämänvalintoja, sosiaalista liikkuvuutta ja luoda huonoja naapurustovaikutuksia (Musterd 2020, 13). Raja positiivisen ja negatiivisen eriytyksen välillä on kuitenkin häilyvä, sillä alueelliset erot voivat olla myös osoitus ihmisten yksilöllisyydestä, valinnanvapaudesta, asumisen tavoitteiden toteutumisesta ja paikallisidentiteetin vahvistumisesta (Seppänen 2001, 30–31; Rasinkangas 2013, 25; Vaattovaara ym. 2021, 226). Alueiden erilaistuminen voi olla merkki kaupunkimaisen elämäntavan moninaisuudesta ja siten osa kaupunkirakenteen luontaista kehitystä. Erilaistuminen voi tuottaa kaupunginosien omaleimaisuutta ja yksilöllisyyttä. (Vaattovaara ym. 2021, 62; Rasinkangas 2013, 35.) Samalla muutokset voivat mahdollistaa uudenlaisien taitojen, työpaikkojen ja elämäntyylien syntymisen (Tunström & Wang 2019, 6).

Huoli alueiden eriytymisestä on jaettu kansainvälisesti (Vaattovaara ym. 2021, 57). Euroopassa eriytyminen on yleisesti Yhdysvaltoja vähäisempää, mutta isoja eroja on myös Euroopan sisällä. Täsmällistä maiden välisiä vertailua on vaikea tuottaa edes Euroopassa valtioiden, hyvinvointimallien, talousmuotojen ja historioiden eroavaisuuksien vuoksi. (Musterd 2005, 332, 345.) Kansainvälisessä vertailussa Suomi ja muut pohjoismaat erottuvat vähäisellä yhteiskunnallisella eriarvoisuudella ja alueellisilla eroilla, mikä on laskettu hyvinvointivaltiomallin ansioksi. Erot ovat kuitenkin alkaneet kasvaa kaikissa Pohjoismaissa viime vuosikymmeninä. (Stjernberg 2015, 548; Tunström 2016, 28.) Syytä sille, että Pohjoismaat lähestyvät muita Euroopan maita eriytymisketjyksessä, on etsitty muun muassa sosiaaliturvan ja etuuksien leikkauksista (Rasinkangas 2013, 17). Toisaalta väestöryhmien ja alueiden väliset erot ovat kansainvälisesti kasvaneet viime vuosikymmeninä (Rasinkangas 2013, 10). Eriytymisen kasvu konkretisoituu siten, että köyhät ja huono-osaiset asuvat entistä selvemmin omilla naapurustoissaan ja koulutetut ja hyvätuloiset omissaan (Vaattovaara & Kortteinen 2015, 566–569).

2.2.1 Eriytymisen historia

Suomessa eriytyminen juuret ovat kaupungistumisessa, kuten muuallakin Euroopassa. Keski-Euroopan teollistuneimmissa maissa kaupunkien nopea kasvu synnytti sosiaalisten epäkohtien kärjistymisen, joka näkyi vuokratalojen ahtautena ja kelvottomana asuinympäristönä (Jalkanen ym. 2017, 10). Suomessa nopea kaupungistuminen johti 1960- ja 1970-luvuilla muusta kaupunkirakenteesta irrallisten lähiöiden rakentamiseen. Lähiöiden synty loi pohjan hajaantuneelle suomalaiselle yhdyskuntarakenteelle. (Jalkanen ym. 2017, 37.) Jo 1970- ja 1980-lukujen vaihteessa suomalaisissa lähiöissä oli tunnistettavissa asuinalueiden eriytymistä asukkaan sosiaalinen taustan mukaan. Lähiöissä heräsi valikoivan muuton ilmiö, jossa elintason noustessa asukas pyrki muuttamaan paremmalle alueelle. Muuttoilmiö johti kokemukseen lähiöasumisen väliaikaisuudesta, eikä sosiaalisia suhteita koettu lähiöissä kiinteiksi. (Hagan 1996, 19.) Lähiöiden väliaikaisuutta korostaa myös suomalaisten asumisura-ajattelu, jonka päätepisteenä on omakotiasuminen (Seppänen 2001, 58).

Suomalaisten kaupunkien eriytyminen historiassa on tunnistettavissa kaksi vaihetta. Eriytymisen ensimmäinen vaihe liittyy 1990-luvun laman jälkeiseen ICT-perustaiseen kasvuun, joka jakautui epätasaisesti eri koulutustaustaisille ihmisille. (Vilkama ym. 2016, 9–10.) Ensimmäisessä vaiheessa laman jälkimainingeissa työttömyys nousi rajusti, mikä kohteli erilaisia asuinalueita hyvin eri tavoin. Taantumuksen seurauksena väestö eriytyi koulutuksen mukaan ja laman negatiiviset vaikutukset keskittyivät voimakkaasti tiettyihin lähiöihin. Myöhemmin työllisyys palautui matalakoulutetuille ja sosioekonomisesti köyhille alueille muita alueita hitaammin. Samaan aikaan uusi nousukausi vaurastutti korkeakoulutettua väestönosaa jättäen heikommat edelleen taakseen. (Vaattovaara & Kortteinen 2015, 570; Vaattovaara ym. 2021, 58; Seppänen 2001, 34.) Kehityksen toinen vaihe ajoittuu 2000–2010-lukuihin, jolloin eriytyminen jatkoi kasvuaan. Ajanjaksoa leimasi valikoiva muutto, jossa hyväosainen väestö tai sen osa pyrki muuttamaan pois huono-osaisilta alueilta. Samaan aikaan vieraskielinen väestö keskittyi edelleen alueille, joita leimasivat matalat mediaanitulot ja vähäinen korkeasti koulutettujen määrä. (Vaattovaara & Kortteinen 2015, 570; Vaattovaara ym. 2021, 58.) Tälle toiselle vaiheelle oli tyypillistä huono-osaisuuden heikkeneminen ja entistä selkeämpi kasautuminen alueelliseksi keskittymiksi. Lisäksi vieraskielisen väestön osuus nousi 2000-luvun alussa uudeksi alueita erottavaksi tekijäksi etnisen asukasrakenteen jakautuessa epätasaisesti. (Vilkama ym. 2016, 9–10; Vaattovaara ym. 2021, 223.)

Käsitys segregatioilmiöstä on muuttunut vuosikymmenten saatossa. Segregatio käsitetään nykyisin laajana seudullisena ja yhteiskunnallisena ongelmana, kun vielä 1990-luvun lopussa eriytyminen miellettiin vain kaupunkien sisäiseksi kysymykseksi (Saikkonen ym. 2018, 134, 139). Näkökulman muutos on olennainen segregatian torjumisen ja ennaltaehkäisyyn kannalta, sillä viimeisten vuosikymmenien aikana naapurustojen väliset erot ovat voimistuneet Suomessa. Tutkimukset ovat osoittaneet alueellisten ilmiöiden laajenevan uuden huono-osaisuuden syntyessä pääosin jo aiemmin syntyneen ja alueellisesti kasautuneen huono-osaisuuden kupeeseen. Samalla alueelliset kasaumat laajenevat. (Vaattovaara ym. 2021, 57–62, 566; Kortteinen & Vaattovaara 2015, 566.) Näin huono-osaisuus kasautuu ja laajenee tietyillä alueilla.

2.2.2 Epätoivotun eriytyminen syitä

Kaupunkien ja kaupunginosien eriytyminen on monitasoista, ja syitä kehitykselle löytyy niin yksilöiden valinnoista kuin yhteiskunnallisista muutoksista (Vaattovaara ym. 2021, 62). Segregatio on huono-osaisuuden alueellista keskittymistä, jota aiheuttavat monet tekijät, kuten luonnollinen väestönmuutos, huono-osaisuuden tarttuminen ja valikoiva muuttoliike (Vilkama 2011, 26; Seppänen 2001, 60). Yksilöiden toimintaa ohjaavat paitsi yksilöiden omat valinnat, myös rakenteelliset vaikuttimet globaalilla, taloudellisella ja poliittisella tasolla. Yksilöiden toiminta koottuna yhteen kollektiiviseksi toiminnaksi johtaa myös epätasa-arvoon ja eriytymiseen. (Musterd 2020, 2.) Jo ilmenneillä sosiaalisilla eroilla kaupunkirakenteessa on taipumus voimistua (Vilkama ym. 2016, 9).

Vaattovaaran ja Kortteisen (2015, 570) mukaan alueellinen eriytyminen syntyy rakenteellisesti yhteiskunnan taloudellisista ja tuotantorakenteellisista muutoksista. Globalisaatio, uusliberalismi ja taloudellinen kasvu aiheuttavat aiemman tutkimuksen mukaan kasvavaa sosiaalista eriarvoisuutta ja segregatiota (Musterd 2020, 413–415). Taloudellista kasvua korostavan yhteiskunnan on sanottu kasvattavan väestön eriarvoisuutta, sillä voitot eivät hyödynnä kaikkia (Kuparinen 1997, 43). Asuinalueet jakautuvat erilaisiin kategorioihin, kun kotitalouksien välille syntyy sosiaalista, taloudellista ja kulttuurista kilpailua (Musterd 2020, 412). Samalla valtaväestön edustajat vuokranantajina, viranhaltijoina, lainsäätäjinä ja aktiivisina asukkaina toimivat portinvartijan asemassa ohjaten kaupunkirakenteen kehitystä (Vilkama 2011, 40–41).

Asuntomarkkinoiden hallintamuodot ja asukkaiden valintaperusteet ohjaavat osaltaan alueen rakenteellista kehitystä (Vaattovaara & Kortteinen 2015, 570). Eriytymiskehitys syntyi lähiöihin jo aikanaan niiden rahoituksessa, sillä vapaarahoitteiset asunnot olivat vain varakkaille, valtion asuntolainoittamat omistusasunnot vakaatuloisille perheellisille ja valtion rahoittamat vuokra-asunnot niille, joilla ei ollut varaa omistusasuntoon (Aalto & Laaksonen 2021, 328). Tämä jakoi asukkaat automaattisesti asunnon hallintamuodon mukaiseen jakoon. Alueellisella eriytymisellä on rakenteellinen perusta vuokratalokannan eriytymisessä. Yksi tuloperusteisen eriytyminen syy on asuntotuotannon yksipuolisuus. Jos lähiön asuntotarjonta on yksipuolista koon ja hinnan osalta, määrittelee se vahvasti myös asukaskuntaa. (Dunham-Jones & Williamson 2011, 71.) Hierarkia on läsnä lähiöissä, joka on jakautunut hallintasuhteilta erityyppisiin kortteleihin: omistus- ja vuokratalot ovat yleisesti tiedossa (Kortteinen 1982, 43).

Eriytyminen voimistuu myös yksilöiden valintojen kautta. Keskiössä on hyväosaisten valikoiva muuttoliike, jossa sosioekonomisesti vahvassa asemassa olevat asukkaat muuttavat huono-osaisilta alueilta pois, ja heidän tilalleen muuttaa sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevia asukkaita. Hyvin toimeentulevilla on mataluloisia enemmän varaa tehdä valintoja liittyen elinympäristöön: asuinalueeseen, asumismuotoon, asunnon hallintamuotoon sekä asunnon kokoon. Kun hyväosaiset tekevät asumiseensa liittyviä päätöksiä, tapahtuu valikoivaa poismuuttoa, johon kaikilla ei ole varaa. Yksittäisten kotitalouksien valinnat lisäävät eriytymistä, jos pyrkimyksenä on hakeutua oman sosiaalisen aseman jakavien ihmisten läheisyyteen. (Seppänen 2001, 23, 29, 39–41; Pohjalainen 1997, 41; Vilkama ym. 2016, 12–17, 109–110.) Alueellisten erojen kasvu taas vaikuttaa negatiivisesti väestön hyvinvointiin ja parempiosaisen väestön muuttohalukkuuteen (Vaattovaara & Kortteinen 2015, 571).

Sosioekonomisesti vahvemmillä kotitalouksilla on suuri vaikutus siihen, miten kaupunkien sosiaalinen rakenne muodostuu ja miten se vaikuttaa heikommin toimeentuleviin kotitalouksiin (Musterd 2020, 416). Muuton tavoitteena on yleensä parempi asumisen taso. Muuttopäätöksiä rajoittavat taloudelliset tekijät ja ohjaavat mielikuvat alueen ympäristön laadusta, sosiaalisesta ympäristöstä ja mahdollisista ongelmista. (Vaattovaara & Ahola 2016, 146, 150.) Muuttopäätöksiä puolestaan ohjaavat alueelliset erot asuntokannassa, asuntojen saatavuudessa ja ympäristön viihtyisyydessä (Vilkama 2011, 29). Valikoiva muuttoliike tuottaa alueellista eriarvoistumista, jonka seurauksena asukasrakenne jakautuu selvemmin hyvä- ja huono-osaisiin (Rasinkangas 2013, 108). Valikoivan muuttoliikkeen vaikutukset näkyvät erityisesti pitkällä aikavälillä (Vilkama ym. 2016, 12–17, 109–110).

2.2.3 Eriytymisen alueellisia seurauksia

Alueellinen eriytyminen vaikuttaa alueista syntyviin mielikuviin. Julkinen mielikuva kaupungista on päällekkäinen monien yksittäisten mielikuvien summa. Nämä ryhmässä muodostetut mielikuvat tietyistä alueista tekevät mahdolliseksi yhteisen jaetun kaupunkitilan ja siellä toimimisen. (Lynch 1960, 46.) Alueen hintataso, maine ja mielikuvat kertovat asuinalueen arvostuksesta (Rasinkangas 2013, 190). Mielikuvat alueen turvallisuudesta, siisteydestä, palveluiden laadusta ja luonnonympäristöstä taas vaikuttavat asumis- ja muuttovalintoihin (Halme ym. 2001, 76; Seppänen 2001, 40). Maineella ja mielikuvilla on huomattavaa merkitystä erityisesti tuntemattomalle alueelle muutettaessa (Vilkama ym. 2016, 17, 109). On todettu, että asukkaiden mielikuvat ja kokemukset ohjaavat muuttopäätöksiä jopa fyysisen, sosiaalisen tai etnisen rakenteen suhteellista kehitystä tai mitattua nykytilaa vahvemmin (Vaattovaara 2021, 59–60). Se kuvaa, miten voimakkaasti lähiöiden kehittymistä ohjaavat imago ja viihtyisyys (Halme ym. 2001, 84).

Maine ei silti aina vastaa todellisuutta. Lähiöihin liittyy paradoksi, jossa asukkaista suurin osa ei tunnista omaa asuinalueettaan julkisen puheen stereotyyppisestä ongelmalähiöistä (Torikka 1997, 40). Myös erilaiset tilastotiedot ovat sokeita eriytyneiden alueiden asukkaiden kokemuksille. (Rasinkangas 2013, 27–28.) Lähiöiden asukkaita kohdellaan muusta yhteiskunnasta irrallisina, vaikka asukkaat itse kertovat asuvansa tavallisella alueella. Asukkaat vastustavat mielikuvia puhumalla yhteisöllisestä ja kylämäisestä lähiöstä. (Junnilainen 2019, 74.) Lähiön asukkaat saattavat jatkuvasti tasapainoilla omien lähiöympäristön kokemusten ja ympäristös-

tä tulevien kokemisen paineiden välillä. Todellisena ongelmana ei ole lähiöiden asukkaiden viihtymättömyys omalla alueellaan, vaan ulkopuolisten luomat kielteiset mielikuvat ja mielipiteet alueesta. (Bäcklund & Kanninen 1999, 111–112.)

Huonomaineiset lähiöt ovat usein asukkaiden näkökulmasta mieluisia asuinpaikkoja, joissa löydetään samaisutumisen kohteita, luodaan tukiverkkoja ja kaveriporukoita ja rakennetaan identiteettiä (Van Aerschoot & Salminen 2018, 248–249). Vaikka heikoimpien alueiden asukkaiden tyytyväisyys omaan asuinalueeseen on yleensä muita alueita vähäisempää, heikoimmillakin alueilla on useita piirteitä, joihin asukkaat ovat tyytyväisiä. Asukkaiden tyytymättömyys kohdistuu yleensä asuin ympäristön sosiaaliseen rakenteeseen, arkkitehtoniseen laatuun tai maineeseen. (Vilkama & Vaattovaara 2015, 211–217.)

Asukas on yleensä tietoinen alueensa huonosta maineesta, sosiaalisista ongelmista ja ankeasta lähiöympäristöstä (Van Aerschoot & Salminen 2018, 261). Lähiön huono maine saattaa vaikeuttaa asukkaiden elämää ja luoda häpeää sekä epäluuloja. Leimaantuminen aiheuttaa asukkaille vaikeuksia kiinnittyä omaan asuinalueeseensa, heikentää yhteisöllisyyttä ja siten mahdollisuuksia luoda positiivista alueidentiteettiä. (Seppänen 2001, 29; Pekonen 1998, 31.) Toisaalta asukkaat voivat toivoa tiedossa oleviin ongelmiin puuttumista. (Van Aerschoot & Salminen 2018, 248–249.) Huono maine ei poista lähiöympäristön tärkeyttä. Paikkaan kiinnittyminen tapahtuu merkityksellisten suhteiden ja tekemisen kautta. (Em. 261.) Asukkaiden kokemukset eivät ole irrallisia, vaan muodostuvat suhteessa ympäristöönsä. Kokemukseen vaikuttavat muistot ja menneisyys. Asukkaille oma asuinalue on yleensä täynnä merkityksellisiä paikkoja ja muistoja. (Lynch 1960, 1.) Myönteisten kokemukset ja tuttuuden tunne edesauttavat juurtumista paikkaan (Mäkinen 1997, 26).

Eriytyminen johtaa positiivisiin ja kielteisiin naapurustovaikutuksiin. Naapurivaikutuksilla tarkoitetaan ympäristön merkitystä sosiaalisen oppimisen, normien ja arvojen omaksumisessa. Yksilöt omaksuvat naapurustosaan näkemiään käyttäytymismalleja. Toisaalta kaupunkiasuminen kasvattaa sietokykyä erilaiselle ja oudolle. Suurin vaikutus asuin ympäristöllä on niille, joiden toiminta ja kontaktit rajoittuvat asuinalueelle. (Seppänen 2001, 49–51.) Tällaisia asukkaita ovat esimerkiksi lapset tai vanhuksat. Positiivisia naapurustokokemuksia ovat yhteisöllisyyden myönteiset ulottuvuudet ja tunne siitä, että omalla lähialueella ketään ei katsota alaspäin. (Vaattovaara ym. 2021, 59). Myönteisiksi naapurustovaikutuksiksi voidaan lukea myös asukkaan identiteetin, turvallisuuden ja paikkaan kuulumisen tunteiden vahvistuminen jakamalla elinympäristö muiden sellaisten ihmisten kanssa, joilla on sama normisto kuin itsellä (Mäkinen 1997, 26). Kielteisiä naapurustovaikutuksia ovat esimerkiksi sotkeminen, alkoholinkulutus ja häiriöt (Vaattovaara ym. 2021, 59). Jos asukasvaihtuvuus on suurta, saattaa syntyä taantumuskierre, jossa vahingonteot kasvavat (Häikiö 1997, 96). Lähiöihin on köyhyys- ja työttömyyskokemusten takia yhdistetty myös kasvanut todennäköisyys unohduksiin jäämisen kokemukselle. Poliittisen toiminnan koetaan olevan kaukana lähiön arjesta, mikä luo pohjaa poliittiselle passiivisuudelle. (Seppänen 2001, 109; Pekonen 1998, 176.)

Asukkaiden kokemuksilla omasta asuinalueestaan ei ole vaikutusta pelkästään yksilöiden hyvinvointiin, vaan koko kaupunkirakenteen kehitykseen esimerkiksi muuttovalintojen kautta (Vaattovaara ym. 2021, 59). Segregaation lisäämä eriarvoisuus on esitetty myös hyvinvointivaltion mahdollisuuksien tasa-arvoa uhkaavana

(Kemppainen 2021, 11; Rasinkangas 2013, 29). Asuminen tietyllä asuinalueella voi madaltaa mahdollisuuksia työhön, koulutukseen ja sosiaaliseen liikkuvuuteen elämässä (Tunström ym. 2016, 25). Tämä näkyy tarkemmin yksilön eri elämänvaiheissa kouluvalinnoissa, oppimistuloksissa, asuntojen hinnoissa, työllistymisessä, turvattomuuden kokemuksessa ja valikoivassa muuttoliikkeessä (Vaattovaara ym. 2021, 59). Eriytyneen alueen asukkaat ovat monimutkasilla ja vaikeasti hahmotettavilla tavoilla eriarvoisessa asemassa vuorovaikutustilanteissa, joissa oletetaan jotain asukkaasta, hänen asemastaan tai avuntarpeestaan. Näiden lisäksi eriarvoisuus näkyy helpommin hahmotettavissa arkisissa asioissa, kuten liikenneyhteyksissä ja palveluissa sekä elinympäristön fyysisessä kunnossa. (Junnilainen 2019, 269.)

Kaupunkialueiden sisälle syntyy uudenlaisia jakolinjoja, kun alueen sisäiset erot kasvavat ja asuinolosuhteet eriytyvät (Vaattovaara ym. 2021, 223). Samalla eriytyminen haastaa pohjoismaista hyvinvointiyhteiskunnan perimmäistä ajatusta oikeudenmukaisuudesta vaikuttamalla sosioekonomiseen epätasa-arvoon, maahanmuuttoon ja asukkaan integroitumiseen (Tunström ym. 2016, 7–9). Myöskään hyvinvointivaltioiden ajatus naapurustosta, jossa erilaiset ihmiset kohtaavat toisia erilaisista sosiaalisista taustoista tulevia ihmisiä omassa lähiympäristössään, ei eriytyneen edessä toteudu (Kosunen ym. 2020, 1481). Sen sijaan lähiöissä tapahtuu myös korttelikohtaista eriytymistä, kun korttelien välillä ei ole kontakteja. Silloin talojen välille muodostuu taloudellissosiaalinen arvoasteikko. (Kortteinen 1982, 45.) Aiemman tutkimuksen perusteella tiedetään, että sosiaalisesti rakentuneiden mielikuvien, identiteetin ja statuksen muuttaminen on haastavaa ja hidasta, mutta mahdollista (Rasinkangas 2013, 54; Seppänen 2001, 42).

2.2.4 Eriytymiskehitykseen vaikuttaminen

Alueelliseen eriytymiseen pyritään Suomessa vaikuttamaan kolmella tasolla: paikallisesti, seudullisesti ja valtakunnallisesti (Kauppinen & Vaalavuo 2017). Kun puhutaan alueellisen eriytyneen ehkäisemisestä, on tärkeää huomata, että eriytyneen pitkäaikaisista seurauksista kärsii pelkkää naapurustoa laajempi alue (Tunström ym. 2016, 37). Alueellinen eriytyminen on koko kaupungin tai kaupunkialueen ongelma, ja yksittäisen asuinalueen muita heikompi asema on seurausta suuremmasta yhteiskunnallisesta kehityksestä (Junnilainen 2019, 23).

Valtakunnalliset keinot alueellisen eriytyneen ehkäisyssä keskittyvät köyhyyden, tuloerojen ja koulutusmahdollisuuksien muodostumiseen (Kauppinen & Vaalavuo 2017). Esimerkkinä tästä on valtion tukema asuminen. Hyvinvointivaltiossa hyvätasoinen asuminen pyritään mahdollistamaan kaikille, joskin todellisuudessa sitä heikentävät hidas päätöksenteko, rajut suhdannevaihtelut, yksipuoliset asuntomarkkinat ja pula vuokra-asunnoista (Vaattovaara ym. 2021, 226). Myös kansainvälisesti hyvinvointivaltioiden asuntopoliittisella toiminnalla on tärkeä rooli sosiaalisen eriarvoistumisen hallitsemisessa (Musterd 2020, 414). Suomessa hallitusohjelmaan on kirjattu sosiaalisen eheyden edistäminen, segregaatian ehkäisy ja asuinalueiden eriytyneen kehityksen pysäyttäminen. Hallitusohjelman tavoitteena on lisätä alueiden monimuotoista asukasrakennetta panostuksilla joukko-liikenteeseen, kunnallistekniikan rakennusavustuksiin sekä kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon. (Valtioneuvosto 2019.) Tiivistetysti alueelliseen eriytyneen vaikutetaan siis valtion tasolta ohjauksella, tuilla ja avustuksilla.

Paikalliset ja seudulliset keinot puuttua alueelliseen eriytyneen löytyvät kaupunkisuunnittelusta sekä asunto- ja koulutuspolitiikasta (Kauppinen & Vaalavuo 2017). Käytännössä keinoja ovat esimerkiksi asumistuki, vuokrasäännöstely ja tuetut korjaushankkeet (Seppänen 2001, 38). Käytetyistä keinoista huolimatta kehitys, jossa hyvätuloiset ja köyhät keskittyvät asumaan eri alueille, näyttää jatkuvan, ja erot naapurustojen välillä ovat jatkaneet kasvuaan viimeisinä vuosikymmeninä (Vaattovaara ym. 2021, 57). Suomalaisen hyvinvointivaltion, jolla on pitkät tasa-arvopolitiikan perinteet, on ollut vaikea hyväksyä tapahtuvaa eriytyneen todeksi (Kortteinen 2022, 17).

2.2.5 Eriytyminen ja kaupunkisuunnittelu

Kuten Vaattovaara kollegoineen (2021, 10) toteaa, on epätoivotusta eriytyneen eli segregaatista kasvanut kaupunkikehityksen ominaispiirre. Vaikka segregatio tai sosiaalinen kestävyys eivät ole pelkästään yhdyskuntasuunnittelun ratkaistavissa olevia ongelmia, on kaupunkisuunnittelussa tarve monipuolistaa alueellisen eriytyneen ehkäisyn keinoja. Kaupunkisuunnittelun keinoilla on mahdollisuuksia vaikuttaa eriytyneen kehitykseen. (Tunström ym. 2016, 29–31.) Kunnilla on toimintavaltuuksia segregaatian hillitsemiseen kaavoituksessa, maapolitiikassa ja asuntopolitiikassa (Saikkonen ym. 2018, 30). Nykyiset eriytyneen estämisen keinot on kuitenkin nähty vaikeina, kalliina ja jopa tehottomina (Vaattovaara ym. 2021, 8; Vilkkama ym. 2016, 9).

Kaupunkisuunnittelulla luotu fyysinen kaupunkirakenne vaikuttaa segregaatian syntyneen (Seppänen 2001, 36). Siten alueen sosiaalista ja demografista rakennetta voidaan ohjata kaupunkisuunnittelun keinoilla. Valikoiva muuttoliike näyttyy haasteena myönteistä kaupunkikehitystä tavoittelevalle kaupunkipolitiikalle, sillä asukkaiden alueellisesti eriytyneillä kokemuksilla on merkitystä koetun hyvinvoinnin lisäksi kaupunkirakenteen kannalta. (Vaattovaara ym. 2021, 59.) Muuttoliike eli yksittäisten kotitalouksien muuttopäätökset ohjaavat alueellisen rakenteen kehitystä (Kortteinen 2022, 14). Jos kaupungin asuntorakenne on alueittain yksipuolinen, vaikuttaa se eriytyneen kehitykseen. Uutena eriytyneen piirteinä voidaan nähdä asuntotuotannon pienet asunnot. Pienet asuntokoot ja vuokra-asuntojen suuri määrä johtavat asuinalueen suureen asukasvaihtuvuuteen, mikä taas lisää turvattomuuden kokemuksia. Tämä puolestaan lisää todennäköisyyttä asuinalueiden kokemusperäisen valikoivan muuttoliikkeen voimistumiselle. (Vaattovaara ym. 2021, 183.) Eriytyneen voimistavaa valikoivaa muuttoa ei siis tapahdu pelkästään vanhoilla asuinalueilla. Asumisen hallintamuotojen sekoittamisella, oman asunnon ostamisen mahdollistamisella ja vuokratasojen säätelyllä voidaan puuttua alueellisen eriytyneen kulkuun (Hochstenbach & Musterd 2017, 31).

Vastauksena yksipuoliselle asuntorakenteelle Suomessa on harjoitettu sosiaalisen sekoittamisen politiikkaa. Sosiaalinen sekoittaminen tarkoittaa ennaltaehkäisevää, usein jo kaavoitusvaiheessa toteutettua hallintamuotojen sekoittamista siten, että vuokrakanta ei kasaannu liiallisesti. Sekoittamisen tavoitteena on tasapainoisten ja sekoittuneiden naapurustojen luominen, ehkäistä eriytyneen ja ylläpitää asuntojen varallisuusarvoa. (Kemppainen ym. 2021, 8–12, 37; Rasinkangas 2013, 55; Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2129.) Sekoittamispolitiikka perustuu oletukseen siitä, että asukkaiden sosioekonominen rakenne määrittyy asuntotyyppien ja asuntojen hallintamuotojen mukaan (Saikkonen ym. 2018, 118). Sosiaalisen sekoittamisen looginen lopputulos on sosiaalisesti sekoittunut naapurusto (Dekker & Van Kempen 2004, 572).

Sosiaalinen sekoittaminen on muuntunut osaksi hyvinvointivaltion rakentamista ja tasa-arvopolitiikkaa (Kortteinen 2022, 5). Suomessa sosiaalinen sekoittaminen kaavoituksen avulla onnistuu, koska asuntomarkkinat jakautuvat erilaisiin hallintamuotoihin, joita voi ohjata eripuolille kaupunkia (Kortteinen 2022, 5). Suomessa on muita pohjoismaita monipuolisemmin erilaisia vuokrauksen ja omistuksen hallintamuotoja (Tunström & Wang 2019, 18; Tunström ym. 2016, 21). Monipuolinen asuntojakauma eli erityyppiset asunnot ja asuntojen hallintojakauma eli vuokra- ja omistusasuntojen sekoittaminen ohjaavat tasapainoiseen väestörakenteeseen. Monipuolinen väestörakenne puolestaan edistää alueen hyvinvointia. (Jalkanen ym. 2017, 69.)

Suomessa pääkaupunkiseudulla on pitkät perinteet sosiaalisesta sekoittamisesta (Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2129). Sittenkin sosiaalinen sekoittaminen on levinnyt pääkaupunkiseudun lisäksi muihin suomalaisiin suuriin kaupunkeihin (Kortteinen 2022, 5). Sekoittamispolitiikan toimivuuden kannalta olennaista on sen oikea-aikaisuus. Suomessa sekoittaminen tapahtuu ehkäisevänä toimenpiteenä jo kaavoituksessa, kun taas Keski-Euroopassa sitä on käytetty usein ongelmallisesti vasta korjaavana toimenpiteenä. (Em. 7.) Sekoittamispolitiikan voikin nähdä toimivan uusien alueiden kaavoittamisessa ja rakentamisessa, mutta jo rakentuneilla alueilla yksilöiden muuttovalinnat voivat heikentää sekoittamisen vaikutuksia (em. 15).

Sosiaalista sekoittamista perustellaan tasa-arvolla: alueellisen eriytymisen haitalliset seuraukset lievenevät, kun huomattavia alueellisia eroja ei pääse syntymään esimerkiksi tuetun asumisen jakautuessa koko kaupunkiin (Kemppainen ym. 2021, 8). Kun julkiset vuokratilat, joiden asukkaat valitaan sosioekonomisen taustan perusteella, sijoitetaan ympäri kaupunkia, jakautuvat myös huono-osaiset melko tasaisesti (Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2131; Seppänen 2001, 47). Optimaalista hyvinvoinnin maksimoivaa vuokratason tasoa ei kuitenkaan näytä olevan (Kemppainen ym. 2021, 37). Toisin kuin vuokratonta yleensä, tuettu vuokratonta perustuu tuloperusteiseen asukasvalintaan eli on voimakkaasti yhteydessä alueen sosioekonomiseen tilanteeseen (Kemppainen ym. 2021, 12).

Sosiaalinen sekoittaminen ei kuitenkaan enää toimi ongelmitta. 2020-luvulla on arvioitu, että sen tulokset alueiden tasa-arvoistamisessa ovat riittämättömiä. (Vaattovaara ym. 2021, 223.) Valikoiva muutto heikentää sekoittamispolitiikan vaikuttavuutta. Yhteiskunnan rakenteellinen muutos yhtenäiskulttuurista ja täystyöllisyydestä kulttuurisen ja sosiaalisen eriytymisen aikaan on aiheuttanut sen, ettei sosiaalinen sekoittamispolitiikka päde enää samalla tavalla kuin 1960–1980-luvuilla. Jos jo rakentuneilla alueilla sosiaaliset erot ovat kasvaneet niin suuriksi, etteivät sekoittamispolitiikan yhteen tuomat eri väestöryhmät integroidu enää keskenään, voi aiheutua epäviihtyvyyttä ja muuttoliikettä. (Kortteinen 2022, 15, 47.) Toinen sosiaalisen sekoittamisen vaikuttavuutta heikentävä tekijä on huono-osaisuuden taipumus kasautua ensin yhdelle alueelle ja sitten levitä laajemmalle (Vaattovaara ym. 2021, 59). Sekoittamispolitiikka voi aiheuttaa myös alueiden eriytymistä pienessä mittakaavassa korttelin tarkkuudella, kun korttelin talot jakautuvat tarkasti omistus- ja vuokratiloihin (Tunström ym. 2016, 28). Kun yhtenäiset ihmisryhmät asuvat vierekkäin omissa yksiköissään, heidän välilleen muodostuu taloudellissosiaalinen arvoasteikko (Kortteinen 1982, 45).

Kaupunkisuunnittelu voi sosiaalisen sekoittamisen lisäksi vaikuttaa eriytymiskehitykseen myös yksilöiden osallistumisen kautta. Kaupungistumisen myötä Suomen aluerakenne on muuttunut. Kaupunkien sisällä ta-

pahtuu hiljaista alueellista eriytymistä ja mahdollisuuksien eriarvoistumista, ja vaikka asumisen perustarpeet säilyvät, tarjolla olevat mahdollisuuksien on kuvattu loittonevan ja olosuhteiden heikkenevän pienituloiselle tai ilman toimeentuloa olevalle väestöosalle (Vaattovaara ym. 2021, 222). Asuntopolitiikan on kritisoitu epäonnistuneen mahdollisuuksien tarjoamisessa. Asuntopolitiikka on saanut kritiikkiä myös siksi, että se tapahtuu ylhäältä jättäen huomioimatta asukkaiden yksilölliset tarpeet. (Lammi 1997, 17.) Samaan aikaan lait määräävät ihmisten osallistumismahdollisuuksia oman elinympäristönsä suunnittelussa. Maankäyttö- ja rakennuslaki vaatii mahdollisuutta osallistua kaavan valmisteluun niille, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa (Maankäyttö- ja rakennuslaki, 6§, 62§, 1999). Suomen perustuslaki sääntää yksilön oikeudesta osallistua ja vaikuttaa sekä oman elinympäristönsä että laajemmin yhteiskunnan kehittämiseen (Perustuslaki, 2§, 1999). Toisaalta, jos asukkaiden halutaan osallistuvan asuinalueen kehitykseen ja projektityöhön, tulee huomata miten oikeanlainen aktiivisuus ja osallisuus määritellään. Tietyillä ehdoilla osallistaminen saattaa joko aktivoida tai passivoida asukkaita. (Bäcklund & Kanninen 1999, 113.) On siis merkityksellistä, miten osallistuminen oman asuinalueen kaupunkisuunnitteluun mahdollistetaan.

Kaupunkisuunnittelu voi osaltaan parantaa eriytyvän alueen mainetta. Kuten kuvasin alaluvussa 2.2.3, mielikuvat alueesta vaikuttavat merkittävästi yksilöiden muuttopäätöksiin. Vaikka asukkailla olisi alueestaan myönteisiä kokemuksia, saattavat kielteiset mielikuvat ja naapurustoeffektit sekä median esittämä negatiivinen kuva lähiöistä vaikuttaa uusien asukkaiden muuttohalukkuuteen heikentävästi (Vaattovaara ym. 2021; Norvasuo ym. 2016). Kohdennetut kehittämishankkeet ovat tärkeitä alueiden vetovoiman ylläpitäjiä (Rasinkangas 2013, 259). Kunta voi kehittää taantuvaa aluetta sijoittamalla sinne merkittävän hankkeen, kuten julkisen rakennuksen, urheiluhallin tai oppilaitoksen. Uusi toiminta tuo alueelle ihmisiä ja lisää alueen arvostusta. (Jalkanen ym. 2017, 48.) Rakennetun ympäristön alueellisen rakenteen, arkkitehtuurin tai laadun ei myöskään tule heijastella asukkaiden yhteiskunnallista luokkaa tai asuntojen hallintamuotoa, toisin kuin toisen maailmansodan jälkeisissä lähiöissä tapahtui (Jalkanen ym. 2017, 69; Vaattovaara & Kortteinen 2003, 2131). On esitetty, että erilaiset kehittämissuunnitelmat tulisi nähdä alueen korjaamisen sijaan eroja tasapainottavina ja alueen voimavaroja vahvistavina. (Saikkonen ym. 2018, 134–135.) Toisaalta alueelliset erot voidaan kääntää myös kaupunkisuunnittelussa alueen eduksi omaleimaisuutena ja vahvana alueidentiteettinä. Kuten Kortteinen (2022, 53) tuo esiin, kaupunkialueiden erot eivät aina tuota vain eriarvoisuutta, vaan voivat myös lisätä alueen sosiaalista houkuttelevuutta ja kestävyttä. Pitkällä aikavälillä mielikuvien muuttaminen voi vaikuttaa eriytymiskehitystä hidastavasti, jos valikoivan muuttoliikkeen hyljeksivä tai kiertävä suunta saadaan muutettua.

Kortteinen (2022, 51) tarjoaa syrjäytymisen ja muuttoliikkeen ehkäisyyn kaupunkisuunnittelulliseksi keinoksi jokaiselle väestöryhmälle parhaiten sopivan asuinympäristön mahdollistamista. Oikeanlainen ympäristö sitoo asukkaita alueelle ja ylläpitää paikallisten palveluiden tasoa, mikä puolestaan tukee huono-osaisen elämää (em. 51). Toisaalta asuinalueen vetovoiman kasvaessa ja arvon noustessa kasvaa riski alueen keskiluokkaisuudelle. Silloin on vaarana, että matalatuloiset asukkaat syrjäytetään ja korvataan uusilla varakkaammilla asukkailla. (Tunström ym. 2016, 39; Rasinkangas 2013, 56.) Kaupunkisuunnittelussa tulee siis tasapainoilla kehittämisen ja ylikehittämisen välillä. Kaupunkisuunnittelussa on joka tapauksessa tarve politiikalle, joka tunnustaa eriytymiskysymykset, näkee kokonaiskuvan ja kohdentaa resurssit oikein (Vaattovaara ym. 2021, 62). Yhdyskuntasuunnittelu ei ole neutraalia, vaan tavoitteena on aina saavuttaa jokin määränpää (Mäkinen 1997,

33). Koska kaavoitus ohjaa yhteiskunnan maankäyttöä ja rakentamisen suunnittelua perustuen demokratiaan, tulee sen ensisijaisesti turvata kaikkien yleinen etu (Jalkanen ym. 2017, 70). Siten kaupunkisuunnittelun tavoitteena tulisi olla tasa-arvo. Tasa-arvon toteuttaminen vaatii huomioimaan eri väestöryhmät kaupunkisuunnittelussa (em. 69). Suunnittelijoille jää monimutkainen tehtävä ymmärtää kasvavassa määrin moninaista väestöä ja sen tarpeita (Tunström ym. 2016, 9).

3 TAPAUSTUTKIMUS PANSIO-PERNO

Tapaustutkimusosiossa tarkennan katseen Turun kaupunginosiin Pansioon ja Pernoon. Sovellan tapaustutkimuksessa kirjallisuuskatsauksessa oppimiani tietoja eriytyvistä lähiöistä. Kappaleessa 3.1 käyn läpi Pansio-Pernon aluetta sen historian, nykytilanteen ja suunnittelutilanteen kautta. Kappaleessa 3.2 esittelen työn aineistoa ja menetelmiä. Kappaleessa 3.3 analysoin haastatteluaineistoa. Lopuksi kappaleessa 3.4 vedän tapaustutkimuksen johtopäätökset yhteen.

3.1 TUTKIMUSKOHDE

Pansion ja Pernon kaupunginosat sijaitsevat Turun kaupungin länsiosassa Lounais-Suomessa (kuva 1). Vaikka kyseessä on kaksi erillistä kaupunginosaa, Pansiosta ja Pernosta puhutaan usein yksikkönä Pansio-Perno. Käsittelen aluetta yksikkönä myös tässä diplomityössä. Pansio-Pernon alueet rajautuvat etelässä Pohjoissalmen merialueisiin, lännessä ja pohjoisessa naapurikunta Raisioon sekä idässä Artukaisten kaupunginosaan (kuva 2). Pansio-Pernosta etäisyys Turun keskustaan on noin kahdeksan kilometriä. Alueiden yhteenlaskettu asukasluku vuonna 2021 oli 5014 (Tilastokeskus 2021b).

Kuva 1: Turku Suomen kartalla (Maanmittauslaitos 2023)

Kuva 2: Pansio-Pernon sijainti suhteessa Turun keskusta (Turun kaupunki 2023d)

3.3.1 Teollisuusyhdyskunnasta lähiöksi

Pansion sijainnista kaupungin rajalla kertoo, että se liitettiin naapuripitäjä Raisiosta Turkuun vasta vuonna 1931 (Varnila 2022, 10; Aalto & Laaksonen 2021, 164). 1930-luvulla Pansio-Pernon alueella tapahtui paljon: öljysataman, Artukaisten lentokentän ja laivastosataman rakennustyöt alkoivat. Pansion kasvu jatkui sotien jälkeen sotakorvausten vuoksi. Työväen asunnoiksi rakennettiin ensin parakkikyliä ja sitten omakotitaloalueita. Myös vanhimmat kerrostalot rakennettiin alun perin telakan tehtaiden ja telakan työntekijöille. (Aalto & Laaksonen 2021, 1964.) Pansioon rakennettiin 1940–1950-lukujen vaihteessa koulu, seurakuntatalo ja työväentalo. Uudessa koulurakennuksessa sijaitsivat koulun lisäksi päiväkotit, kirjasto, lääkäri ja neuvola. (Varnila 2022, 40.) Pansion telakan ja laivastoaseman ensimmäisiä tehtäviä oli rakentaa asunnot työntekijöille. Yksityinen omakotitalojen rakentaminen lähiössä alkoi vasta 1950-luvulla. Pansio-Pernon historialle on tyypillistä erilaisten asuntotyyppien keskittyminen omiksi alueikseen, kuten parakkikyliä, kivitalot, hirsitalot ja Laten asuntoalue. (Em. 23–30.) Pernon liittyminen Turun kaupunkiin tapahtui vasta vuonna 1967 (Norvasuo & Mälkki 2015, 27).

Turkulaisen telakkateollisuuden nousu alkoi sotakorvauksista. Myös Pansion kehitys vauhdittui sotakorvausteollisuuden myötä, vaikka kaupunginosan rakentuminen oli alkanut jo ennen toista maailmansotaa. Pansioon perustettiin kaksi uutta telakkaa jo olemassa olevien laivastosataman ja öljysataman ohelle. Asuinalueet liittyivät telakkatoimintojen viereen. Näin syntyi Pansion teollisuuskeskus. (Varnila 2014, 65; Varnila 2022, 34–38; Grönholm 2014, 245; Norvasuo & Mälkki 2015, 26.) Varhaisina vuosinaan 1940- ja 1950-luvuilla alue muistutti teollisuuspaikkakuntaa, jonka toiminta riippui lähes yksinomaan telakkateollisuudesta. Pansio-Pernon alueen historiaan vaikuttivat merkittävästi työllistäjät telakka, öljysatama, laivastoasema ja tehtaat. Asukkaat asuivat pitkälle työsuhteasunnoissa. Nykyään sidos teollisuuden ja asukkaiden välillä on enemmän maantieteellinen, mutta alue on edelleen yhdistelmä teollisuutta ja asumista. (Mälkki ym. 2016, 79; Varnila 2022, 33.)

Sekä Pansion telakkateollisuuden syntyminen sodan jälkeen että yhdyskuntasuunnittelun uusien hajakeskitämisen periaatteiden toteutus tapahtuivat samanaikaisesti (Norvasuo & Mälkki 2015, 27). Pansio-Pernon alue oli toisen maailmansodan jälkeen rakennuskannaltaan yhtenäinen. 1960-luvun lopulla rakennetut betonielementtikerrostalot rikkoivat rakennuskantaa. (Em. 32.) 1960-luvun lopulla käynnistynyt kaupungin vuokra-asuntojen rakentaminen ruutukaava-alueen ulkopuolelle käynnisti myös Pansiossa vuokratilojen rakentamisen (Aalto & Laaksonen 2021, 23). Pansio-Pernon alue on sekoitus useamman suunnittelutoimiston lähiöarkkitehtuuria. Alueen rakennuksia ovat suunnitelleet mm. Arkkitehtitoimisto Olli Vahtera Oy, Arkkitehtitoimisto Aarne Ehojoki, Arkkitehtitoimisto Pekka Pitkänen, Puolimatka, Arkkitehtitoimisto Heikki Sarainmaa ja Turun kaupungin talorakennusosasto. (Antikainen 2012, 13–35.) Pansio-Perno ei kuitenkaan ole tyypillinen lähiö. Alueen historia on vahvasti kytköksissä laivanrakennukseen ja sotakorvausteollisuuteen. Edelleen kaupunginosat ovat Turun kaupungille tärkeässä roolissa teollisuuden, sataman ja puolustusvoimien laivastotukikohdan ansiosta. (Mälkki ym. 2016, 61.) Pansio-Pernon lähiörakentaminen alkoi 1960-luvun lopulla Paakarlan ja Paavolankadun alueilla. (Aalto & Laaksonen 2021, 164.)

Pansio-Pernossa on betonielementtikerrostalojen lisäksi tehty myös toisenlaista rakennushistoriaa. Pansion Laivateollisuuden asuinalue on tunnustettu valtakunnallisesti merkittäväksi rakennetuksi kulttuuriympäristök-

si (Museovirasto 2009). Alueelle on rakennettu Suomen ensimmäiset sarjavalmistetut elementtitalot, jotka on suunnitellut arkkitehti Erik Bryggman. Bryggman suunnitteli erilaisten yhden–neljän hengen perheiden asuntotyyppien ja huoltorakennusten lisäksi alueen asemakaavan. Alue rakentui vuosina 1947–48 ja se on suojeltu asemakaavassa vuonna 1995 (Varnila 2014, 77; Bryggman 1953, 34–39; Varnila 2022, 30, Museovirasto 2009.) Laivateollisuuden asuinalueen voidaan nähdä olleen Pansion yhdyskunnan alkuperäinen ydin aikana, jolloin teollisuuden rooli oli koko alueella vahva (Norvasuo & Mälkki 2015, 26). Laivateollisuuden asuinalue on yhtenäinen asemakaavan, yksittäisten rakennusten ja yksityiskohtien muodostava kokonaisuus (Museovirasto 2009).

3.1.2 Nykyhetki

Pansion ja Pernon kaupunginosien kaupunkirakenne ei nykyisellään muodosta selkeää kokonaisuutta, ja raja kaupunginosien välillä on häilyvä (Aalto & Laaksonen 2021, 164; Mälkki ym. 2016, 70). Kaupunginosien muodostama kokonaisuus on kaupungin rajojen sisällä oleva irrallinen saareke, joka on kuitenkin riippuvainen Turusta (Mälkki ym. 2016, 84). Pansio-Perno on keskustaan nähden syrjässä ja liittyy heikosti Turkuun (Norvasuo & Mälkki 2015, 33; Mälkki ym. 2016, 78). Kaupunginosien tieyhteydet Turkuun ovat hyvät, mutta toisaalta kaupunkirakenteellinen yhteys on katkonainen. Maantieteellinen sijainti erillään keskustasta aiheuttaa haasteita. Myös teollisuus, yritykset ja liikenne lisäävät epäyhtenäisyyttä ja tilapäisluontoisuutta. (Mälkki ym. 2016, 70–72; Akkila ym. 2016, 122.)

Yhdyskuntarakenteesta erillään sijaitsevan alueen kaupunkirakennetta leimaavat rikkonaisuus ja ajallinen kerrostuneisuus, sillä kaupunginosien eri osa-alueet on rakennettu selkeästi eri aikoina (Mälkki ym. 2016, 63–70; Norvasuo & Mälkki 2015, 32). Pansiossa rakennuskanta on iältään ja rakennustavaltaan vaihtelevaa (kuva 3). Alue on rakentunut vuosikymmenten aikana vaihteittain, jolloin rakennustapojen vaihtuminen on muodostanut alueelle selkeästi hahmotettavia eri aikoina toteutettujen asuinrakennusten saarekkeita. Seurauksena kaupunginosat ovat maisemallisesti hajanaisia, vaikka alueiden sisältä löytyy yhtenäisiäkin rakennuskantoja. Alueen suuri lähiökeskus on jäänyt osittain toteutumatta, mikä sekin hajaannuttaa aluetta. (Mälkki ym. 2016, 70.) Lisäksi alueen asuinkäyttöä ja kehittämistä rajoittaa suurten toimijoiden Turun kaupungin, satama- ja tehdastoimintojen ja puolustusvoimien hallitsemat alueet – vaikka asutus on lähellä, se on kuitenkin erillään merenrannasta (Mälkki 2016, 78; Norvasuo & Mälkki 2015, 32–33).

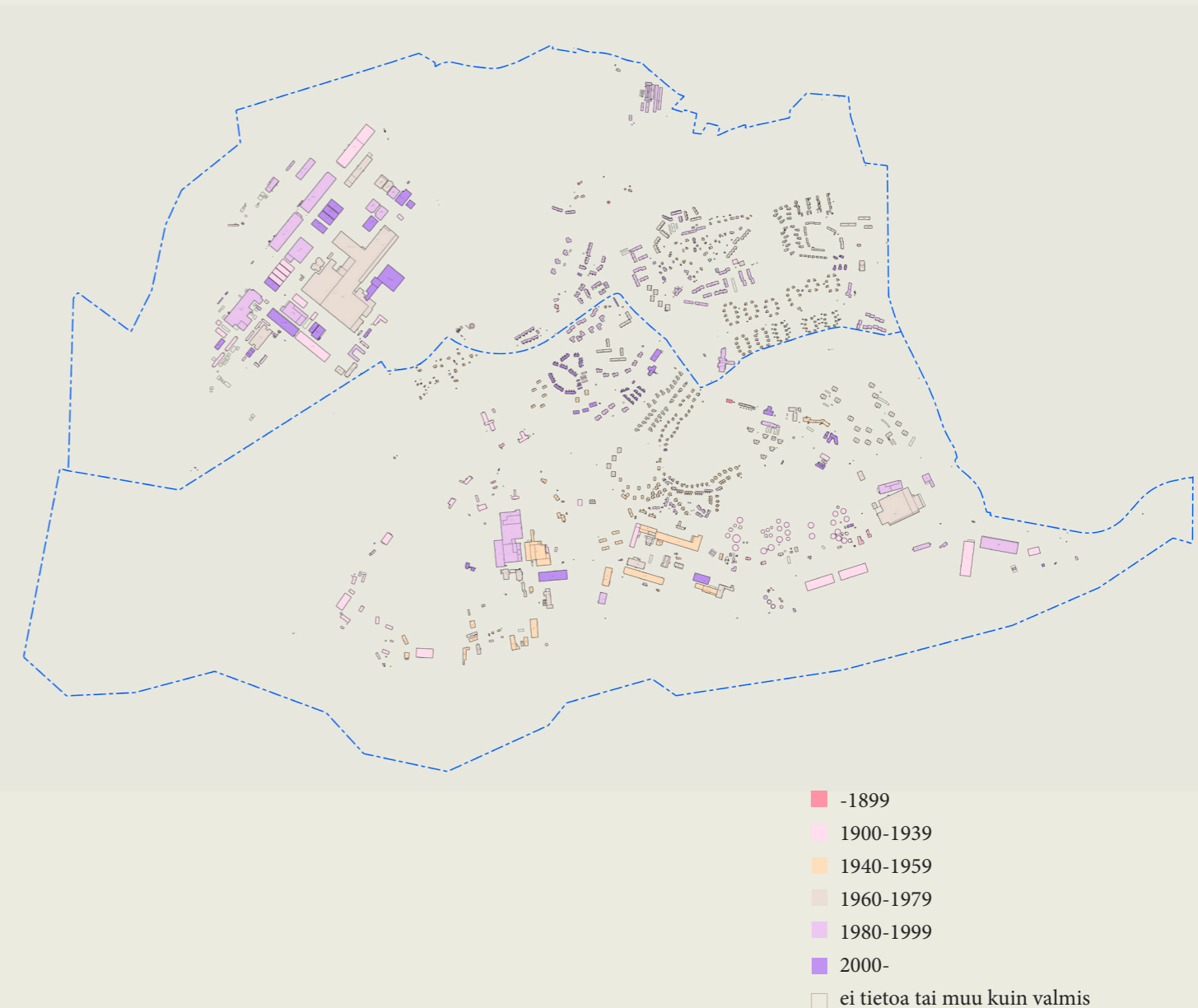
Teollisuuden vaikutukset alueelle ovat ristiriitaiset. Pansio-Pernon alueesta on muodostunut satama-, telakka- ja teollisuusalue. Toisaalta alue ei ole riippuvainen telakkateollisuudesta, mutta teollisuuden tarpeet kuormittavat aluetta esimerkiksi tilapäistyövoiman majoittamisen haasteilla ja sijaitsemalla lähellä asuinalueita. Samalla teollisuudesta hyötyy taloudellisesti koko Turku. (Mälkki ym. 2016, 80; Akkila ym. 2016, 122; Aalto & Laaksonen 2021, 164.) Telakan vaiheet ovat vaikuttaneet myös alueen kehitykseen. Kun Pernon telakkaa laajennettiin, täydennysrakennettiin Pansiossa sijaitsevaa Paakarlan asuinaluetta (Aalto & Laaksonen 2021, 166). Pansio-Pernon aluetta ei siis voi tarkastella yksinomaan lähiönä vaan myös paikkana kaupungin reuna-alueilla ja teollisuuden alueellisena varauksena, Turun teollisuuden sijoituspaikkana (Mälkki ym. 2016, 81–83; Akkila ym. 2016, 122). Edelleen iso osa maa-alueesta on varattu merivoimien laivastotukikohdalle, satama- ja

tehdastoiminnalle ja Pernon laivatelakalle (Norvasuo & Mälkki 2015, 26). Teollisuuden hallitsevuudesta Pansio-Pernon kaupunkikuvassa kertoo rakennuksien lukumäärä käyttötarkoituksen mukaan. Asuinrakennuksia on kaupunginosissa yhteensä 475 ja muita rakennuksia reilut 150, joista reilu 80 on teollisuus- ja varastorakennuksia. Teollisuusrakennuskannan valtavan mittakaavan paljastaa kerrosala käyttötarkoituksen mukaan. Teollisuus- ja varastorakennuksien kerrosala alueella on yhteensä reilu 310 000 neliometriä, kun asuinrakennuksien yhteenlaskettu kerrosala on vain reilu 230 000 neliometriä. Teollisuus- ja varastorakennuksia on siis lukumäärältään vain kuudesosa asuinrakennuksien määrästä, mutta kerrosalaltaan teollisuuden rakennukset vievät liki puolitoistakertaisen pinta-alan suhteessa asuinrakennuksiin. (Tilastokeskus 2019.) Lukumäärällisesti Pansio-Pernon alueella on eniten erillisiä pientaloja, joita on melkein 300. Lisäksi on 100 kerrostaloa ja liki 80 rivi- ja ketjutaloa. (Tilastokeskus 2019.) Alueen asutus on laajentunut teollisuuden ehdoilla 1960-luvulta alkaen, minkä lopputuloksena yhdyskuntarakenne ja teollisuuden sekä liikenteen valtaama rantavyöhyke ovat pirstoutuneet (Norvasuo & Mälkki 2015, 26–27). Asukkaiden yhteys mereen on teollisuuden takia nykyisin rajoitetumpi kuin ennen (Varnila 2014, 146).

Pansio-Pernon alueen haaste ovat taantuneet palvelut. Alueen arvostus on heikkoa, palvelut heikentyneet, asuntojen hinnat matalia (Akkila ym. 2016, 121; Mälkki ym. 2016, 67–68). Alueen täydennysrakentamista haastaa sen syrjäinen sijainti telakan ja sataman sekä teollisuusalueiden välissä ja kaukana keskustasta (Kosunen & Atkova 2019, 67). Samaan aikaan Pansio-Pernon vahvuudeksi nähdään luonnonläheisyys, merellisyys, sijainti lähellä Turun keskustaa ja teollisuuden historiallisesti kerrostunut rakennusperintö (Mälkki ym. 2016, 78; Norvasuo & Mälkki 2015, 33). Alueella sijaitsee rakennushistoriallisesti merkittävä kulttuuriympäristö Laivateollisuuden asuinalue (Akkila ym. 2016, 122). Teollisuuden ja asumisen voimissaan oleva yhdistelmä muodostaa kaupunginosista kiinnostavan asuin ympäristön (em. 126). Pansio-Pernon alue on ollut myös monen tutkimus- ja kehityshankkeen kohteena. Naapuruston kehittämisen suunnittelussa pyritään kokoamaan asukkaat, paikalliset yhdistykset, maanomistajat ja kaupungin edustajat yhteen (Kosunen ym. 2020, 562). Yhteistyöllä pyritään luomaan alueelle positiivista kehitystä asukkaiden ideoita toteuttamalla (Kosunen & Atkova 2019, 68). Esimerkiksi Lähiöohjelman Elinvoimainen Pansio-Perno, Elinvoimaisen asuinalueen tilat (ELINAT), Koulu keskellä kortteliä ja Tiede, taide ja teknologia asuinalueen kehittämisessä -hankkeet ovat sijoittuneet alueelle (Ympäristöministeriö 2023, Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2023a-c).

3.1.3 Eriytynyt lähiö

Turku on yksi merkittävistä kasvukeskuksista Suomessa. Väestöennusteiden mukaan väestönkasvu suurilla kaupunkiseuduilla tulee jatkumaan lähivuosikymmeninä. (Jalkanen ym. 2017, 36.) Turun kaupunkiseudulla esiintyy kasvavaa sosiaalista eriytymistä, jossa hyvä- ja huono-osainen sekä vieraskielinen väestö jakautuu epätasaisesti. Se on aiheuttanut sisäisten erojen ovat kasvua, jossa alueelliset tuloerot ovat lisääntyneet ja työttömyys muodostunut joillain alueella pysyväksi piirteeksi. (Rasinkangas 2013, 10–11, 108–111.) Turun kaupunkiseudulla ei ole johdonmukaista historiaa sosiaalisesta sekoittamisesta tai segregatiota ehkäisevästä politiikasta (em. 27, 258). Kaupungilla on kuitenkin pyrkimys sosiaalisesti tasapainoiseen kaupunkikehitykseen kaavoitus- ja asumispolitiikalla. Toisaalta, vaikka Turussa ei ole tietoisesti harjoitettu sosiaalisen sekoittamisen asuntopolitiikkaa, ovat asuinalueet muodostuneet suhteellisen monipuolisiiksi. (Saikkonen ym. 2018, 124.)

Kuva 3: Pansio-Pernon rakennusten ikäkartta (Turun kaupunki 2023e)

Lähiöalueet ovat jääneet eriytymisen kehityksessä muita alueita heikommiksi. Lähiöalueilla on havaittu etnisen eriytymisen keskittymistä, sosiaalisesti heikompaa asemaa, sosiaalisen ympäristön häiriöitä ja turvattomuutta. (Rasinkangas 2013, 10–11, 108–111.) Turussa etninen eriytyminen ja tuettujen vuokra-asuntojen keskittymisen tietyille alueille on voimakasta ja 1960-luvulta alkaen rakennetut Arava-vuokra-asunnot sijaitsevat keskityneesti pienituloisilla alueilla (Saikkonen ym. 2018, 73, 137). Arava-rakentaminen tarkoittaa valtion tukemaa yleishyödyllistä asuntorakentamista, jonka painopiste oli alkuun omistusasumisessa (Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus 2019). Koko Turun kaupungin alueella vuokra-asunnoissa asuvien asuntokuntien osuus on 51,0 prosenttia, kun koko maassa vastaava luku on 35,2 prosenttia (Tilastokeskus 2021a). Myös Pansio-Pernon alueen hallintamuoto on vuokra-asuntovaltainen, sillä alueella vain reilu 26 % omistaa talon tai asunnon osakkeet (Tilastokeskus 2019).

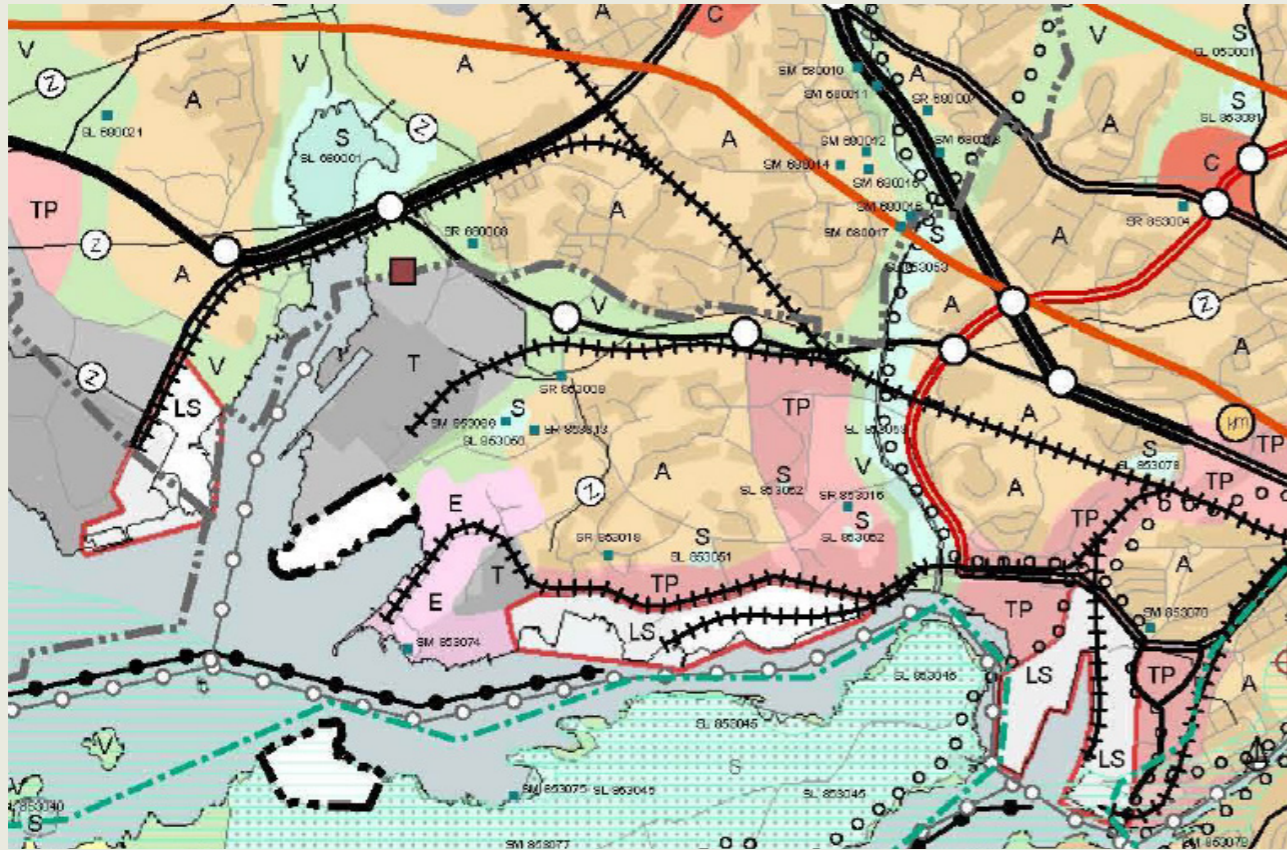
Eriytyminen näkyy myös Pansio-Pernon alueella, jossa alle puolet asukkaista on asuinalueen viihtyisyyteen tyytyväisiä. Alueen asema on heikentynyt. (Rasinkangas 2013, 180, 184.) Pansio-Pernon alueella korostuvat pienituloisten maahanmuuttajien osuus, vuokra-asuntojen suuri määrä, syrjäytyneisyys ja työttömyys (Saikkonen ym. 2018, 59; Akkila ym. 2016, 122; Mälkki ym. 2016, 67–68). Pansio-Pernon alueella on muuhun kaupunkiin verrattuna kohonnut työttömyysaste. Pansion 20–64-vuotiaiden työttömyysaste on 28,70 prosenttia ja Pernon 19,90 prosenttia. Koko Turussa työttömyysaste 12,7 prosenttia. Pansiossa myös pienituloisuusaste on kohonnut 29,30 prosenttiin, kun Pernossa vastaava luku on 20,10 prosenttia ja koko Turun alueella 19,00 prosenttia. Pansio-Pernon väestössä muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten osuus on muuhun Turkuun verrattuna korkeampi. Pansiossa muunkielisiä on 33,9 prosenttia, ruotsinkielisiä 0,8 prosenttia ja suomenkielisiä 65,3 prosenttia. Pernossa muunkielisiä oli vuonna 2021 30,6 prosenttia, ruotsinkielisiä 1,9 prosenttia ja suomenkielisiä 67,4 prosenttia. Koko Turun alueella vastaavat luvut olivat samana vuonna: muunkielisiä 7,6 prosenttia, ruotsinkielisiä 5,3 prosenttia ja suomenkielisiä 87,1 prosenttia. Pansio-Pernon alueella myös koulutustaso on muuta Turkua matalampi. Pansiossa 15 vuotta täyttäneestä väestöstä 46,30 prosentilla ei ole perusasteen jälkeistä tutkintoa ja Pernossa vastaava luku on 41,90 prosenttia. Koko Turussa luku on lähes puolet matalampi, 22,60 prosenttia. Myös korkea-asteen koulutettujen osuus on muuta Turkua matalampi, sillä Pansiossa 15 vuotta täyttäneistä korkea-asteen koulutettuja on 11,20 prosenttia ja Pernossa 17,00 prosenttia. Koko kaupungin vastaava luku on 36,10 prosenttia. (Tilastokeskus 2021b.) Pansio-Pernon alueella tunnustetaan myös sosiaalisia ongelmia, maahanmuuttajien syrjintää ja väestöryhmien eriytymistä (Mälkki ym. 2016, 66). Pansio-Perno menestyy turkulaisten asuinaluevaltaisten alueiden kaupunginosavertailussa heikosti (Em. 61). Uhkana on, että palvelujen ja paikkojen annetaan rapistua ja eriytymiskehityksen jyrkentyä. (Mälkki ym. 2016, 78; Norvasuo & Mälkki 2015, 33.)

3.1.4 Suunnittelutilanne

Suomessa on kolme kaavatasoa: maakuntakaava, yleiskaava ja asemakaava, jotka muodostavat hierarkkisen kaavajärjestelmän, jossa ylempi kaavataso ohjaa alemman asteen kaavojen laatimista. Kaavoilla vaikutetaan alueen maankäyttöön. Maakuntakaavassa määritellään alueiden käytön yleispiirteet pitkällä kymmenien vuosien aikavälillä. Yleiskaava ohjaa yleispiirteisesti alueen yhdyskuntarakennetta ja maankäyttöä sekä toimintojen yhteensovittamista. Asemakaavoitus ohjaa rakentamista yleiskaavaa yksityiskohtaisemmin. Tyypillisesti

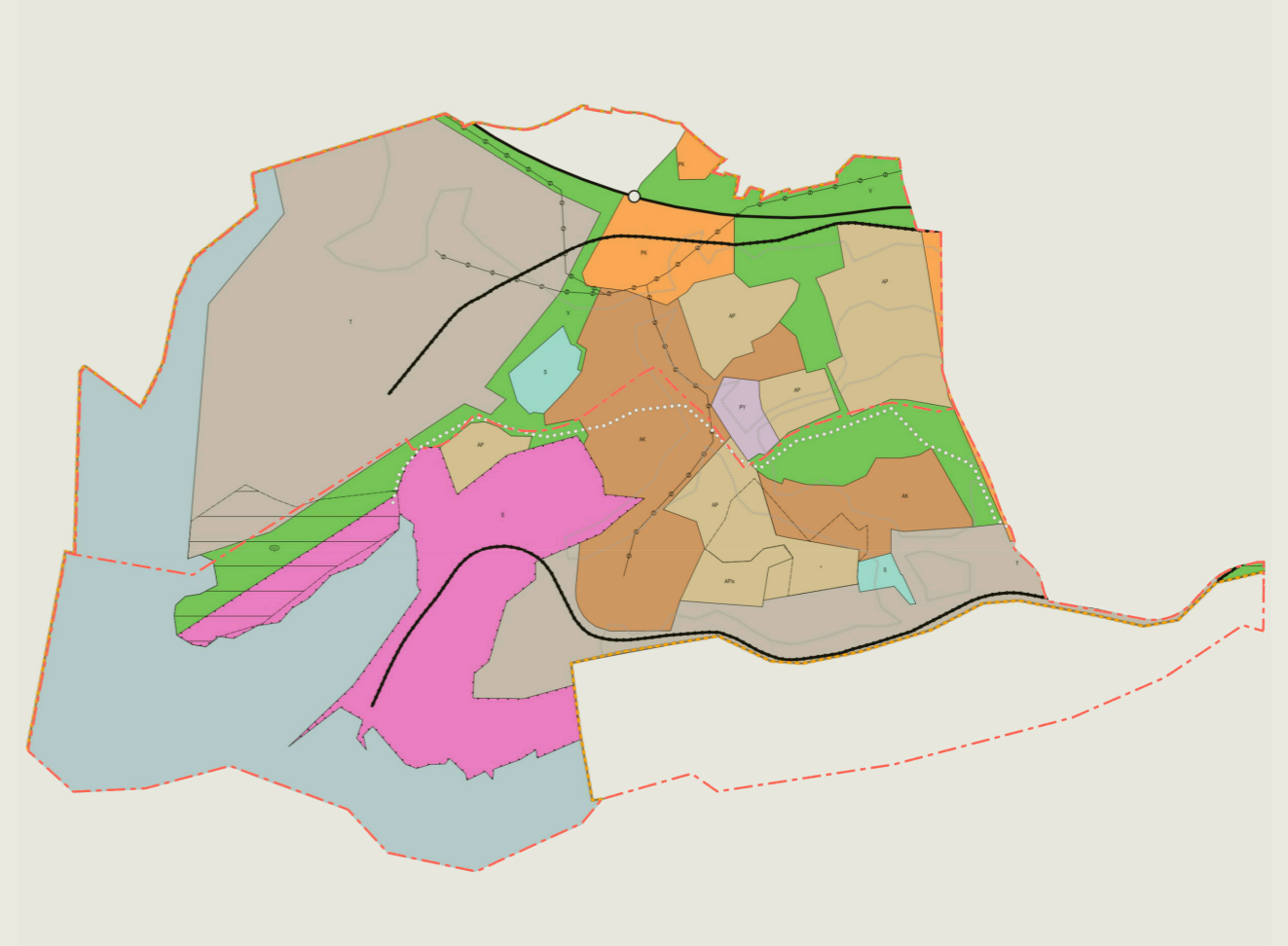
asemakaavaprosessi kestää 2–5 vuotta, minkä jälkeen vahvistunut kaava toimii tulevan kehityksen pohjana. (Vaattovaara ym. 2021, 105, 129; Jalkanen ym. 2017, 70–73.)

Pansio-Pernon tulevaa kehitystä tulee yleispiirteisellä tasolla ohjaamaan yleiskaavaehdotus 2029, jossa avataan mahdollisuus asumisen ja palveluiden ulottumiseen merenrantaan (Turun kaupunki 2023a). Tämä olisi iso muutos nykytilanteeseen, jossa teollisuus, satama ja puolustusvoimat varaavat ranta-alueet omalle toiminnalleen. Lisäksi keskustan kehitystä ohjaa Pansion monitoimitalon kaava, jossa entisen Pernon koulun tontille suunnitellaan uutta monitoimitaloa (Turun kaupunki 2023b). Uuden monitoimitalon myötä keskuksen rooli saattaa vahvistua ja selkeytyä.

Kuva 4: Turun kaupunkiseudun maakuntakaava (Varsinais-Suomen liitto 2002)

Voimassa olevassa Turun kaupunkiseudun maakuntakaavassa Pansio-Pernon alue on mereen rajautuvilta osil- ta pääosin teollisuuden, erityistoimintojen ja sataman alueita. Muilta osin alue on taajamatoimintojen ja työ- paikkojen aluetta, jolla sijaitsee muutama suojelualue. (Varsinais-Suomen liitto 2002.)

Kuva 5: Yleiskaava 2020 (Turun kaupunki 2001)

Voimassa olevassa Turun yleiskaava 2020:ssä Pansio-Pernon ranta-alueilla on teollisuuden, erityistoiminto- jen ja sataman alueita. Muilla alueilla sekoittuvat kerrostalovaltainen asuinalue, pientalovaltainen asuinalue, julkisten palvelujen ja hallinnon alueet sekä virkistysalueet. Lisäksi alueella on muutama suojelualue. (Turun kaupunki 2001.)

3.2 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä diplomityössä tutkimuksen kohteena ovat asukkaiden ja suunnittelijoiden käsitykset monella tavalla eriytyneestä lähiöstä. Tutkimuksen aineisto koostuu kuudesta asukashaastattelusta ja viidestä asiantuntijahaastattelusta. Haastatteluaineisto on analysoitu sisällönanalyysin keinoin. Sisällönanalyysia kuvataan laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmäksi. Sisällönanalyysissä analysoidaan kirjoitettuja, kuultuja tai nähtyjä sisältöjä ja etsitään niistä merkityksiä. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti työn tavoitteena eivät ole tilastolliset yleistykset vaan kokemusten ymmärtäminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 74, 78). Valitsin työn analyysimenetelmäksi sisällönanalyysin, jotta voin vertailla niitä merkityksiä, joita asukkaat ja asiantuntijat alueelle antavat. Diplomityöni tavoitteena onkin ennen kaikkea syventää ymmärrystä eriytyneen alueen asukkaiden ja suunnittelijoiden käsityksiä alueesta ja sen tulevaisuudesta.

3.2.1 Aineistonkeruu

Haastattelu on yksi tiedonhankinnan perusmuodoista, kun tavoitteena on kuulla ja ymmärtää ihmisten mielipiteitä, käsityksiä ja tietoja (Hirsjärvi & Hurme 2022, 11). Päädyin siksi tarkastelemaan haastatteluaineistoa myös diplomityössäni. Olen kerännyt aineiston yhdessä Tampereen yliopiston yhteiskuntatutkimuksen opiskelijan kanssa. Hyödynnämme osittain samaa haastatteluaineistoa erillisissä lopputöissämme. Haastattelua kuvaillaan joustavaksi aineistonkeruumenetelmäksi (Hirsjärvi & Hurme 2022, 14; Tuomi & Sarajärvi 2018, 63), mikä oli hyödyllistä kahden eri tieteenalan lopputöiden aineiston kokoamisessa. Haastattelutilanteen edetessä on mahdollista suunnata tiedonhankintaa järjestelemällä haastatteluaiheita tai -kysymyksiä. Samaa menetelmää voi mukauttaa monenlaisiin tutkimustarkoituksiin. (Hurme & Hirsjärvi 2022, 34.)

Asuinalueilla toimii samanaikaisesti kahdenlaisia toimijoita. Ensimmäinen toimijaryhmä eli asukkaat toimivat alueen sisällä tuoden mukanaan resursseja, tarpeita ja valintoja. Asukkaat muodostuvat yksilöistä ja kotitalouksista. Toisen toimijaryhmän muodostavat ulkopuoliset portinvartijat eli esimerkiksi rakennusliikkeet ja kaupunkisuunnittelu. (Vilkama 2011, 53.) Halusin lopputyössäni haastatella molempiin toimijaryhmiin kuuluvia henkilöitä. Päädyimmekin haastattelemaan sekä asukkaita että kaupunkisuunnittelun asiantuntijoita.

Diplomityössäni hyödyntämäni haastatteluaineisto on kerätty marras–joulukuussa 2022 ja tammi–helmikuussa 2023. Olin itse mukana kuuden asukkaan sekä viiden asiantuntijan haastattelutilanteissa. Hyödynnän näitä haastatteluja lopputyössäni. Haastattelimme pääsääntöisesti yhden asukkaan tai asiantuntijan kerrallaan. Poikkeuksen teki yksi asukashaastattelu, johon osallistui yhtä aikaa kaksi asukasta.

Asukkaita tavoiteltiin haastatteluihin paikallisissa Facebook-ryhmissä mainostamalla ja alueelle ilmoitustauluihin kiinnitetyillä kutsuilla. Erityisesti asukashaastateltavia tavoitellessamme pohdimme kielimuuria. Koska tutkimusalueella merkittävä osa asukkaista puhuvat äidinkielenään muuta kuin suomea, oli pohdittava, jääkö

jo suomenkielisessä haastattelukutsussa olennainen osa potentiaalisista vastaajista tavoittamatta ja arvokkaita kokemuksia kuulematta. Harkitsimme myös tulkin käytön mahdollisuutta, mutta päädyimme lopulta haastattelujen toteuttamiseen kokonaan suomeksi muun muassa lopputöiden koon ja rajallisten resurssien vuoksi.

Asiantuntijahaastatteluiden tavoitteena oli löytää ammattiperusteisia kaupunkisuunnittelun asiantuntijoita, jotka osaavat suunnittelijan näkökulmasta kertoa käsityksiään alueesta. Määrittelimme tämän diplomityön kannalta olennaiseksi asiantuntijuudeksi Turun kaupungin kaupunkiympäristötoimialalla työskentelevät asiantuntijat, jotka työskentelevät tai olivat työskennelleet Pansio-Pernon alueella. Olimme heihin yhteydessä sähköpostitse. Asiantuntijahaastatteluista koostuvaa aineistoa analysoidessa on huomattava, että asiantuntijahaastattelussa saatu tieto on valtasuhteiden läpäisemää, tilanteista, paikantunutta ja vuorovaikutuksessa tuotettua. Koska asiantuntijalla on sellaista tietoa, jota maallikolla ei ole, luo se hierarkkisen erottelun asiantuntijätiedon ja maallikoiden tiedon välille. (Hyvärinen ym. 2017, 181.) Itse arkkitehtuurin ja yhdyskuntasuunnittelun opiskelijana koen sijoittuvani johonkin asiantuntijan ja maallikon välimaastoon. Minulla on yhdyskuntasuunnittelusta maallikkoa enemmän tietoa, mutta kuitenkin huomattavasti kokenutta asiantuntijaa vähemmän. Toisaalta alueen asukkaat tietävät varmasti kokemusasiantuntijoina käytännön kokemusten perusteella omasta alueestaan parhaiten. Koin, että oma positioni mahdollistaa jollain tapaa asioiden puolivälistä tarkastelun, kun voin opiskelijana samaistua molempiin rooleihin.

3.2.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu tarkoittaa puolistrukturoitua haastattelua (Hirsjärvi & Hurme 2022, 47). Teemahaastattelussa haastateltavalle esitetään yksityiskohtaisten kysymysten sijaan puoliavoimia ja avoimia kysymyksiä, joiden teema ennalta valittu. Tutkijan päätettävissä on, esitetäänkö kaikille haastateltaville samat kysymykset vai vaihdellaanko kysymyksiä, kysymysjärjestystä ja sanamuotoja. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 65–67; Hirsjärvi & Hurme 2022, 48.)

Toimme kaikkien haastattelujen yhteisen kattoteeman, käsitykset Pansio-Pernon alueesta, esiin jo haastateltaville lähetetyissä haastattelukutsuissa. Rakensimme asukkaiden haastattelut seuraavien teemojen varaan: Pansio-Perno alueena, kokemukset alueesta asukkaan näkökulmasta sekä naapuristo ja yhteisöllisyys. Asiantuntijahaastattelujen teemat olivat Pansio-Perno alueena sekä asukkaana Pansio-Pernossa. Valitsimme aiheet ja muotoilimme kysymykset niin, että koottavan aineiston avulla voi vertailla asiantuntijoiden ja asukkaiden näkemyksiä. Kysyimme kaikilta asukkailta samat kysymykset, mutta sanamuodot ja kysymysjärjestys vaihtelivat. Samoin noudatimme asiantuntijahaastatteluihin valmistelemaamme haastattelurunkoa kaikissa asiantuntijoiden haastatteluissa, mutta kysymysjärjestys ja kysymyksenasettelut vaihtelivat. Koska tässä tutkimuksessa aineistonkeruun tavoitteena oli saada mahdollisimman kattavasti tietoa ja kokemuksia Pansio-Pernon alueelta, asiantuntijoille lähetimme teemahaastattelun kysymykset jo etukäteen tutustuttavaksi. Näin asiantuntija saattoi halutessaan valmistautua haastattelutilaisuuteen oman roolinsa näkökulmasta.

3.2.3 Kävelyhaastattelu

Käveleminen on ihmiselle ominainen tapa liikkua, kuten Hyvärinen kollegoineen (2017, 218) toteaa. Kävelyhaastattelun perusidea on haastattelijan ja haastateltavan yhteinen kävely, jonka aikana keskustellaan ja havainnoidaan ympäristöä. Kävely mahdollistaa luontevasti välittömän kontaktin ympäristöön, yksityiskohtien huomaamisen ja havainnoinnin. (Em., 218–221.) Tämän työn aineistonkeruu toteutettiin yhtä haastateltavaa lukuun ottamatta kävelyhaastatteluina tapaustutkimuksen alueella Pansio-Pernossa (kuva 6). Yhden haastateltavan kanssa haastattelu toteutui videopuhelussa, koska haastattelupäivänä oli liian liukasta kävelyn toteuttamiseen maastossa. Halusimme toteuttaa haastattelut ensisijaisesti kävelyinä Pansio-Pernossa, jotta haastattelutilanteessa valta-asetelma haastateltavan ja haastattelijan välillä olisi mahdollisimman tasapuolinen ja haastattelu toisi elin- ja työympäristön havainnoinnin avulla tietoa käytännöistä ja kokemuksista alueella. Kävelemisen on kuvailtu olevan vuorovaikutustilanne, jossa on jaettu yhteinen suunta ja vuorovaikutus ympäristön kanssa (Hyvärinen ym. 2017, 219). Yhden asukashaastattelujen kesto oli keskimäärin 27 minuuttia ja kävelyn pituus 2,1 kilometriä. Yhden asiantuntijahaastattelujen kesto oli keskimäärin 31 minuuttia ja kävelyn pituus 1,7 kilometriä. Kävelyjen aikana pysähtelimme havainnoimaan ympäristöä.

Kuva 8: Pansio-Pernon alueella toteutettujen kävelyhaastattelujen reittien pituudet ja kestot. Reitit esitetään anonyymisti taustakartasta irrotettuina, mutta keskenään samassa mittakaavassa.

Asukas 1

36 min 26 sek

0,38 km

Asukas 2

35 min 53 sek

1,44 km

Asukas 3
50 min 54 sek
3,01 km

Asukas 4
31 min 15 sek
1,04 km

Asukkaat 5 ja 6
55 min 55 sek
3,49 km

Asiantuntija 1
41 min 35 sek
1,04 km

Asiantuntija 2
39 min 49 sek
0 km (videopuhelu)

Asiantuntija 3
16 min 12 sek
1,54 km

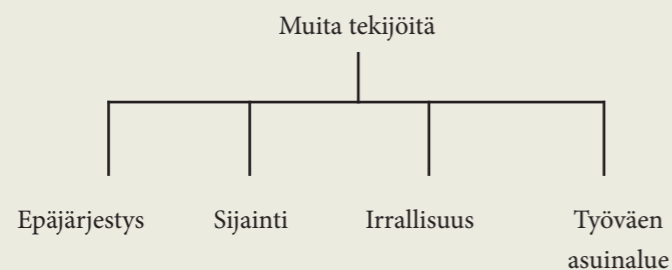
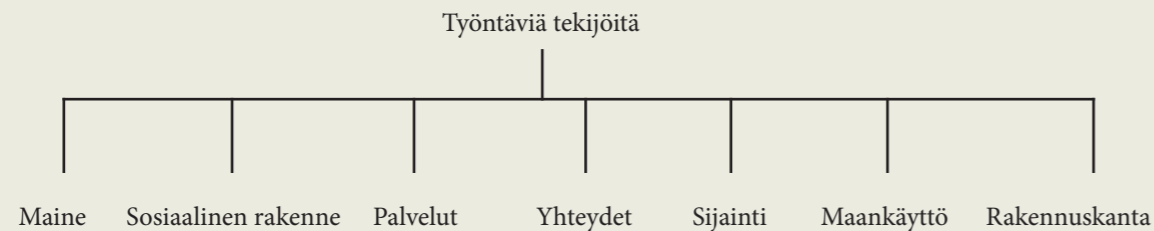
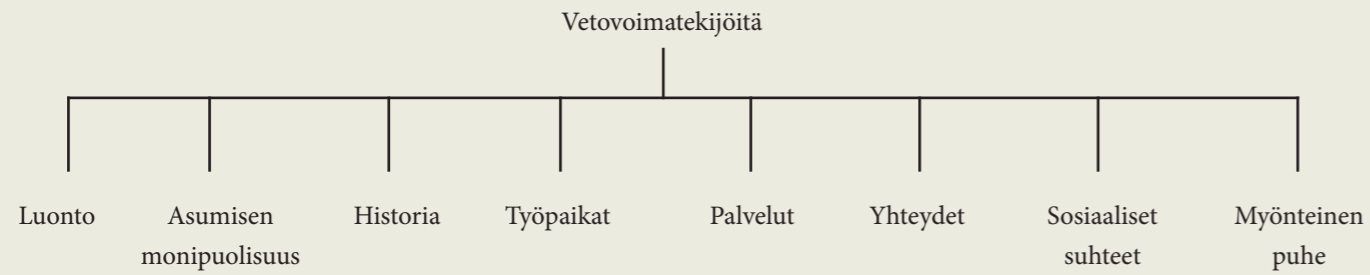

Asiantuntija 4
27 min 17 sek
2,2 km

Asiantuntija 5
28 min 20 sek
1,84 km

Kuva 9: Aineiston luokittelu pääluokkiin ja yläluokkiin

3.3 ANALYYSI

Mainitsin jo johdannossa hypoteesini asiantuntijoiden ja asukkaiden Pansio-Perno-käsitysten erilaisuudesta. Lähdin tutkimaan hypoteesin paikkansapitävyyttä aineistolähtöisen sisällönanalyysin avulla. Aloitin analyysin pelkistämällä alkuperäiset ilmaisut. Pelkistetyistä ilmaisuista muodostin samankaltaisia ilmauksia yhdistelmällä ja ryhmittämällä alaluokkia, kuten asumisen edullisuus ja asumisen monimuotoisuus. Alaluokista taas muodostin käsitteellistämällä yläluokkia, kuten monimuotoinen asuinalue. Jatkoin luokittelua muodostamalla yläluokkia, kuten asuminen, luonto, palvelut ja historia. Yläluokista yhdistelin pääluokat, joita on lopulta kolme: vetovoimatekijät, työntävät tekijät ja muut tekijät (kuva 7).

Esittelen seuraavaksi analyysini tulokset. Olen lainannut asukkaiden ja asiantuntijoiden puheesta katkelmia havainnollistamaan haastateltavien puhetta. Olen merkinnyt nämä lainaukset kursiivilla. Litteroiduista lainauksista olen poistanut lukemisen sujuvoittamiseksi täytesanoja, kuten niinku ja tota. Poistamisella ei ole vaikutusta analyysiin. Kerron katkelmien yhteydessä, olenko lainannut asukkaan vai asiantuntijan puhetta.

3.3.1 Vetovoimatekijöitä

Asukkaat ja asiantuntijat nimeävät luonnon yhdeksi alueen tärkeimmistä vetovoimatekijöistä. Sekä asukkaat että asiantuntijat kuvaavat aluetta luonnonläheiseksi. Pansio-Pernon alueella vehreät metsät muodostuvat *jalopuista, tammista, pähkinäpensaista*. Asukkaiden ja asiantuntijoiden puheenvuoroissa arvossaan ovat myös maastonmuodot ja kalliot, joita halutaan metsien ohella säästää räjäytyksiltä ja rakentamiselta. Haastateltavat nostavat esiin kasvillisuuden, esimerkiksi sen, että alueella on *kieloja ja kaikenlaisia kevätkukkia*. Lähiön eloa monipuolistavat asukkaiden mukaan *kauriit, ketut, supikoirat ja oravat*. Asiantuntijat vertaavat kaupunginosien luontoa viereiseen *Ruissalon kansanpuistoon* sekä *Lounais-Suomen sisäsaariston eksoottiseen luontoon*. Haastateltavien mukaan alueella merellisyys on vahvasti läsnä, sillä *maisema laskee kohti vettä* ja alue on *melkein meren ympäröimä*. Lisäksi asiantuntija kertoo, miten Pansio-Pernossa on vielä jäljellä muistumia *luonnonmaisemista ja viljelymaisemista*.

Ja sit toisaalt on luontoki on monipuolinen, täs on korkeuseroi paljon, tääl on jopa vähän tämmöst saaristomaist. Ruissalo on tos vieres, niin tääl on luonto hyvin samankaltanen, kun meil on täs sisäsaaristos.

Asiantuntija 5

Toisena vetovoimatekijänä asukkaat ja asiantuntijat kuvailevat asuinalueen monipuolisuutta. Alue mahdollistaa *kohtuuhintasii koteja* ja jopa *edullisii asuntoja*. Pansio-Pernon alueella rakennuskanta on asiantuntijoiden kuvausten mukaan selkeästi eri vuosikymmeniltä. Se ilmenee eri-ikäisinä kokonaisuuksina: on *jälleenrakennuskauden taloja, nelkytluvun rakentamist, viiskytluvun lähiörakentamista, kuus-seitkytluvun kerrostalolähiö-*

rakentamista ja uudempaa rakennuskantaa. Yksi asiantuntijoista kertoo monipuolisuuden mahdollistavan erilaisten asumismuotojen ja -unelmien toteuttamisen Pansio-Pernossa. Monimuotoisella asuinalueella on niin kerrostaloja, omakotitaloja kuin rivitaloja. Lähiössä on vielä mahdollista asua väljästi nauttien avaruudesta ja näkymistä metsään. Asukkaiden toiveena onkin, että alueella ei tiivistettäis tontteja, vaan että lähiössä olisi jatkossakin mahdollisuus asua hyvin väljästi. Kaupunginosat ovat muodostuneet nauhamaisesti päätien varrelle, mikä mahdollistaa käytännöllisen arjen monelle, kun asutus on lähellä päätietä ja kotoa on lyhyt matka bussipysäkille. Asiantuntija kertoo, miten arjen sujuvuutta lisäävät myös hyvin suunnitellut perheasunnot ajalta, jolloin asuntopuunnitteluun panostettiin. Asiantuntijat kuvailevat Pansio-Pernon pientaloasumista laadukkaaksi ja miellyttäväksi. Seuraava asukkaan sitaatti osoittaa, että myös asukkaat arvostavat lähiön tarjoamia asumisen mahdollisuuksia ja väljyyttä.

Se on ihan oikeesti myös kiva, niinku sanoin, et meil on tossa se työhuone kautta musiikkihuone kautta harrastehuone kautta ylimääräinen huone, et ku siin tekee töitä ja katsoo ulos, ja sä näät metsän, ni se on ihan eri asia. Ja sit vaik ku meillähän on se, tos on kaks kerrostaloo, niin se metsän vieres oleva, se taaempi, ni kuitenkin niil on keskenään sen verran etäisyyttä, et ei me ihan parvekkeelta katsota suoraan naapurin keittiöön ja tälleen.

Asukas 5

Kolmantena vetovoimatekijänä haastateltavat kuvailevat alueen historiaa. Alueen historia linkittyy merkittävästi laivateollisuuteen, sillä teollisuusyhdyskunnan syntyminen vauhditti kaupunginosan kehitystä. Pansiossa on tehty Suomen laivateollisuuden ykkösjutut, mikä näyttäytyy asiantuntijan näkökulmasta arvona, josta olisi tärkeä pitää kiinni. Pansio-Pernon telakoilla on tehty suuri osa Suomen sotakorvauksista, kuten kuvasin aiemmin luvussa 3.1.1. Alueella on myös merkittävää rakennushistoriallista arvoa Laivateollisuuden asuintaloissa. Asiantuntijat peilaavat historian kautta myös alueen mahdollista tulevaa kehitystä: *On kuitenkin, jos katotaan historiasta ja historia toistaa itseään, niin teollisuus ja työpaikat on aina tullu ensin siihen missä se kaupunki on ollu ja sit pikkuhiljaa lähteny siitä aina vaan kauemmas ja kauemmas, kun sit se asuin-kaupunki laajenee.* Toisaalta myös asukkaiden ja asiantuntijoiden arkisissa kuvauksissa näkyvät historian kerrokset: alueella on käytetty hauska värejä ja seitkytluvun talossa on vanhan ajan lumoa. Seuraava asiantuntijan kommentti osoittaa, miten Pansio-Pernon historia on yksi lähiön erityisyyden rakennuspalikoista.

Ja tietysti se että tän varmaan se historia on toisenlainen kuin muitten lähiöitten. Et tällä on ollu syy rakentua tänne ja toi teollisuus on tarttenu työntekijöilleen asuntoja.

Asiantuntija 4

Alueen historia on vaikuttanut myös neljänteen vetovoimatekijään eli alueen työpaikkoihin. Alueen työpaikkarakenne muodostuu teollisuuden ja kaupan työpaikoista. Haastatteluaineistossa nousevat esiin erityisesti teollisuuden työpaikat, jotka muodostavat kaupunginosan ympärille työpaikkavyöhykkeen. Asiantuntija näkee työpaikkojen sijainnin lähellä keskustaa arvokkaana asiana: *Et sekin on arvokas alue et meil on näin lähel keskustaa paljon teollisuustyöpaikkoi.* Telakan työntekijät aiheuttavat haastateltavien mukaan myös työpaikkaliikennettä alueelle.

Ja sit just tää sijainti on täs kaupunkirakentees just ton työpaikkavyöhykkeen ja sit toisaalt toi meri on tossa, niin siin mieles eristyksis. Ja tulee olemaanki lähiajat, koska tos on niin paljon noit työpaikkoi, jotka on siin toistaseks nyt, suunnitellaankin erityisest työpaikka-alueena.

Asiantuntija 5

Vetovoimatekijöiksi määrittyvät asukkaiden puheessa myös sosiaaliset suhteet. Osa asukkaista koki alueen hyvin yhteisölliseksi ja sosiaaliseksi. Eräs asukas kommentoi lähiössä olevan yhteisöllisyyttä huomattavasti enempi sit taas ku keskustan alueel. Asukkaat kuvailivat Pansio-Pernoa alueeksi, jossa tutustuu ihmisiin helposti ja ihmiset tulee helposti juttelemaan. Yksi asukkaista toivoi oman asuinalueensa tunnettavan juuri suvaitsevaisuudesta: *Mä toivosin et se tunnettais suvaitsevana asuinalueena.* Myös kansainvälisyyttä keuhuttiin. Erään asukkaan mukaan alueella voi kuulla valtavasti kaikenlaisia ihastuttavia kieliä.

Kaikki kuitenkin huolehtii toisistaan. Niinku tiedäkste. Sellanen et varsinkin jos sä asut, niinku mä asun, tossa rivitaloissa, niin se on osakeyhtiö, niin kaikki tuntee toisensa. Jos lähtee lomille, kasteleks mun kukat, tällee systeemillä. Mut tää toimii myös kerrostaloissa. Ihan vuokrakerrostaloissa.

Asukas 2

Myös palvelut ja yhteydet ovat sekä asukkaiden että asiantuntijoiden silmissä alueen selkeä lähiön vetovoimatekijä. Alueella on haastateltavien mukaan kattavat peruspalvelut: kaksi kauppa, apteekki, ala-aste, terveysasema, kebabravintola, pankkiautomaatti sekä mahdollisuuksia liikuntaan ja virkistäytymiseen.

Kaikki niinku perusjutut on täällä mun mielestä.

Asukas 3

Lisäksi kaupunki on parhaillaan kaavoittamassa alueelle monitoimitaloa. Näitä palveluita tukevat toimivat julkisen liikenteen yhteydet. Yksi haastattelemistamme asukkaista kuvailee yhteyksiä toimiviksi: *bussit kulkee koko ajan.* Kaiken kaikkiaan alueen palvelut koettiin toimivaa terveyskeskusta myöten lähiössä mallikkaiksi: *Et kyl täs perusasiat on varmaan ihan vähintään yhtä hyvin kuin mones vastaavas lähiös, jopa paremmin. Ei terveyskeskuksii läheskää joka paikas oo.* Toisaalta asukas kertoo, että sitä, mitä omasta kotikaupunginosasta ei saa, voi tilata verkkokaupasta.

Viimeisenä vetovoimatekijöiden yläluokkana tunnistin analyysissäni myönteisen puheen alueesta. Haastattelumme asukkaat kuvasivat aluetta erityisen rauhalliseksi ja turvalliseksi paikaksi, jossa ei pelota kulkea. Myös asiantuntijat ajattelevat asukkaiden olevan onnellisia ja tyytyväisiä omaan alueeseensa. Asiantuntijat perustelevat näkemystä esimerkiksi kommentilla *alueelta ei tule kauheesti palautetta, varmaan ihmiset on tyytyväisiä olemiseen.* Haastateltavat kuvailevat Pansio-Pernon aluetta myös mukavaksi, kivaksi ja viehättäväksi. Koska alueeseen ollaan jo nykyisellään haastattelijien perusteella varsin tyytyväisiä, haastatteluissa nousi esiin toive siitä, ettei aluetta kehitettäisi liikaa. Sekä asukkaat että asiantuntijat nostivat saman näkökulman esiin erillisissä haastatteluissaan.

Joskus ois vaikka hyvä, jos ei niin kauheasti kehitettäis. Eli että keskitytään siihen mitä on ja vahvistetaan sitä.

Asiantuntija 2

3.3.2 Työntäviä tekijöitä

Alueen poistoyöntävistä tekijöistä tunnetuin on lähiön maine. Asukkaat ja asiantuntijat kuvailevat Pansio-Pernon mainetta *huonoksi, epäkutsuvaksi* ja jopa *hirveäksi*. Asukkailla on kokemuksia siitä, että *joku haukkuu oikeen olan takaa* lähiötä. Asukkaiden mukaan ulkopuolisilla on ennakkoluuloja alueen asukkaista, joiden ulkopuoliset ajattelevat esimerkiksi olevan *epämääräistä sakkia*. Asukkailla on kokemus oman asuinalueensa aliarvioinnista. Haastateltavat kuvaavat alueen huonomaineisuuksia sitkeäksi ongelmaksi, joka perustuu usein vanhentuneisiin mielikuviin. Mielikuvat pohjautuvat asukkaiden mukaan johonkin, mikä on *tapahtunu kaksikytä vuotta sitte* ja että edelleen *oletus on se, ettei mikään o muuttunu*. Maine on jäänyt. Maineella on negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi Pansio-Pernon asuntojen arvoon. Eräs asiantuntija kuitenkin arvioi, etteivät alueen arkkitehtuuri ja huono maine ollenkaan vastaa toisiaan. Yksi haastattelemistamme asiantuntijoista arvioi, että alueen profiilin nostossa on myös onnistuttu.

Hiukan ehkä semmonen ollu aina, jostain syystä huonomaineinen. Mun mielest nyt on viime aikoina yritetty nostaa tätä profilia ihan onnistuneesti.

Asiantuntija 3

Alueen sijainti korostuu haastatteluaineistossa kielteisessä valossa ja on siten toinen poistoyöntävistä tekijöistä. Asiantuntija kertoo, että vaikka kilometreissä etäisyys ei ole merkittävä, käytännössä Pansio-Pernosta on kävelymatkaa pidempi etäisyys keskustaan, sillä välissä on isoja teitä ja silta. Haastateltavat kokevat alueen olevan aika *irrallaan ja erillään enemmän kuin muut Turun alueista*. Keskustayhteyden lisäksi myös yhteys mereen puuttuu, sillä teollisuus ja puolustusvoimat rajaavat nykyisellään ranta-alueet suljetuiksi. Tämä näkyy asukkaiden arjessa esimerkiksi uimarannan puutteena. Sekä asukkaat että asiantuntijat ovat hyvin tietoisia kunnollisen meriyhteyden puuttumisesta ja asukkaiden toiveista meriyhteyden avaamiseksi.

Mut sit taas täs on se ongelma, et tässähän ollaan ihan saariston lähellä, mut kaikki rannat on teollisuuden valtaamia tai armeijan.

Asiantuntija 1

Asukkaat ja asiantuntijat kommentoivatkin Pansio-Pernon maankäyttöä hukatuksi potentiaaliksi, sillä merellisyydellä voitaisiin kehittää alueen mainetta ja identiteettiä. Asukkaat näkevät meren ympäröimän maa-alueen huonosti käytetyksi, sillä asukkailla ei ole yhteyttä puolustusvoimien, teollisuuden ja sataman hallitsemaan ranta-alueeseen. Jos teollisuuden käytöstä vapautuisi merenrantaa asukkaiden käyttöön, uskovat niin asukkaat kuin asiantuntijat alueen vetovoimaisuuden kasvuun. Samalla koko alueen arvo voi nousta merellisyyden lisääntyessä. Asukkaan mukaan on *todella suuri miinus*, että asuinalueella ei ole omaa uimapaikkaa.

Mun mielestä Turun kaupunki on missanut tällasen, ku se Hirvensaloo korostaa, et on merellinen alue. Ni jos nyt mietitää, et mis me ollaan, ni täähän on melkein meren ympäröimä. Tääl vaan käytetään tätä tosi huonosti.

Asukas 2

Kolmantena työntävänä tekijänä nousee asiantuntijoiden haastatteluissa esiin Pansio-Pernon sosiaalinen rakenne. Osa asiantuntijoista puhuu alueen sosiaalisista ongelmista. Lisäksi asiantuntijat tuovat esiin alueen vuokra-asuntovaltaisuuden ja sen tuomat haasteet, joita voisi rikkoa asuntojen hallintamuotojen rakennetta sekoittamalla. Asukkaat sen sijaan puhuvat lähiön sosiaalisista ongelmista vain vähän ja silloinkin melko neutraalisti, esimerkiksi yleistämällä alkoholistien määrän koko kaupungin ongelmaksi yksin Pansio-Pernon sijaan. Kerron asukkaiden suhtautumisesta epäjärjestykseen tarkemmin alaluvussa 3.3.3.

Et se varmaan se haaste onkin et tääl on aika paljon sitä vuokra-asumista, et ois sit semmonen sekottuneempi rakenne ehkä.

Asiantuntija 4

Vaikka palvelut saivat haastateltavilta kehuja ja ne ovat yksi alueen vetovoimatekijöistä, on niissä myös parantamisen varaa. Epäselväksi kritisoidusta keskustasta huolimatta palvelut ovat painottuneet Pansio-Pernossa yhteen pisteeseen. Osan asukkaiden näkökulmasta palvelut sijaitsevat siksi etäällä.

Kaikki palvelut on tual [Pansio-Pernon keskustassa]. Mun täytyy melkei linja-autol mennä.

Asukas 1

Uuden ja vanhan keskustan yhdistelmä on palvelujen kannalta haastava. Palveluiden tarjoamista hankaloittaa palveluiden saavutettavuuden ja keskittymisen lisäksi asiantuntijan mukaan myös palveluiden karsiminen: *Niin, se on varmaan kysymys aika monessa lähiössä -- et karsitaan vähän kaikkialta*. Puuttuviksi palveluiksi asukkaat listaavat edellä mainitun uimarannan lisäksi hammaslääkärin, uimahallin ja nuorten palvelut, sillä *teineille on aika vähän [palveluita], no heil on toi nuokkari tosa*. Lisäksi eräs asukas kuvailee aikuisten harrastusmahdollisuuksien puutteellisuutta: *Tulis niiku jumppaa, tanssii, iha mitä vaa, semmoset tilat, mis pystyis niiku. Ja sit vois vaik työväenopisto järjestää jotaki, ku nehä järjestää kurssi ja semmosii*. Samaa kertoo asiantuntija, jonka mukaan *sinne uudelle monitoimitalolle olis hyvä saada jumppasali, joka sit kokoais*. Toinen asiantuntija kuvailee Pansio-Pernon alueen ostovoimaa ja palveluiden kannattavuutta heikoksi. Se kuuluu myös asukkaiden muistellessa menetettyjä palveluita, kuten vaatekauppaa, pankkia, ruokakauppaa ja parturikampaamoja. Asukkaat muistelevat erityisesti oman lähiön yläastetta ja lukiota alueella. Myös asiantuntija näkee, että yläkoulu ja lukio muodostivat aikanaan yhden vetovoimatekijän alueelle.

Viimeisenä työntävänä tekijänä analyysissäni nousi esiin alueen rakennuskanta. Asiantuntijan mukaan rakennuskanta tarvitsee perusparannuksia. Alueella olisi toisen asiantuntijan mukaan lisäksi tarve laadukkaille omistusasunnoille. Nyt sellaisia ollaan kaavoittamassa monitoimitalon kaavan yhteydessä. Toisaalta alueen ke-

hittämisestä puhuttaessa erityisesti asukkaiden kommentteissa nousi esiin huoli ylikehittämisestä. Kauhukuva-
na on liika täydennysrakentaminen, joka pilaa alueen avaran ja väljän luonteen. Toteutuessaan liika kehittämi-
nen ja täydennysrakentaminen voisivat olla tulevaisuudessa alueen työntäviä tekijöitä.

Ja sit tietenki, että tää pysyis tällasena avarana, eikä tästä tehtäis simmosta slummiä.

Asukas 4

3.3.3 Muita tekijöitä

Asukkaiden ja asiantuntijoiden puheesta nousee myös muita tekijöitä, joita voi kuvailla ristiriitaisiksi tai neut-
raaleiksi. Nimitän näitä muiksi tekijöiksi. Ensimmäinen muu tekijä on epäjärjestys. Asukkaiden puheesta esiin-
tyy toistuvasti ristiriitaisia viittauksia väkivaltaisuuksiin ja epäjärjestykseen, johon poliisit puuttuvat. Asukkaat
esimerkiksi puhuvat talosta, jossa *tapettiin ihminen tai kaksikin, huligaaneista ja jengitappelusta*. Vaikka ulko-
puolelta ajattelisi epäjärjestyksen olevan selkeästi kielteinen tekijä, asukkaiden puheessa kielteisyys ei korostu.
VäkivaltaisuuDET ja epäjärjestys tuntuvat olevan asukkaille ikään kuin hyväksytyt, vallitseva asiantila. Toisaalta
asukkaat näkevät väkivaltaisuuDEN nykytilan sijaan menneiden vuosikymmenien ongelmana, sillä *joskus ka-
heksankyt-seitkytluvuilla, niin täällähän oli jengejä ja kaikki tappeli keskenään*. Asukkaat kuittaavat epäjärjes-
tyksen huumorilla, esimerkiksi huomautuksella: *Mitä nyt pari murhaa sillon tällön*. Toisaalta asukas haluaa
nimenomaan kiinnittää haastattelijan huomion väkivaltaan: *Tääl on ollu siis oikeesti jotai tällöstä väkivaltaaki
joskus sillon tällön*.

Mainitsin Pansio-Pernon sijainnin työntäväksi tekijäksi edellisessä alaluvussa, mutta alueen fyysinen sijainti
sopii ristiriitaiten puhetapojen vuoksi lisäksi muuksi tekijäksi. Haastattelujen perusteella Pansio-Pernon si-
jaintia ei aina koeta lähtökohtaisesti hyväksi tai huonoksi asiaksi. Haastateltavat kuvaavat työpaikkavyöhyk-
keen ja meren väliin jäävää aluetta myös saarivaikutelman kautta, sillä alue on kuin oma saarensa meren lähellä.
Pansio-Pernon alue rajautuu asiantuntijan mukaan muusta kaupunkirakenteesta selkeästi omaksi alueekseen
työpaikkavyöhykkeen muodostaman *välikehän* taakse. Haastateltavat kuvailivat aluetta sen sijainnin vuoksi
myös *syrajäiseksi ja työpaikkavyöhykkeen ja meren eristämäksi*. Toisaalta haastateltavat hyväksyvät lähiön sijain-
nin sellaisenaan – *tälle sijainnille nyt ei voi mitään*.

*Täähän on heti täs teollisten työpaikkojen jälkeen, sil taval vähän sama kun vaikka Runosmäki tai
Varissuo, mitkä tuntuu olevan hyvin lähel kartal. Ja varmaan kun sitä työpaikkaa on niin, sitä
aluet on niin moneen suuntaan ja sit toisaalt toi meri tos toisel puolel. Siit tulee se vähän just se
saarivaikutelma.*

Asiantuntija 5

Fyysisen sijainnin lisäksi haastateltavat kokevat myös alueen luonteen irralliseksi muusta Turusta. Haastatelta-
vat kutsuvat Pansio-Pernon aluetta *omaksi kyläksi*, joka muodostaa oman yksikkönsä. Asukkaat kokevat alueen
jopa Turun kaupungin unohtamaksi kaupunginosaksi, mikä nähdään sekä hyvänä että huonona asiana. Loppu-
tuloksena suhtautuminen ei kallistu positiivisen eikä negatiivisen puolelle: unohdus on ehkä tarkoittanut, ettei

Pansio-Perno ole kehittynyt toivotulla tavalla, mutta ainakaan alueella ei ole *tuhottu luontoo* eikä aluetta ole
rakennettu *ihan täyteen*. Irrallisuus mahdollistaa alueen omaleimaisuuden ja oman identiteetin.

Tää on ku pieni kylä.

Asukas 2

Viimeisenä muut tekijät -kategoriaan sopivana toistuvana teemana haastatteluaineistossa nousi esiin työvä-
enluokkaisuus. Asukkaat huomaavat teollisuusalueen tiiviin läsnäolon arjessaan. Kun asukas käy kaupassa oi-
keaan aikaan, täyttyy ruokakauppa työvuoron päätteeksi komennusmiehillä ja -naisilla. Kaupunginosat muo-
dostavat edelleen tietynlaisen *työ- ja asuinyhteisön*. Yksi asukkaista kuvailee kotilähiötään *työväenluokkaiseksi
asuinalueeksi* ja toisen asukkaan näkemyksen mukaan alueen asukkaat ovat *semmosia aika perus, mut myös
niinku työläisiä*. Alueen arjessa näkyy telakkateollisuuden ja tehtaiden läsnäolo. Toisaalta asiantuntija arvioi,
että teollisuus voisi näkyä alueella enemmänkin, *sillä ois tosi meukas, että jotenkin toi teollisuus, telakka näkyis
vielä enemmän tässä nykypäivässäkin*.

*Toi on toi aika vahva toi telakka on tosa tiätyst täl alueella. Et siel on noit komennusmiehii, aika
paljon asuu näis taloissa.*

Asukas 6

3.4 YHTEENVETO JA POHDINTA

Kysyin tässä diplomityössä, miten asukkaiden ja asiantuntijoiden käsitykset eriytyneestä alueesta eroavat. Tutkimusaineisto koostui kuuden Pansio-Pernon asukkaahan ja viiden lähiön parissa töitä tehneen kaupunkisuunnittelun asiantuntijan haastattelusta. Analysoin haastatteluaineistoa sisällönanalyysin keinoin. Kokoon tässä luvussa yhteen analyysini tulokset ja peilaan tuloksia kirjallisuuskatsauksessa esittelemääni teoriataustaan.

3.4.1 Yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia

Yhteenvetona voi todeta, että haastattelemillamme asukkailla ja asiantuntijoilla on Pansio-Pernosta sekä yhdenmukaisia että eriäviä käsityksiä. Analyysissäni tunnistin haastatteluaineistosta kolme pääluokkaa, jotka ovat vetovoimatekijät, työntävät tekijät ja muut tekijät. Sekä asukkaiden että asiantuntijoiden käsitykset lähiöstä ovat ensisijaisesti positiivisia. Luokitteluni perusteella molempien ryhmien käsitykset lähiöstä edustavatkin kaikkein useimmiten vetovoimatekijöitä. Sekä asukkaat että asiantuntijat korostavat lähiön vetovoimatekijöinä esimerkiksi lähiön luontoa ja asumisen väljyyttä. Myös työntäviä tekijöitä nousi luokittelussani esiin useampia, yhtenä esimerkkinä sekä asukkaiden että asiantuntijoiden esiin nostama meriyhteyden puuttuminen. Asiantuntijat nostavat asukkaista poiketen työntäväksi tekijäksi myös sosiaalisen rakenteen yksipuolisuuden. Lisäksi osa asukkaiden ja asiantuntijoiden lähiökäsityksistä on muita, neutraaleja tai ristiriitaisia tekijöitä. Asukkaat puhuvat ristiriitaisesti esimerkiksi alueen epäjärjestyksestä ja väkivaltaisuuksista.

Tapaustutkimus Pansio-Pernossa toteutuvat useat kirjallisuuskatsauksessa esitetyt lähiöille tyypilliset piirteet. Pansio-Pernon asukkailla on unohdetuksi ja ohitetuksi tulemisen kokemuksia. Asukkaat kuvailevat, miten *tää on jäänyt vähän silleen, et ne on niinku unohtanut*. Pansiopernolaisten kokemus vastaa aiemman tutkimuksen kuvausta lähiöasukkaiden unohdetuksi tulemisen kokemuksista (esim. Seppänen 2001, 109; Pekonen 1998, 176). Samaan aikaan asukkaat eivät halua oman alueen ylikihittämistä tai täydennysrakentamisella liiallista tiivistämistä, sillä se voi riskeerata alueen tärkeimmän arvon eli luonnon. Unohtamisessa on *hyvät puolet ja siin on huonot puolet*, kuten yksi asukkaista toteaa. Myös tämä tulos on tyypillinen, sillä luonnonläheisyys ja väljyys ovat useimpien lähiöiden vahvuuksia (Hagan 1996, 34; Jalkanen ym. 2017, 47; Pekonen 1998, 31). Myös asiantuntijat nostavat esiin, ettei liika kehittäminen kannata. Jaettu huoli täydennysrakentamisen heikentävistä vaikutuksista ei ole aiheeton, sillä kuten Hagan (1996, 34) kuvaa, täydentäminen voi laskea lähiön arvoa, jos lähiön perusolemuksen kuuluvat väljyys ja luonnonläheisyys häiriintyvät. Työntävistä tekijöistä tunnetuin on Pansio-Pernoon liitetty huono maine. Myös sen tunnistavat sekä asukkaat että asiantuntijat. Lähiön huono maine on tuttu useista aiemmista lähiötutkimuksista – samoin se, etteivät asukkaiden kokemukset vastaa mainetta. Kuten Torikka (1997, 40) asiaa kuvaa, kyseessä on paradoksi, jossa asukas ei tunnista omaa asuinlähiötään ulkopuolisten stereotyyppioista. Myös pansiopernolaiset kertovat joutuvansa oikomaan alueeseen liitettyjä ennakkoluuloja ja vääriä käsityksiä.

Asiantuntijoiden ja asukkaiden käsityksissä ilmeni myös eroavaisuuksia. Kuten Ilmonen (2016, 101) kuvaa, asukkaiden kokemus omasta asuinalueestaan on usein ulkopuolisten mielikuvia myönteisempi. Tämä näkyi myös haastatteluaineiston kohdassa, jossa asiantuntija pohtii, että *ehkä semmonen yhteisöllisyys vähän puuttuu, mikä hyödyttäis koko aluetta*. Monen asukkaan mielestä alueella on jo tarpeeksi yhteisöllistä, joskin yksi asukkaista myös vastusti ajatusta yhteisöllisestä lähiöstä. Asukkaiden ja asiantuntijoiden eriävät käsitykset kuuluvat myös alueen sosiaalisesta rakenteesta puhuttaessa. Asiantuntijoiden puheesta nousi esiin käsitys lähiön sosiaalisesta rakenteesta mahdollisesti liian yksipuolisenä. Yhden asiantuntijan mukaan olisi hyvä, että alueella *olis vähän erilaisia perheitä*. Samalla asukkaat kertovat päinvastaista: alueen erilaisista asukkaista, niin perheellisistä kuin yksinasuvista. Voi olla, että asukkaiden käsitys pohjautuu omaan kokemukseen ja asiantuntijoiden taas esimerkiksi tilastotietoon. Eriävät käsitykset kuvaavat hyvin sitä käsityksien kirjoa, jonka asukkaat ja asiantuntijat ovat Pansio-Pernon alueesta muodostaneet.

Vaikka analyysini tuloksista ja aiemmista lähiötutkimuksista löytyy paljon yhtäläisyyksiä, Pansio-Pernon telakateollisuuteen ja sotakorvauksien maksuun pohjautuva historia on poikkeuksellinen. Teollisuuden, satamatoimintojen ja puolustusvoimien maankäytön aiheuttamat rajoitteet vaikuttavat alueen kehittämiseen edelleen merkittävästi. Nykyisten asukkaiden puheessa toistuu jo liki kymmenen vuoden takainen toteamus siitä, että asukkaiden yhteys mereen on nykyisellään rajoitetumpi kuin ennen (Varnila 2014, 146). Asukkaiden näkökulmasta teollisuus mahdollistaa työpaikkoja, mutta estää pääsyn merelle. Meriyhteys taas olisi avain alueen maineen parantamiseen ja houkuttelevuuden lisäämiseen, jopa alueen arvonnousuun. Asukas kuvaa vastauksessaan, miten vanhalle teollisuusalueelle kuuluvia ranta-alueita *käytetään tosi huonosti*. Tilanne on maankäytön kannalta Pansio-Pernossa moneen muuhun lähiöön nähden poikkeuksellinen. Kaupunginosien ranta-alueista edelleen iso osa on varattu merivoimien laivastotukikohdalle, satama- ja tehdastoiminnalle ja Pernon laivatelakalle (Norvasuo & Mälkki 2015, 26). Myös asiantuntijat ovat analyysini perusteella hyvin tietoisia kunnollisen meriyhteyden puuttumisesta ja asukkaiden toiveista meriyhteyden avaamiseksi.

Yhtenäisten ja eriävien käsityksen lisäksi haastatteluaineistosta nousikin esiin yhteinen toive meriyhteyden avaamisesta. On kiinnostavaa, että sekä asiantuntijat että asukkaat puhuivat samasta asiasta. Samaan aikaan molempien ryhmien puheessa kuului, että kummallakaan ei ole juuri valtaa tai mahdollisuuksia vaikuttaa tilanteeseen, ainakaan lyhyellä aikavälillä. Asiantuntijoiden mukaan muutos vaatisi Turun kaupungilta tahtotilaa, sillä *siinä on potentiaali mihin vaan*, mutta kuitenkin kyse on siitä, että *tehdään kunnollinen paikka, ettei vaan semmoista niinku sinne päin ja pienellä budjetilla*. Asiantuntijoiden kommentteista kuuluu realismi teollisuuden, satamatoimintojen ja puolustusvoimien siirtymisen aikatauluun, sillä *sinne menee sit aikaa kyl useempi kymmenen vuotta. Ehkä jopa satakymmenen, sillä ranta tarttis vapauttaa muuhun käyttöön teollisuudelt ja se ei oo nyt realistist vähään aikaan*. Asukkaiden äänessä taas kuului turhautumista ja ihmetystä. Yhden asukkaan kommentti kiteyttää haastattelemiemme asukkaiden ajatukset: *Miten Turku voi missata tällasen asian?*

Haastatteluaineistosta piirtyi kuva tilanteesta, jossa tavoitteet ja toiveet ovat kaikilla haastateltavilla yhdenmukaiset, mutta muutosta ei saada silti tapahtumaan, sillä vaikutusmahdollisuudet ovat jossain vielä kauempana. Tulos toistaa Mälkin (2014, 34) kuvausta siitä, miten asukkaiden kokemukset ja virallisen suunnittelukoneiston työskentely eivät kohtaa, sillä taustalla on eriävät käsitykset olennaisesta tiedosta. Asukas saattaa ajatella oman

lähialueensa näkökulmaa, kun suunnittelija ottaa huomioon koko kaupunkia koskevat kysymykset (Mälkki 2014, 34). Haastattelemamme asiantuntijat tuntuvat kuitenkin ymmärtävän asukkaiden kokemusta, sillä asiantuntijatkin myöntävät, että mahdollisesti vuosikymmenien päässä siintävä meriyhteyden avaus on asukkaan näkökulmasta älyttömän kaukana. Asiantuntijat kertoivat, että meriyhteys on ollut asukkaiden viestinä kaupungin suuntaan jo pitkään. Toisaalta alueen suunnitteluaineistosta selvisi, että hyväksytyssä yleiskaavaehdotuksessa jo tehty tilavaraus mahdolliselle meriyhteyden avaukselle, sillä rantaan ulottuu palvelujen ja asumisen alue (Turun kaupunki 2023a). Tämä lienee yhdenlainen pitkän aikavälin mahdollisuus ja vastaus aineistossakin nousseisiin asukkaiden pyyntöihin meriyhteydelle.

Diplomityöni kirjallisuuskatsaus painottui lähiön ja eriytymisen teemoihin. Haastattelukysymyksissä emme kuitenkaan tuoneet esiin Pansio-Pernon eriytymistä. Kysymyksenasettelulla halusimme varmistaa, että asukkaiden ja asiantuntijoiden vastaukset nousevat heidän omista kokemuksistaan ja käsityksistään lähtien, ei kysymyksenasettelulla ohjaten. Olin kiinnostunut kuulemaan, nouseeko eriytyminen esiin eriytyneen lähiön asukkaiden tai sen parissa työskennelleiden asiantuntijoiden kuvauksissa. Vaikka emme kysyneet eriytymisestä, osa asiantuntijoista mainitsi alueen eriytyvän luonteen tai sosiaaliset ongelmat vastauksissaan. Lisäksi valtaosa asukkaista ja asiantuntijoista kuvaili puheenvuoroissaan ainakin joitain eriytyneelle lähiölle tyypillisiä piirteitä, kuten korkeaa vuokra-asuntovaltaisuutta, syrjäisyyttä, unohdetuksi jäämistä tai vieraskielisen väestön suurta osuutta väestössä, vaikka eivät nimenneet näitä ilmiöitä eriytymisen termein.

4 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän diplomityön päätavoitteena oli selvittää, miten asukkaat ja asiantuntijat käsittävät turkulaisen eriytävän lähiön ja sen tulevaisuuden. Vastasin tähän tavoitteeseen haastattelemalla tapaustutkimuksen kohteena olevan Pansio-Pernon asukkaita ja alueen parissa työskenteleviä tai työskennelleitä kaupunkisuunnittelun asiantuntijoita. Haastatteluaineisto kerättiin kävelyhaastatteluina Pansio-Pernon alueella talvella 2022–2023. Analysoin haastatteluaineistoa sisällönanalyysin keinoin. Työn toisena tavoitteena oli hahmottaa kaupunkien kasvavaa eriytymiskehitystä, alueellisen eriytymisen syntyä ja kaupunkisuunnittelun keinoja vaikuttaa epätoivottuun kehitykseen. Tähän tavoitteeseen vastasi kirjallisuuskatsaus, joka taustoittaa, millaiseen aikaan lähiöt ovat syntyneet Suomessa, muovautuneet kuluneina vuosikymmeninä ja mikä niiden tulevaisuus on 2020-luvulla.

Kaupunkisuunnittelun asiantuntijat ovat ammattiryhmänä tietynlaisia vallankäyttäjiä ja portinvartijoita, sillä he ovat suoraan ja välillisesti osallisia päätöksissä alueen kehittymisestä ja resurssien jakamisesta. Asiantuntijoiden eli viranomaisten päätökset ovat yksi osatekijä ohjaamaan alueiden tulevaisuutta esimerkiksi alueen houkuttelevuuteen ja uusien asuntojen väestöryhmiin vaikuttamalla. (Rasinkangas 2013, 41; Vilkkama 2011, 40–41.) Juuri siksi olin kiinnostunut haastattelujen avulla selvittämään, eroavatko asiantuntijoiden ja asukkaiden näkemykset Pansio-Pernon suunnittelusta jollain tavalla. Kuten Mälkki (2014, 33) kuvaa, saattavat asukkaan ja kaupungin suunnittelijoiden näkemykset olla ristiriitaisia. Molemmilla osapuolilla on kuitenkin oma näkökulma alueen kehittämiseen, mitä tulisi tavoitella ja pitää tärkeänä (em. 34). Tästä syystä halusin haastatella molempiin ryhmiin kuuluvia henkilöitä.

Ennakoin, että asiantuntijoiden ja asukkaiden käsitykset Pansio-Pernosta eroaisivat toisistaan. Haastatteluaineisto osoitti hypoteesin erilaisista käsityksistä toisaalta todeksi, toisaalta epätodeksi. Luokitteluni perusteella asukkaat ja asiantuntijat kuvailevat lähiötä vetovoimatekijöiden, työntävien tekijöiden ja muiden tekijöiden kautta. Suurin osa käsityksistä on alueelle myönteisiä vetovoimatekijöitä. Asukkaat ja asiantuntijat olivat monesta asiasta samaa mieltä. Kaikki olivat yhtä mieltä Pansio-Pernon alueen ainutlaatuisesta ja arvokkaasta luonnosta. Myös asumisväljyys sai haastateltavilta kehuja. Lähes kaikki haastateltavat toivat esiin tavoitteen meriyhteyden avaamisesta ja uimarannan perustamisesta. Toisaalta asukkailla ja asiantuntijoilla tuntui olevan tietystä asioista erilaista tietoa tai vaihteleva näkökulmia. Asukkaiden näkökulmasta teollisuus aittaa merenrannan saavuttamattomaksi alueeksi, mutta asiantuntija näkee sen osana suunniteltua työpaikkavyöhykettä. Yksi asukas piti aluetta yhteisöllisenä, toinen sopivan epäyhteisöllisenä ja asiantuntija taas olisi kaivannut lisää yhteisöllisyyttä alueelle. Kirjava aineisto kuvasi hyvin Lynchin käsitystä julkisesta kaupunkitilasta, joka muodostuu monista yksittäisistä, osittain päällekkäisistä mielikuvista (Lynch 1960, 46). Näiden mielikuvien jaettu tulkinta on se, miten kaupunki nähdään.

Rajallisen aineiston lisäksi tarkastellun lähiön erityispiirteet aiheuttavat sen, että laajoja lähiöitä koskevia yleistyksiä ei ole mahdollista tehdä tämän tapaustutkimuksen pohjalta. Toisaalta se ei ollut tavoitakaan. Laadulliselle tutkimukselle ominaisesti työn tavoitteena oli kokemuksen ymmärtäminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 74). Samalla haastatteluaineistossa esiin nousseet alueelliset erityispiirteet osoittavat todeksi sen, mitä Dekker & Van Kempen (2004, 575) kirjoittavat lähiöistä – jokainen lähiö on yleistyksistä huolimatta yksilö. Aloittaessani tämän diplomityön, tiesin Pansio-Pernon alueesta vähän. Kun ideoin lopputyöni aineistoa, ajattelin, että on kiinnostavaa kuulla asukkaiden ja alueella työskennelleiden tai työskentelevien kaupunkisuunnittelijoiden ajatuksia. En kuitenkaan alkuun ymmärtänyt, että muista lähiöistä poiketen alueella toimii kolmantena, voimakkaana ja vaikutusvaltaisena, osapuolena ranta-alueet varanneet tahot eli satama, telakkateollisuus ja puolustusvoimat. Näillä tahoilla on vaikutusvaltaa siihen, miten alue kehittyy tulevaisuudessa. Jos tämän diplomityön tutkimusta jatkaisi pidemmälle, olisi kiinnostavaa haastatella myös alueen kolmatta toimijaa. Olisi mielenkiintoista kuulla, miten tämä kolmas iso toimija alueen näkee ja toisaalta myös oikeuttaa oman olemisensa juuri tuossa sijainnissa vaikuttaen voimakkaasti 5 000 asukkaan asuinalueen kehitykseen. Kolmannen osapuolen tuominen tutkimukseen voisi olla jatkotutkimuksessa kiinnostava ulottuvuus.

Tämä diplomityö haastatteluaineistoinen lisää ymmärrystä eriytyvistä lähiöistä ja siitä, miten asukkaat ja asiantuntijat käsittävät Pansio-Pernon lähiön. Haastatteluaineisto, jossa on mukana sekä alueen asukkaita että suunnittelijoita, rikasti lähiöiden kuvastoa. Henkilökohtaisena toiveenani oli tarttua yhteiskunnallisesti tärkeään aiheeseen. Toive toteutui. Eriytyvä kaupunki oli keväällä 2023 käydyn vilkkaan julkisen keskustelun ansiosta ehdottoman ajankohtainen ja antoisa aihe diplomityölle.

LÄHTEET

Aalto, P. & Laaksonen, M. (2021). Turun lähiöt. Aluerakentaminen Turun kaupunkiseudulla. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sannakko.

Akkila, I., Hirvonen, J., Ilmonen, M., Lilius, J., Mälkki, M. & Norvasuo, M. (2016). Elinvoimaisen alueen tilat (ELINAT): kaupunkikehittäminen paikallisessa kontekstissa. Tutkimusjulkaisussa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (toim.) Tutkitusti parempi lähiö - asuinalueiden kehittämisohjelman tutkimusjulkaisu, 121–128.

Akkila, I. & Hirvonen, J. (2016). Espoon keskus - elävä paikalliskeskus? Raportissa M. Norvasuo (toim.) Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede+Teknologia 2016 (3), 29–60.

Antikainen, J. (2012). Turun lähiöiden suunnittelijat ja arkkitehtoniset erityispiirteet. Turun kaupunki. www.turku.fi/sites/default/files/atoms/files/turun_lahioiden_suunnittelijat_ja_arkkitehtoniset_erityispiirteet_0.pdf. Viitattu 22.3.2023.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. (2019). Aravasta ARAan – näin kaikki alkoi 70 vuotta sitten. [https://www.ara.fi/fi-FI/ARA/ARA_70/Aravasta_ARAan_nain_kaikki_alkoi_70_vuo\(48992\)](https://www.ara.fi/fi-FI/ARA/ARA_70/Aravasta_ARAan_nain_kaikki_alkoi_70_vuo(48992)). Viitattu 20.3.2023.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. (2023a). Elinvoimaisen asuinalueen tilat (ELINAT). [https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asuinalueiden_kehittamisohjelma/Hankkeet_vanha/Espoo/Elinvoimaisen_asuinalueen_tilat_ELINAT/Elinvoimaisen_asuinalueen_tilat_ELINAT\(28384\)](https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asuinalueiden_kehittamisohjelma/Hankkeet_vanha/Espoo/Elinvoimaisen_asuinalueen_tilat_ELINAT/Elinvoimaisen_asuinalueen_tilat_ELINAT(28384)). Viitattu 25.3.2023.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. (2023b). Koulu keskellä korttelia. https://www.ara.fi/fi-FI/Ohjelmat/Asuinalueiden_kehittamisohjelma/Hankkeet/Turku/Koulu_keskella_korttelia. Viitattu 25.3.2023.

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus. (2023c). Tiede, taide ja teknologia asuinalueen kehittämisessä. https://www.ara.fi/fi-fi/tietopankki/Lahiokehittamisen_tietopankki/Asuinalueiden_kehittamisohjelma_20132015/Hankkeet/Turku/Tiede_taide_ja_teknologia_asuinalueen_kehittamisessa. Viitattu 25.3.2023.

Bryggman, E. (1953). Oy Laivateollisuus AB:n asuntoalue, Turku. *Arkkitehti-lehti* 1953 (3), 34-39.

Bäcklund, P. & Kanninen, V. (1999). Teorioiden edessä - vai takana? Käytännöllisen käsitteellisen lähiökehittämisen haasteet. Teoksessa V. Kanninen (toim.) *Lähiö ABC*. Helsinki: Stakes, 108–116.

Bäcklund, P. & Schulman, H. (2003). Lähiöprojekti lähikuvassa. Lähiöprojektikauden 2000–2003 arviointi. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Dekker, K. & Van Kempen, R. (2004). Large housing estates in Europe: Current situations and developments. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 95 (5), 570–577.

Dhalmann, H. (2014). Lähiöihin kohdistuvat kehittämishaasteet. Teoksessa S., Dhima (toim.) *Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista*. Helsinki: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 12–13.

Dunham-Jones, E. & Williamson, J. (2011). *Retrofitting Suburbia: Urban design solutions for redesigning suburbs*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.

Grönholm, P., Kanervo, P., Kleemola, O. & Nyqist, A. (2014). *Elämää sotavuosien Turussa 1939–1945*. Porvoo: Turun Historiallinen Yhdistys.

Hagan, H. 1996. *Lähiökorjaamisen arkkitehtoniset vaikutukset*. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Halme, T., Koski, K., Niskanen, S. & Kurki, H. (2001). *Lähiöiden palvelut: Kysyntä, tarjonta ja kehittämiskeinot*. Helsinki: Ympäristöministeriö.

Hankonen, J. (1994). *Lähiöt ja tehokkuuden yhteiskunta*. Tampere: Otatieto Oy & Gaudeamus.

Heine, E. (1999). Sinne ja takaisin. Projektista prosessiksi – Hämeenlinnan lähiöprojektin inspiroimana. Teoksessa V. Kanninen (toim.) *Lähiö ABC*. Helsinki: Stakes, 13–25.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2022). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Gaudeamus Helsinki Yliopistokustannus.

Hochtenback, C. & Musterd, S. (2017). Gentrification and the suburbanization of poverty: changing urban geographies through boom and bust periods. *Urban Geography* 39 (1), 26-53.

Howard, E. (1902). *Garden cities of to-morrow*. Lontoo: Swan Sonnenschein & CO.

Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvoori, J. (2017). *Tutkimushaastattelun käsikirja*. Tampere: Vastapaino.

Hurme, R. (1991). *Suomalainen lähiö Tapiolasta Pihlajamäkeen*. Helsinki: Suomen tiedeseura.

Häikiö, L. (1997). *Lähiöt kaupungin rakentajina*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Ilmonen, M. (2016). Mikä on lähiö? Raportissa M. Norvasuo (toim.) *Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa*. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede+Teknologia 2016 (3), 101-115.

Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. New York: Random House.

Jalkanen R., Kajaste, T., Kauppinen, T., Pakkala, P. & Rosengren, C. (2017). Kaupunkisuunnittelu ja asuminen (4). Helsinki: Rakennustieto.

Junnilainen, L. (2019). Lähiökylä - Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Tampere: Vastapaino.

Junnonen, J-M. (2014). Tyyppitalojen yleisimmät korjaukset ja alueellinen palvelukyky – Mellunkylän kehitys tyyppitalojen temmellyskentäksi. Teoksessa S., Dhima (toim.) Yhteistoiminnallinen lähiökehittäminen. Kokemuksia yhteisöllisestä ja tulevaisuusmyönteisestä korjauskulttuurista. Helsinki: Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus, 14-25.

Kauppinen, T. & Vaalavuo, M. (2017). Työikäisen väestön alueellinen eriytyminen synnyinmaan ja tulotason mukaan suurilla kaupunkiseuduilla. URMI kaupunkianalyysi. Helsinki: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos.

Kauppinen, T., van Ham, M. & Bernelius, V. (2022). Understanding the effects of school catchment areas and households with children in ethnic residential segregation. *Housing Studies* 37(9), 1625–1649.

Kemppainen, T., Kortteinen, M., Hirvonen, J. & Kiuru, J. (2021). Kynnyksellä? - Tutkimus tuetusta vuokrakanasta ja asukkaiden kokemuksista. Helsinki: Helsingin kaupunki.

Kokkonen J., Seppänen, M. & Haapola, I. (2009). Lähiöiden kehittäminen Suomessa. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Kortteinen, M. (1982). Lähiö. Tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otavan painolaitokset.

Kortteinen, M. (2022). Alueellinen sekoittaminen ja sosiaalinen kestävyys. Tutkimuskatsaus ja keskustelualoitte. Turku: Turun yliopisto.

Kosunen, H. & Atkova, I. (2019). Alternative Approaches to Urban Regeneration and Infill planning. *Architectural Research in Finland* 3(1), 56–75.

Kosunen, H., Atkova, I. & Hirvonen-Kantola, S. (2020). Co-Evolutionary Urban Planning of a Finnish City for its Low Growth Neighborhoods. *Planning Theory & Practice* 21(4), 552–569.

Kosunen, S., Bernelius, V., Seppänen, P. & Porkka, M. (2020). School Choice to Lower Secondary Schools and Mechanisms of Segregation in Urban Finland. *Urban education* 55(10), 1461–1488.

Kotimaisten kielten keskus. (2022). Lähiö. Kielikone Oy. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/1%C3%A4hi%C3%B6>. Viitattu 11.2.2023.

Kotimaisten kielten keskus. (2022). Segregaatio. Kielikone Oy. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/segregaatio?searchMode=all>. Viitattu 11.2.2023.

Kuparinen, M. (1997). Slummiutuvatko lähiöt? Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, 35–44.

Lammi, L. (1997). Asuminen ja kaupunki. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, 17–24.

Lehtovuori, O. (2015). Asukkaan ehdoilla – moninaisuutta asumamuotoihin. Helsinki: Rakennustieto.

Lilius, J. (2016). Mikä on lähiö? Raportissa M. Norvasuo (toim.) Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede+Teknologia 2016 (3), 13–28.

Lodenius, S. (1995). Avoin lähiö - terve lähiö. Teoksessa: K. Lapintie (toim.) Ekopolis: ekologisen kaupungin juuria etsimässä. Helsinki: Gaudeamus, 130-166.

Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge, MA: The M.I.T. Press.

Maankäyttö- ja rakennuslaki. (1999). Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.

Massey, D. & Denton, N. (1988). The Dimensions of Residential Segregation. *Social Forces* 67(2), 281-315.

Meurman, O-I. (1947). *Asemakaavaoppi*. Helsinki: Otava.

Mikkola, K. (1972). *Metsäkaupungin synty: funktionalismin kaupunkisuunnittelun aatehistoria*. Otaniemi: Helsingin teknillinen korkeakoulu.

Mumford, L. (1938), *The culture of Cities*. Orlando: A Harvest/HBJ books.

Musterd, S. (2005). Social and ethnic segregation in Europe: Levels, causes, and effects. *Journal of Urban Affairs* 27(3), 331–348.

Musterd, S. (2020). *Handbook of segregation*. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.

Museovirasto. (22.12.2009). Pansion Laivateollisuuden asuinalue. http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1441. Viitattu 15.3.2023.

Mäkinen, M. (1997). Sosiaalinen kaupungissa. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampereen yliopisto, 25–26.

Mäkinen, M. (1997). Sosiaalinen kaupunkisuunnittelussa. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampereen yliopisto, 33–34.

Mälkki, M. (2014). Kehyksiä, konteksteja ja muita kuvioita. Raportissa M. Norvasuo (toim.) Elävän esikaupungin eväitä. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede + teknologia 2016 (4), 33-50.

Mälkki, M., Norvasuo, M. & Hirvonen, J. (2016). Olosuhteita ja hyldynnettäviä voimavaroja – Pyöreän pöydän malli Pansio-Pernon kehittämisessä. Raportissa M. Norvasuo Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede+Teknologia 2016 (3), 61-100.

Norvasuo, M., Akkila, I., Hirvonen, J., Ilmonen, M., Lilius, J. & Mälkki, M. (2016). Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa. Aalto-yliopiston julkaisusarja Tiede+Teknologia 2016 (3).

Norvasuo, M. & Mälkki, M. (2015). Telakkateollisuus yhdyskunnan ytimenä. Turun Pansion telakan ja alueen asuntorakentaminen 1940-luvulta 1970-luvulle. Tekniikan Waiheita: Teknik i Tiden 33(2), 26–35.

Oikeusministeriö. (2000). Suomen perustuslaki.

Pekonen, K. (1998). Poliittika urbaanissa betonilähiössä. SoPhi: Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 20.

Perustuslaki. (1999). Perustuslaki 731/1999.

Pohjalainen, M. (1997). Segregaatio kaupungissa. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, 35–47.

Rasinkangas, J. (2013). Sosiaalinen eriytyminen Turun kaupunkiseudulla. Tutkimus asumisen alueellisista muutoksista ja asumispreferensseistä. Turku: Siirtolaisinstituutti.

Saarinen, A., Rasinkangas, J., Kaikkonen, R. & Luoma, M-L. (2014). Onnellisuus Turun eri asuinalueilla. Yhdyskuntasuunnittelu 52(3), 10–35.

Saikkonen, P., Hannikainen, K., Kauppinen, T., Rasinkangas, J. & Vaalavuo, M. (2018). Sosiaalinen kestävyys: asuminen, segregaatio ja tuloerot kolmella kaupunkiseudulla. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos.

Sánchez Gassen, N. (2018). Population growth and ageing: Past, present and future trends. Teoksessa J. Grunfelder, L. Rispling & G. Norlén (toim.). State of Nordic Region 2018. Kööpenhamina: Nordic Council of Ministers, 24-35.

Saunders, W. (2005). Will sprawl produce its own demise? Teoksessa W. Saunders (toim.) Sprawl and Suburbia. Minneapolis: University of Minnesota Press, viii-ix.

Seppänen, M. (2001). Liipolan onni. Asuinalueen sosiaalinen erilaistuminen ja merkitys asukkaille. Helsinki: Palmenia.

Stjernberg, M. (2015). Suomalaisten 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys ja alueellinen eriytyminen. Yhteiskuntapolitiikka 80(6), 547-561.

Stjernberg, M. (2019). Concrete Suburbia: Suburban housing estates and socio-spatial differentiation in Finland. Väitöskirja. Helsingin yliopisto, matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta.

Tilastokeskus. (2019). Asuminen. Kiinteistöjä koskevia tilastotietoja. <https://www.turku.fi/turku-tieto/tilastot/asuminen>. Viitattu 20.3.2023.

Tilastokeskus. (2021a). Kuntien avainluvut. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?active1=853&year=2021&active2=SSS>. Viitattu 20.3.2023.

Tilastokeskus. (2021b). Turun väestö 31.12.2021. Tilastokeskus, väestötilastopalvelu.

Torikka, M. (1997). Lähiö osana kaupunkia. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, 35–37.

Torikka, M. (1997). Lähiö: sosiaalisten ongelmien generoija vai sijoituspaikka? Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampere: Tampereen yliopisto, 38–44.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018), teoksen ensipainos 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Tunström, M., Anderson, T. & Perjo, L. (2016). Segregated cities and planning for sustainability – a Nordic perspective. Tukholma: Nordregio.

Tunström, M. & Wang, S. (2019). The Segregated City. A Nordic overview. Kööpenhamina: Nordic Council of Ministers.

Turun kaupunki. (2001). Turun yleiskaava 2020. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/yleiskaavoitus/voimassa-olevat-yleiskaavat/yleiskaava-2020>. Viitattu 14.3.2023.

Turun kaupunki. (2023a). Yleiskaava 2029. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/yleiskaavoitus/vireilla-olevat-yleiskaavat/yleiskaava-2029>. Viitattu 14.3.2023.

Turun kaupunki. (2023b). Pansion monitoimitalo 2989–2020. <https://www.turku.fi/kaavoitus/pansion-monitoimitalo-2989-2020>. Viitattu 12.3.2023.

Turun kaupunki. (2023c). Ajantasa-asemakaava. <https://www.turku.fi/palvelut/ajantasa-asemakaava>. Viitattu 12.3.2023.

Vaalavuo, M., van Ham, M. & Kauppinen, T. (2017). Income Increase and Moving to a Better Neighbourhood: An Enquiry into Ethnic Differences in Finland. IZA Discussion paper 11076, 1-19.

Vaattovaara, M. & Ahola, S. (2016). Muuttoja ja valintoja – muuttopäätösten tarkastelua pääkaupunkiseudulla. Tutkimusjulkaisussa Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus ARA (toim.) Tutkitusti parempi lähiö - asuinalueiden kehittämisohjelman tutkimusjulkaisu, 146–151.

Vaattovaara, M., Joutsiniemi, A., Airaksinen, J. & Wilenius, M. (2021). Kaupunki politiikassa – Yhteiskunta, ihminen ja ihana kaupunki. Tampere: Vastapaino.

Vaattovaara, M., & Kortteinen, M. (2003). Beyond polarisation versus professionalisation? A Case Study of the Development of the Helsinki Region, Finland. *Urban Studies* 40 (11), 2127–2145.

Vaattovaara, M. & Kortteinen, M. (2015). Segregation aika. *Yhteiskuntapolitiikka* 80 (6), 562–574.

Van Aerschot, L. & Salminen, J. (2018). Hyvä, paha lähiö - nuoret ja asuinalueella syntyvä sosiaalinen pääoma. *Sociologia* 2018 (3), 248–262.

Varnila, M. (2014). Hernerokkaa ja puukuunareita. Otoksia läntisen Turun historiasta.

Varnila, M. (2022). Pansion pojat ja tytöt. Kestävä ystävyys.

Varsinais-Suomen liitto. (2002). Turun kaupunkiseudun maakuntakaava. https://varsinais-suomi.fi/liitto/organisaatio/aineistopankki/?material_search=&filter_material-type%5B%5D=484&filter_material-theme%5B%5D=1299#tax-filters. Viitattu 13.3.2023.

Vesala, R. (1997). Elämisen puitteet kaupungissa. Teoksessa: L. Häikiö (toim.). Lähiöt kaupungin rakentajina. Tampereen yliopisto. 13–16.

Vilkama, K. (2011). Yhteinen kaupunki, eriytyvät kaupunginosat? Kantaväestön ja maahanmuuttajataustaisten asukkaiden alueellinen eriytyminen ja muuttoliike pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, K., Ahola, S., & Vaattovaara, M. (2016). Välttelyä vai vetovoimaa? Asuin ympäristön vaikutus asuinalueella viihtymiseen ja muuttopäätöksiin pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Vilkama, K. & Bernelius, V. (2019). Pupils on the move: School catchment area segregation and residential mobility of urban families. *Urban Studies* 56(15), 3095–3116.

Vilkama, K. & Vaattovaara, M. (2015). Keskiluokka kuin kotonaan? Kokemuksia sosioekonomisesti heikoilla alueilla asumisesta pääkaupunkiseudulla. *Yhteiskuntapolitiikka* 80(3), 207-220.

Wegelius, S. (1996). Yhdenmukaisuus ja ainutlaatuisuus: paikan identiteetti lähiöparannuksen lähtökohtana. Espoo: Teknillinen korkeakoulu.

Ympäristöministeriö. (2000). Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999.

Ympäristöministeriö. (2023). Lähiöohjelma. <https://ym.fi/lahioiden-kehittaminen>. Viitattu 21.2.2023.

Luettelo kuvista ja kartoista

Valokuvat ja illustraatiot tekijältä Sofia Korte, ellei toisin mainita. Valokuvat on otettu Pansio-Pernossa talvella 2022-2023. Muokkaukset karttoihin tekijän.

Kuva 1 Maanmittauslaitos. (2023). Taustakartta. <https://kartat.kapsi.fi/#Taustakarttasarja>. Viitattu 12.1.2023.

Kuva 2 Turun kaupunki. (2023d). Kaupunginosat, kantakartta. <https://www.turku.fi/turku-tieto/kartat-ja-paikatieto/karttapalveluiden-rajapinnat>. Viitattu 13.1.2023.

Kuva 3 Turun kaupunki. (2023e). Rakennusten ikäkartta.

Kuva 4 Varsinais-Suomen liitto. (2002). Turun kaupunkiseudun maakuntakaava. https://varsinais-suomi.fi/liitto/organisaatio/aineistopankki/?material_search=&filter_material-type%5B%5D=484&filter_material-theme%5B%5D=1299#tax-filters. Viitattu 13.3.2023.

Kuva 5 Turun kaupunki. (2001). Turun yleiskaava 2020. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/yleiskaavoitus/voimassa-olevat-yleiskaavat/yleiskaava-2020><https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/yleiskaavoitus/voimassa-olevat-yleiskaavat/yleiskaava-2020>. Viitattu 14.3.2023.

Kuva 6 Turun kaupunki. (2023a). Yleiskaava 2029. <https://www.turku.fi/asuminen-ja-ymparisto/kaupunkisuunnittelu/yleiskaavoitus/vireilla-olevat-yleiskaavat/yleiskaava-2029>. Viitattu 14.3.2023.

Kuva 7 Turun kaupunki. (2023c). Ajantasa-asemakaava. <https://www.turku.fi/palvelut/ajantasa-asemakaava>. Viitattu 12.3.2023.

LIITTEET

Liite 1: haastattelurunko asukkaat

Teemahaastattelu asukkaat

Teema 1: Pansio-Perno alueena

Miten kuvailisit Pansio-Pernoaa?

Mikä on Pansio-Pernolle erityisen leimallista/tyypillistä?

Erottuuko alue jotenkin muusta Turusta? Miten?

Mikä on oma suosikkipaikkasi Pansio-Pernon alueella? Miksi?

Mistä toivoisit, että Pansio-Perno tunnettaisiin?

Teema 2: Aukkaana Pansio-Pernossa

Kauanko olet asunut Pansio-Pernossa?

Millaista on asua alueella?

Onko Pansio-Pernon lähiympäristössä kaikki tarvittava hyvään arkeen?

Ovatko alueen palvelut toimivat? Tulisiko jotain palveluita lisätä? Mitä?

Ovatko alueen yhteydet toimivat? Tulisiko yhteyksiä kehittää? Miten?

Mikä on Pansio-Pernossa erityisen hyvin?

Mitä parantaisit alueella?

Miten toivoisit Pansio-Pernon kehittyvän tulevaisuudessa?

Voisitko kuvitella muuttavasi pois Pansio-Pernosta?

Minne voisit kuvitella muuttavasi?

Mitä asioita jäisit silloin kaipaamaan? Entä mitä asioita et jäisi kaipaamaan?

Teema 3: Naapurusto ja yhteisöllisyys

Millaisia ihmisiä Pansio-Pernossa asuu?

Koetko, että Pansio-Perno on yhteisöllinen paikka asua?

Miten yhteisöllisyys ilmenee?

Oletko muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?

Miten usein olet muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?

Millaisissa yhteyksissä olet muiden asukkaiden kanssa tekemisissä?

Oliko naapurussuhteilla merkitystä, kun asetuit asumaan Pansio-Pernoon?

Onko naapureilla merkitystä nykyisessä arjessasi Pansio-Pernossa?

Liite 2: haastattelurunko asiantuntijat

Teemahaastattelu asiantuntijat

Teema 1: Pansio-Perno alueena

Miten kuvailisit Pansio-Pernoaa?

Mikä on Pansio-Pernolle erityisen leimallista/tyypillistä?

Erottuuko alue jotenkin muusta Turusta? Miten?

Mistä toivoisit, että Pansio-Perno tunnettaisiin?

Teema 2: Aukkaana Pansio-Pernossa

Onko Pansio-Pernon lähiympäristössä kaikki tarvittava hyvään arkeen?

Ovatko alueen palvelut toimivat? Tulisiko jotain palveluita lisätä? Mitä?

Ovatko alueen yhteydet toimivat? Tulisiko yhteyksiä kehittää? Miten?

Mikä on Pansio-Pernossa erityisen hyvin?

Mitä parantaisit alueella?

Miten toivoisit Pansio-Pernon kehittyvän tulevaisuudessa?

KUUTSU

asiantuntijahaastatteluun Pansio-Pernossa

Mikä on Pansio-Pernolle erityisen leimallista? Miten toivoisit alueen kehityvän tulevaisuudessa?
Kuulumme Pansio-Pernon alueen suunnittelijoita tutkimushaastatteluun.

Olemme kaksi Tampereen yliopiston opiskelijaa. Tutkimme arkkitehtuurin ja yhteiskuntatutkimuksen loppu-
putoissämme lähiöitä. Pansio-Pernossa toteutettavat asiantuntijoiden haastattelut tulevat loppuutidemme
aineistoksi. Aineisto muodostuu kahdesta osasta: alueen asukkaiden haastattelusta ja alueen parissa työ-
kentelvien tai työskennelleiden Turun kaupungin työntekijöiden haastattelusta.

Haastattelemme asiantuntijoita kasvokkain yhteisillä kävelyillä Pansio-Pernon alueella. Voit osallistua käve-
lyhaastatteluun yksin tai yhdessä kollegan kanssa. Kävelyhaastattelu kestää arviolta tunnin. Saat haastat-
telukysymykset etukäteen tutustuttavaksi.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Haastattelut toteutetaan anonyymisti.

**Tavoitteenamme on lisätä näkökulmia lähiöitä koskevassa keskustelussa.
Ilmoittaudu tutkimukseen sähköpostitse!**

Ystävällisin terveisin
Henriikka Korke ja Sofia Korke

Liite 4: haastattelukutsu asiantuntijat

KUUTSU

haastattelututkimukseen Pansio-Pernon asukkaille

Milloista on asua Pansio-Pernossa? Mistä toivoisit, että Pansio-Perno tunnetaisiin, entä miten toivoisit alueen
kehityvän tulevaisuudessa?

Eisimme täysi-ikäisiä Pansio-Pernon alueen asukkaita tutkimushaastatteluihin. Olemme kiinnostuneita kuule-
maan näkemyksistäsi muun muassa edellä luetelluista teemoista.

Olemme kaksi Tampereen yliopiston opiskelijaa. Tutkimme arkkitehtuurin ja yhteiskuntatutkimuksen loppu-
töissämme lähiöitä. Loppuvuoden 2022 ja alkuvuoden 2023 aikana Pansio-Pernossa toteutettavat asuk-
kaiden haastattelut tulevat loppuutidemme aineistoksi.

Haastattelemme asukkaita kasvokkain yhteisillä kävelyillä Pansio-Pernon alueella. Voit osallistua kävely-
haastatteluun yksin tai yhdessä esimerkiksi perheenjäsenenä tai naapurisi kanssa. Kävelyhaastattelu kestää
arviolta tunnin.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja luottamuksellista. Kaikki asukkaiden haastattelut toteute-
taan anonyymisti.

**Tavoitteenamme on lisätä asukkaiden arvokasta näkökulmaa lähiöitä koskevassa
keskustelussa ja päätöksenteossa.**

Haluatko osallistua tutkimukseen tai kaipaatko lisätietoja? Odotamme sähköpostiasi!

Ystävällisin terveisin
Henriikka Korke ja Sofia Korke

Liite 3: haastattelukutsu asukkaat

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmaisuista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
”Tää meri ja merellisyys ja tämmönen saaristo. Lounais-Suomen luonto, hyvin eksoottinen, ei semmosta mones paikas ole.” ”Mut se että tääl ois vetovoimatekijöitä, et muutkin tulis tänne kattoo. Sinänsä että toi merelle saatais avattua se [yhteys]. Merellisyys pääsis sit oikeeseen arvoonsa.” ”Sit se on must leimallista täällä et tää luonto on niinku ihan vastaavaa kun tos Ruissalossa, et tammia ja pähkinäpensaita ja muita.” ”Se on ihan täynnä kieloja. Samoin kaikenlaisia kevätkukkia joita mä en ole ikinä nähnytkään.” ” Mut sit taas toisaalta tääl on tätä luontoa ja kivaa maaston vaihtelua.” ”Mut että sit siel on aina välissä tätä niinku luonnon maisemaa ja sitten jossakin jopa vielä sitä viljelymaiseman muistumaakin.”	Merellisyys, merenläheisyys, meren ympätoimä, ranta-alue Rannan potentiaali Jalopuut, tammets, pähkinäpensaats, hedelmäpuut, omena-puu, marja-aronia, vehreys, vihreys Maastonmuodots, kalliot, maaston vaihtelu Kielots, kaikenlaisets kevätkukat Kauriits, ketuts, supikoirat, oravats Sisäsaaristo, Ruissalo, saaristomaisuus Eksoottinen Lounais-Suomen luonto Luonnonmaisema, viljelymaisema Maisema laskee kohti vettä Luonnonläheisyys	Meri Metsäts Maaston korkeuserots Kasvillisuus Eläimets Saaristo Maisema Luonnonläheisyys	Luonto	Vetovoimatekijäts 1/2
”Tarkotats nauhamaisuudels et sit on niinku, kun se asutus on siinä lähelä sitä päätietä, niin sit on lyhyt matka bussipysäkilles.” ”Et on aika laajat tämmösets omakotialuetalomatots ja sit on kerrostaloi siin vastapainona.” ”On omakotiasutusts, rivitaloasutusts ja sit on niit kerrostaloi.” ”Mut ets sinänsä se on kyllä hienoo, että Turussa on tällasias alueita. Että voi toteuttaa niinku erilaisias asumismuotojas edullisestis.” ”Sinänsähän on musta hieno arvokin se, että on edullistats asumistats. Asuminen on hirveen kallistats. Ja Turussa on mahdollistats asua edullisemmin.” ”Esimerkikis tän just semmoiseen kohtuuhintaisen pientaloasumisen kannalta. Niin tosi kivojas alueita.”	Kohtuuhintasii kotejas, edullisii asuntojas Kerrostalots, omakotitaloi, rivitaloi Omakotimatots Erityyppiisias asumisalueitats Voi toteuttaa erilaisias asumismuotojas edullisestis Jälleenrakennuskauden talojats, kuus-seitkytluvun kerrostalolähiörakentamistats, nelkytluvun rakentamist, viiskytluvun lähiörakentamistats, uudempaa rakennuskantaa Eri-ikäsiä pientaloasutustats, eri-ikäsiä kokonaisuuksii Laadukas pientalorakentaminen ja perheasunnots Miellyttäviä ja hyvinsuunniteltujats kotejas Hyvä kuus-seitkytluvun kerrostalolähiö Asutus lähelä päätietä, lyhyt matka bussilles	Asumisen edullisuus Eri asumismuodots Rakennuskantats eri vuosikymmeniltä Hyvin suunnitellut asunnots Asumisen väljyys Lähiö Nauhamaisuus	Asuminen	
”Se on seitkytluvun talojats, niin siinä on vanhan ajan lumoa vielä kuitenkin.” ”No siis tietysti tää tunnetaan tost laivateollisuudesta, joka on ihan omaa luokkaansa.” ”Että täällä on niinku laivateollisuuden Suomen ykkösjututs on tehty, ja tehdään yhä.” ”Jats tietysti se että tän varmaan se historia on toisenlainen, kuin muitten lähiöitten. Et täällä on ollut syy rakentua tänne, et toi teollisuus on tarttenu työntekijöillessen asuntojas.” ”Se on seitkytluvun talojats, niin siinä on vanhan ajan lumoa vielä kuitenkin.” ”Kun ennen vanhaanhan tommosets teollisuuspaikkakunnats on ollut semmosias et se on kaikki ollut melkein sieltä tehtaasta. Tehdas tarjoaa kaiken terveydenhoidostats lastenhoitoon ja urheiluun ja kaiken.”	Laivateollisuuden Suomen ykkösjututs on tehty Pansiossats Teollisuus, telakkateollisuus Suomen sotakorvauksistats suuri osats on tehty alueella Ennen teollisuuspaikkakunnalla tehdas tarjosi kaiken terveydenhoidostats lastenhoitoon ja urheiluun Turku osti maitats Raisiolts ja kartanoilts Historia poikkeaa muistats lähiöistä, syy syntyä telakkateollisuuden vuoksi juuri Pansioon Teollisuus ja työpaikat aina tullut ensin siihen missä kaupunki on sijainnut, ja sitten pikkuhiljaa lähtenyt aina kauemmas, kun asuin-kaupunki laajenee Laivateollisuudenkadun asuintalots, hauskastis värejä Seitkytluvun talossats vanhan ajan lumoa	Telakkateollisuus Sotakorvauksien maksaminen Teollisuusyhdyskuntats Kaupunginosan kehitys Rakennushistoria	Historia	
”Et sekin on arvokas alue et meil on näin lähel keskustaa paljon teollisuus-työpaikkoi.” ”Mä en tiedä et onko täällä työpaikkarakennetta, et sitä on niinku totats teollisuuttats, mut ets onko paljon mitään muuta, työpaikkojas. Tai tietyst noi kaupats.” ”Et täs on työpaikkoi paljon ympäril.” ”Työpaikkaliikenne kato ku tualts telakalt kaikki.” ”Ristiriitats, että ets kun täällä on tätä teollisuuttats, niin miten se voidaan erottaa asutuksestats. Jats sit tietysti positiivisenas asians on niin ets täällähän on työpaikkojas melko lähelä.”	Teollisuuden työpaikat, teollisets työpaikat Kaupan työpaikat Työpaikkarakenne Työpaikat lähelä asumistats Pansio-Pernoa suunnitellaan työpaikka-alueena Työpaikkavyöhyke, paljon työpaikkojas Eri-laisets työvuorots Työpaikkaliikenne telakalta	Teollisuus Kaupats Työpaikkarakenne Työpaikkojen sijainti Työpaikkavyöhyke Työpaikkaliikenne	Työpaikat	

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmaisuista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
”Et kyl täs perusasiat on varmaan ihan vähintään yhtä hyvin kuin mones vastaavas lähiös, jopa paremmin. Ei terveyskeskuksii läheskää joka paikas oo.” ”Tohonhan kaupunki on nyt kaavottanut monitoimitalon.” ”Et silleen tietty tääl on tärkeitä peruspalvelut, apteekki, kauppa nyt ainakin ja sit se koulu.” ”Mut minähän oon keskiny tämän, et verkkokauppa on olemassa. Verkkokaupasta tilaan kaiken.” ”Tääl on kaikki tarpeellinen. Noin niinku perusjutut, on kebabpaikka ja kaks kauppa jopaa, ja on kaikki postin palvelut ja ja, apteekki löytyy, ja näköjään koulujakin on.” ”Tääl on pienellä säteellä kaikki palvelut.” ”Ainoa, että kun mietin etukäteen, että miten tätä aluetta vois parantaa, niin ois keinut aikuisille, mutta mitään muuta en nyt keksinyt. Se on aika hyvin juu. Kaiki niinku perusjutut on täällä mun mielestä.” ”Virkistysmahdollisuudet on hyvät.”	Ala-aste, näköjään koulujakin on, Pansion koulus on tällä hetkel yhdestä kuuteen luokat. Terveystalo, joka toimii, yksityisen terveysalan yrityksen ylläpitämä terveystalo, terveyskeskus Kauppoi, kaks kauppa jopaa, kauppapalvelut. Apteekkei Monitoimitalon kaavoitus, uudet sisäliikuntatilat Urheilukenttä, tekonorumi, kalastus, virkistysmahdollisuudet, ratsastustallit, areena, lenkkipolut Kävelytiet, bussit kulkee koko ajan, bussi menee kymmenen minuutin välein, todella hyvät yhteydet, pystyy toimimaan ilman autoa Peruspalvelut on tärkeitä, palvelut on lähellä, on kaikki tarpeellinen, noion niinku perusjutut, kaikki palvelut, kaikki välttämätön on. Pankkii nyt ei oo, mut on pankkiautomaatti. Pienellä säteellä kaikki palvelut, palvelut keskittyneet Verkkokaupasta tilaan kaiken.	Koulu Terveysasema Kauppa Apteekki Tuleva monitoimitalo Liikunta ja virkistys Liikenneyhteydet Peruspalvelut Kebabpaikka Pankkiautomaatti Palveluiden sijainti Verkkokauppa	Palvelut ja yhteydet	Vetovoimatekijät 2/2
”Et porukka odottaa joka aamu sitä samaa bussia, samalla kellonlyömällä, samalla bussipysäkillä.” ”Ei keskustassa ois ihan yhtä herkästi ihmiset tullu esimerkiks juttelemaan.” ”Mä toivosiin et se tunnettais suvaitsevana asuinalueena.” ”Kaikki kuitenkin huolehtii toisistaan. Niinku tiedäks. Sellanen et varsinkin jos sä asut, niinku mä asun, tossa rivitaloissa, niin se on osa-kehä, niin kaikki tuntee toisensa. Jos lähtee lomille, kasteleks mun kukat, tällee systeemillä.” ”Kun tääl juttelee, kesäsin varsinkin tääl tulee hirveesti ihmisii vastaan ja kaikki juttelee. Mä tunnen niinku jokasest paikast jotai ihmisii tääl näi.” ”Täällä asuu niinku joka puolelta maailmaa, tuntuu siltä, ihmisiä. Se on mun mielestä niinku tosi makeeta.” ”Yhtäkkiä siellä on valtavasti kaikenlaisia ihastuttavia kieliä puhuvia ihmisiä.”	Kaikki huolehtii toisistaan Kaikki tuntee toisensa Alue on yhteisöllinen Yhteiset aikataulut Ulkomaalaisia: Liettua, Latvia, Viro, Bulgaria Kansainvälisyys Alueella tutustuu helposti uusiin ihmisiin Ihmiset juttelevat helposti toisilleen Valtavasti kaikenlaisia ihastuttavia kieliä Suvaitseva asuinalue	Yhteisöllisyys Kansainvälisyys Sosiaalisuus Monikielisyys Suvaitsevaisuus	Sosiaaliset suhteet	
”Ja tota mä sanosi kyl saman, et rauhallinen ja se, että varsinki sanotaan et harjusta tosta tännepäin tää väli.” ”Luulis, että täällä asuis onnellista ja tyytyväistä porukkaa. Täält ei tuu kauheest mitään palautetta. Et tota, ikään kuin ihmiset on tyytyväisii olemiseen tääl ja et siin mieles varmaan tääl on aika hyvin asiat.” ”No siis tää maasto ja sit kyl mä nyt arvostin esimerkiks tota omakotitaloaluetta tossa. Et se oli niinkun varsin kiva.” ”Oma kokemus on se, et tääl on todella rauhallista ja turvallista.” ”Miten mukavaa seutua tää on ja miten mahtava se asunto on.” ”Ei mitään, että täähän on niinku tosi viehättävä.” ”Tääl on tosi rauhallista. Ei pelota kulkee.” ”Niin, joskus ois vaikka hyvä, jos ei niin kauheasti kehitettäis. Eli että keskitytään siihen mitä on ja vahvistetaan sitä.”	Rauhallinen alue, hyvin rauhalline Tääl on todella rauhallista ja turvallista, ei pelota kulkee Onnellista ja tyytyväistä porukkaa, Ei tule kauheesti palautetta, varmaan ihmiset tyytyväisii olemiseen Mukavaa seutua, mahtava asunto, kiva alue, tosi viehättävä, mukava joskus ois vaikka hyvä, jos ei niin kauheasti kehitettäis. Eli että keskitytään siihen mitä on ja vahvistetaan sitä.	Rauhallisuus Turvallisuus Tyytyväisyys Viihtyisyys Nykytilanne	Myönteinen puhe	

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmaisuista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
”Joku haukkuu oikeen olan takaa.” ”Jotai on tapahtunu kakskytä vuatta sitte, ni oletus on se ettei siäl o mikää muuttunu.” ”Se maine on jäänyt.” ”Leimallisesta on se, että tää aliarvioidaan tää alue.” ”Sellasta kuuli, et ihan kauhee paikka.” ”On kyl jännä niin et ei tällasen alueen yleinen maine, täällähän on asunnot aika halpoja, niin ei se tän arkkitehtuurin kanssa osu yksiin.” ”Semmonen ollu aina, jostain syystä huonomaineinen.” ”No siis, mul on niinku turkulaisena semmonen mielikuva et tää on ei niin suosittu.” ”Et asuntojen edullinen hinta kertoo myös aina siitä et se ei oo niin haluttavaa tai vetoimainen. Se on se kääntöpuoli usein.” ”Ehkä just et maine paranis ja nykyää tulis vähän niinku nuorekkaamaks, et tota nuorisoki tai nuoremmat ihmiset löytäis tänne. Mul on vähän semmonen mielikuva et on vähän vanhempaa kuitenkin pääsääntöisesti, niin kuin kaikissa muissaki lähiöissä.”	Huonomaineinen Huono, hirveä, sitkeä maine Ihmisillä on paljon ennakkoluuloja: epämääräistä sakkia Maine aiheuttaa arkkitehtuurista huolimatta halvat asunnot Epäsuositun alueen mielikuva Tunnetaan vääristä asioista Alueen aliarviointi	Maine Ennakkoluulot Asuntojen arvo Vanhentuneet mielikuvat Aliarvioitu alue	Maine	Työntävät tekijät 1/2
”On sosiaalisii ongelmia muita alueita enemmän.” ”Ylipäätänsä sosiaalist eriytymist.” ”Haaste onkin et tääl on aika paljon sitä vuokra-asumista, et ois sit semmonen sekottuneempi rakenne ehkä.” ”Et täällä on sosiaalisia ongelmia.” ”Et näitä autoja [ambulansseja] tää käy sit useesti.”	Alueella on sosiaalisia ongelmia Alueella on sosiaalista eriytymistä Haasteena vuokra-asumisen suuri määrä	Vuokra-asuntovaltaisuus Sosiaaliset ongelmat Eriytyminen	Sosiaalinen rakenne	
”Et yläkoulu, lukio oli aikanaan viel, sanotaan 15 vuotta sitten tossa. -- Et onhan se silleen ollu yks vetoimatekijä.” ”Niin, se on varmaan kysymys aika monessa lähiössä. Se on varmaan vähän niin, et karsitaan vähän kaikkialta.” ”Esimerkiks teineille on aika vähän, no heil on toi nuokkari tosa.” ”Joo, täs oli kaikki palvelut enne, tos oli toi vaatekauppa, sit täsä oli pankki ja tual oli ruokakauppa. Tosa noi oli kauppa ja muuta. Kaikki on purettu täst. Täsä oli parturikampaamo.” ”Eikä tääl oo oikeen ihan semmost selkeet keskustaa tai on niinku kaks vähän, uus ja vanha. Se on vähän haastavaa just palvelujen kannalt.” ”Kaikki palvelut on tual [Pansio-Pernon keskustassa]. Mun täytyy melkei linja-autol mennä.”	Yläastetta ja lukiota ei enää ole Palvelut keskittyneet Pansio-Pernon keskustaan Puuttuu: hammaslääkäri, uimahalli, uimaranta, nuorisopalvelut Poistuneet: parturikampaamo, vaatekauppa, pankki, ruokakauppa Alueella heikko ostovoima Kaksi keskustaa haastaa palveluita Palvelut keskittyneet yhteen paikkaan, jolloin etäisyys kasvaa tietyille asukkaille	Yläkoulun ja lukion loppuminen Palveluiden karsiminen Palveluiden keskittyminen Puuttuvat palvelut Kannattavuus Nuorten palvelut Poistuneet palvelut Palvelujen tavoittavuus Epäselvä keskusta	Palvelut ja yhteydet	

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmaisuista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
”Et eihän tää matka mikään kauheen pitkä oo, mut kuitenkin turku-laisittain tää on irrallaan. Ja sit se on just niin, et sit kun on tällaset isot tiet ja toi just toi Pahanienemen vai Pansion silta, niin erottaa niin, et ei varmaan kukaan kuvittele kävelevänsä tänne.” ”Mutta sit ja sit siinä on just nää etäisyydet. Niinku esimerkiksi tämä varhaiskasvatus ja alakoulu siihen monitoimitaloon. He pohtii, että jaksaaako ne lapset niinku kävellä sinne Kisapuistoon.” ”Mutta siellä on tietysti vähän se, että siellä on ne etäisyydet. Mutta se on mun mielestä näissä niinku lähiöissä muutoinki.” ”Siellä on kuitenkin etäisyyksiä, jos ei just mene ihan vaan vaikka just Höveliin tai sitten sinne alakouluun.” ”Mut siin on nyt aika jännä tilanne, et tota asukkaillaha ei o varsinaist niinku uimarantaa. Et ainoo on semmonen laituripaikka o siäl tehdas-rannas tehtaan kohdal. Et tota se on aika pitkä matka kuitenkin täältä. Ja seki o vaa semmone, siihe on tehty vaa mahdollisuus päästä rantaan, et ei varsinaisest mitään uimarantaa.”	Irrallisuus muusta kaupungista Oma saarreke Isot tiet ja silta erottaa muusta kaupungista Ei kävelyetäisyyttä keskustaan Ei uimarantaa tai yhteyttä mereen Alueen sisäiset yhteydet pitkät	Työpaikkavyöhykkeen ympäröimä Etäisyys keskustaan Teollisuus hallitsee rannan maan-käyttöä Ei meriyhteyttä / uimarantaa Etäisyydet alueen sisällä	Sijainti	Työntävät tekijät 2/2
”Mun mielestä Turun kaupunki on missanut tällasen, ku se Hirven-saloo korostaa, et on merellinen alue. Ni jos nyt mietitää, et mis me ollaan, ni täähän on melkein meren ympäröimä. Tääl vaan käytetään tätä tosi huonosti.” ”Jos katotaan historiasta ja historia toistaa itseään, niin teollisuus ja työpaikat on aina tullu ensin siihen missä se kaupunki on ollu ja sit pikkuhiljaa lähteny siitä aina vaan kauemmas ja kauemmas, kun sit se asuinkaupunki laajenee. Niin jos se kehitys jatkuu, niin saattaa olla et jossain vaihees täältäki työpaikat siirtyy taas vähä kauemmas, jolloin ranta vapautuu. Niin sillonhan täst tulee tosi vetovoimanen. Se voidaan ottaa uuteen käyttöön ja sit ne hyötty taas, jotka sit jo asuu tääl. Tän alueen arvonnoususta.” ”Ainoa todella, todella suuri miinus, on se, että kun mäkin odotin, että tää on ihan tässä meren vieressä, niin täällä on uimapaikka.” ”Toisaalt, jos kaupunki tekis sen oikeesti, et saisivat tonne sen rannan, jossa vois käydä uimassa, ni mä luulen, et tän alueen arvo nousis aika tehokkaasti.” ”Et siinäähä on ihan potentiaalii mihin vaan.”	Menetetty potentiaali Pansio-Pernon maineen kehittämissessä Maa-alueiden huono käyttö Työpaikkojen siirtyminen kauemmas voi vapauttaa ranta-alueita pitkällä aikavälillä Uimarannan puute Alueen arvonnousu Meren ympäröimä alue	Teollisuuden hallitsemat ranta-alueet Sataman hallitsemat ranta-alueet Puolustusvoimien hallitsemat ranta-alueet Asukkailla ei yhteyttä mereen Asukkailla ei omaa uimarantaa Merellisyyden vaiikutus alueen arvonnousuun Merellisyys alueen identiteettinä	Maankäyttö	
”Et tota tottakai, onhan nää niinku ite rakennukset on, aika on tehny tehtävänsä. Et semmost niinku perusparannust, mitä onhan tääl tehtyki sitä. Mut et ehkä vähän lisäis viel sitä.” ”Mielellään näkis tänne niinku uusia, laadukkaita omistusasuntoja.” ”Ja sit tietenki, että tää pysyis tällasena avarana, eikä tästä tehtäis simmosta slummiä.” ”No tota kun mä tiedän et nykyään pyritään tekemään tämmösiä täydennysrakentamiskaavoja, niin niiden kanssa kannattaa kyl olla aika varovainen. Et jos tämän paikan ainoo hyvä puoli on luonnonläheisyys, niin sitä ei sais sit liikaa turmella.” ”Höveli. Se on jotenkin mystinen, että kun sille ei ole tehty mitään.” ”Mut ei kuitenkaa kehittäis tätä pois, ei niiku kerrostaloja joka paikka täyteen. Ku tääl on nyt puustoo ja ihmiset tykkää.” ”Oikeastaan mä toivoisin, että tää säilyy. Että ei tiivistettäis tontteja. Se on ihanaa, että joillakin ihmisillä on mahdollisuus asua hyvin väljästi.”	Tarvitaan lisää perusparannushankkeita Lisää laadukasta omistusasumista Säilyminen väljänä asuinalueena Kauhukuvana liika täydentäminen Hyvien arvojen menettäminen täydentämällä	Tarve perusparannukselle Tarve laadukkaille omistusasunnoille Tiivistyminen Täydennysrakentaminen	Rakennuskanta	

Esimerkkejä alkuperäisistä ilmaisuista	Pelkistetty ilmaisu	Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka
”No sillon tällön poliisit täällä. Se nyt on normaalia.” ”Se oli se talo, jossa tapettiin ihminen.” ”Tappo ihmisen tai kaksikin.” ”Et kyl tääl on oikeestaan, tietenki joka puolella ne omat tota huligaininsa, joka kylällä, mut toi mun mielest ni tää on ihan kiva ja rauhallinen alue. Noi yleisest ottaa, mitä ny pari murhaa sillon tällön.” ”Tääl on ollu siis oikeesti jotai tällöstä väkivaltaaki joskus sillon tällön.” ”Ku kaikki väittää et tääl asuu alkoholistei. Et tää on alkoholistien paikka.”	Poliisin ja ambulanssin vierailut normaaleja Murhat, tapot, jengitappelut Täällä on ollut väkivaltaa Alkoholistien paikka	Väkivaltaisuus Alkoholismi Epäjärjestys	Epäjärjestys	Muut tekijät
”Tälle sijainnille nyt ei voi mitään, kun se on nyt täs näin.” ”Ja vähän silleen niin kuin kaukana, omana saarekkeena verrattuna ehkä niinku Turun muihin alueisiin. Ehkä jossain muussa kaupungissa lähiöt voi ollakin silleen kaukana, mutta täällä muut lähiöt on hyvin kiinteesti tos.” ”Must tää on oma alue. Et aina kun mä puhun, et kun mä lähen keskustaa, ni mä lähen Turun keskustaan. Tää on, Pansio on Pansio ja sit on Turun keskusta.” ”Toi työpaikkavyöhyke, toisaalt toi meri tossa tekee vähä semmosen mielikuvan mis sit ollaan vähän täällä erillään muusta kaupungista.” ”Joka puolel on semmonen välikehä. Isomp teollisuus, piän teollisuus. Niin täs on jotenkin isompi väli, jos keskustast lähdet tänne.”	Sijainti on mitä on Oma saarreke Aluetta ympäröi välikehä, työpaikkavyöhyke Työpaikkavyöhyke ja meri eristävät muusta kaupungista Selkeä ero Turun keskustan ja Pansion välillä Oma alueensa Poikkeaa muista lähiöistä sijainnilta kaupunkirakenteessa	Selkeä rajautuminen eri alueiksi Ei erotu Välikehä Eristyksissä Lähiö Saarimaisuus Sijoittuminen kaupunkirakenteeseen	Sijainti	
”Aika monet on tyytyväisii siihen, et tätä aluetta pidetään huonomaineisena. Et tänne ei tule niin paljon ihmisiä, kun tääl on niin hyvä olla, et niinku kukaan ei tee mitään muutoksia koska kaikki pelkää vähän tätä Turun politiikkaa, että kun uudistetaan jotain, niin sillon viedään sitä vähän huonompaan suuntaan.” ”Mua on ihmetyttänytkin, et miks kaupunki jättää tän niinku silleen, et tää on jäänyt vähän silleen, et ne on niinku unohtanut. Siin on hyvät puolet ja siin on huonot puolet. Nää ihmiset tykkää tääl, ku ne on tavallaan unohdettu. Ni tääl ei o myöskään tuhottu luontoo.” ”No tää on oikeesti aika oma yksikkönsä.” ”Se kyl leimaa et tää on tosiaan vähän yksinään täällä. Onk se hyvä vai huono, en tiedä. Oma kylä.” ”Koska tää on ku pieni kylä.” ”Vähän tämmönen hiljanen lähiö.” ”Kyl täällä simmonen vähä omaleimanen olemuksensa on.”	Alue on unohdettu kaupungin toimesta, jolloin se on säästynyt kehittämiseltä ja tiivistämiseltä Alue on oma yksikkönsä Alue on yksinään, muodostaa oman kylän Kuin pieni kylä Hiljainen lähiö Alueella on omaleimainen olemus	Oma kylä Hiljainen lähiö Unohdettu Oma alue Oma yksikkönsä Omaleimaisuus	Irrallisuus	
”Toisaalta ehkä myös se, et ku täällä asuu niitä komennusmiehii. Sit heillä on ihan omat työvuoronsa. Se on meinaa hyvä tossa kaupassa, jos sä oot vähän ennen kuutta. Sinne tulee yllättävän iso määrä yllättäen työvaatteissa olevia.” ”Et siel on noit komennusmiehii, aika paljon asuu näis taloissa.” ”Tää on niin sellasta niinku, mun silmin teollisuusalue.” ”Kaikki alkuperäset asukkaat oli telakan työntekijöitä. Et se oli semmonen työyhteisö ja asuinyhteisö samanaikaisesti.” ”Siis työväenluokkainen asuinalue selkeesti.”	Alue on ollut työyhteisön ja asuinyhteisön sekoitus Komennusmiehien näkyminen arjessa Komennusmiehet asuu tietyissä taloissa Alueen syntyminen telakkateollisuuden vuoksi Ennen kaikilla oli yhteys telakkaan Alueen työväenluokkaisuus näkyy arjessa	Teollisuusalue Komennusmiehet näkyy arkikuvassa Työ- ja asuinyhteisö Työväenluokkainen asuinalue	Työväen asuinalue	

